

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

OPPILASHUOLTORYHMIEN TOIMINTA KUOPION KAUPUNGISSA 2013

TEKIJÄ: Helena Törmi

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma	
Työn tekijä Helena Törmi	
Työn nimi Kuopion kaupungin oppilashuoltoryhmien toiminta 2013	
Päiväys	1.11.2015
Sivumäärä/Liitteet	65/2
Ohjaaja Sinikka Tuomikorpi	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion kaupunki	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Kuopion kaupungin oppilashuoltoryhmien toimintaa. Opinnäytetyö tuottaa tietoa ryhmien tavoitteista yhteistyöstä sekä koulutus ja kehittämistarpeista. Tutkimus tehtiin yhteistyössä Kuopion kaupungin kanssa.</p> <p>Tutkimusaineisto koottiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin koulujen rehtorien välityksellä kaikille Kuopion peruskouluille (N=39) huhtikuussa 2013. Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 177 ja vastuksia saatiin 124 vastausprosentin ollessa 70 %. Kysymykset olivat sekä strukturoituja, puoli strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Tutkimus on määrällinen ja kuvaileva. Aineisto analysoitiin SPSS Windows ohjelmalla ja kuvailevan tilastotieteen menetelmin. Avoimet kysymykset käsiteltiin sisällön erittelyllä.</p> <p>Tulokset osoittivat, että oppilashuoltoryhmät toimivat Kuopion kaupungissa melko hyvin ja ryhmät toimivat kaikissa kouluissa. Tutkimus vahvisti, että oppilashuoltoryhmät käyttävät aikaa useimmiten yksittäisten oppilaiden asioiden käsittelyyn. Vuorovaikutus ryhmässä toimi hyvin, mutta yhteistyötä vanhempien ja opettajien tulisi kehittää. Vastajat kokivat ryhmän moniammatilliseksi ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa toimi melko hyvin. Yhteistyö liittyi usein oppilaiden psyykkiseen terveyteen, koulunkäyntiin ja perheongelmiin.</p> <p>Oppilashuoltoryhmän on tärkeä suunnitella ja arvioida omaa toimintaansa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää oppilashuoltoryhmien kehittämisessä. Keskeisiä kehittämisalueita ovat riittävän varhainen puuttuminen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen. Lisäksi kouluympäristön hyvinvointiin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota</p>	
Avainsanat Oppilashuoltoryhmä, yhteistyö, hyvinvoinnin edistäminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Management and Development Education programme for Healthcare professionals			
Author Helena Törmi			
Title of Thesis Fuction of welfare teams in city of Kuopio 2013			
Date	1.11.2015	Pages / Appendixes	65/2
Supervisor Sinikka Tuomikorpi			
Client Organisation /Partners City of Kuopio			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this study is to describe action of pupil welfare teams, which operate at elementary schools of Kuopio city. The thesis gives information of content of groups working, co-operation and educational needs and development needs. The study made co-operation with city of Kuopio.</p> <p>The data were collected with a questionnaire sent through the agency of headmaster of school to the all elementary schools of Kuopio (N=39) in April 2013. Altogether 177 questionnaires were sent out and 124 replies were received totaling the response rate to 70 percent. The questions were either structured or semi-structured and they also included open questions. The study is quantitative and descriptive. The material is mainly analysed using the SPSS for Windows software and the results are presented using the methods of descriptive statistics. Open questions are processed using content analysis.</p> <p>The results indicated that the student welfare teams of elementary school in Kuopio functioned quite well and pupil welfare team's working in every school. The study revealed that pupil welfare team's mainly use their time for processing individual student's case. Interaction within the groups works well, but pupil welfare teams collaboration with parents and teachers need to improve. The respondents considered working in a student welfare team multiprofessional and collaboration with outside parties of the school quite good. Co-operation focussed on the issues related to the pupils' mental health, studies and problems in their families.</p> <p>Student welfare team is important to plan and evaluate regularly practices of the group by themselves. The results of this study can be utilised in developing the pupil welfare teams. A central area of developing will be early intervention perspective and the developing that support the psychosocial well-being. More attention also is needed to well-being of environment in school</p>			
Keywords Welfare team, collaboration, promotion of well-being			

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLTÖ

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	5
2 OPPILASHUOLTO.....	7
2.1. Oppilashuollon käsite.....	7
2.2. Ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä oppilashuolto.....	10
2.3. Oppilashuollon suunnittelu, valvonta ja kehittäminen.....	11
3 OPPILASHUOLTORYHMÄ.....	15
3.1. Oppilashuoltoryhmän kokoontuminen ja jäsenet	15
3.2. Oppilashuoltoryhmän rakenne ja toiminta	19
3.3. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.....	22
3.4. Vanhempien ja oppilaiden osallistuminen	26
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄT	30
5 AINEISTO JA MENETELMÄT.....	31
6 TUKIMUSTULOKSET	33
6.1. Esitiedot.....	33
6.2. Oppilashuoltoryhmän toiminnan suunnittelu ja toiminta	34
6.3. Ennaltaehkäisevät ja yhteisölliset asiat.....	38
6.4. Hyvät käytänteet oppilashuoltoryhmän toiminnassa.....	40
6.5. Huoltajien ja oppilaiden osallisuus	41
6.6. Yhteistyö.....	42
6.7. Kehittäminen ja koulutustarve	47
7 POHDINTA.....	53
LÄHTEET	59
LIITE 1	64
LIITE 2	65

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Oppilashuollon tavoitteena on oppilaan hyvän oppimisen, hyvän terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Oppilashuollon keskeinen tehtävä on edistää oppilaiden mielen-terveyttä ja ennaltaehkäistä mielenterveyttä vaarantavien ongelmien syntymistä sekä eriarvoisuutta. Terveiden edistäminen ja varhaisessa vaiheessa pulmiin puuttuminen on helpompaa ja tuloksellisempaa kuin varsinaisiin ongelmiin puuttuminen. Hyvinvoinnin edistäminen on koulun ydintoimintaa. Kouluilla on hyvät mahdollisuudet lapsen ja nuoren pitkäaikaisina kehitysympäristöinä tukea ja edistää koululaisten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Oppilashuollon merkitys on tunnustettu ja sen kehittämiseen on panostettu 2000-luvulla lainsäädännön ja erilaisten kehittämishankkeiden välityksellä. Kuntien oppilas- ja opiskelijahuollon palvelurakenteen kehittämistoimintaa on tuettu valtion erityisavustuksilla yhteensä 5 469 550 eurolla vuosina 2007 - 2012. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltoon on kohdennettu henkilöstökoulutuksen määrärahaa yhteensä 1 190 000 euroa. Kehittämistoiminnan tavoitteena on ollut palvelujen saatavuuden turvaaminen, palvelurakenteen kehittäminen sekä verkostomainen ja hallinnonalojen rajat ylittävän yhteistyön edistäminen sekä oppilashuollollisen työn painopisteen siirtyminen korjaavasta ennalta ehkäisevään työhön. (Laitinen & Hallantie 2011,7;OPM 2012, 19- 20.) Päihde- ja mielenterveyspalveluiden kehittämiseen on myönnetty 14 milj. euroa, josta osa on kohdennettu lasten ja nuorten psykiatrisiin hankkeisiin. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on kohdistanut 29 miljoonaa euroa valtionavustuksia lasten, nuorten ja perheiden palvelujen uudistamiseen osana Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämisohjelmaa (KASTE-ohjelma) vuosina 2008 -2011. Osa kuntien hankkeista on kohdistunut koulu- ja opiskeleikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. (OPM 2012, 20.) Vuosille 2013 -2016 oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseen kohdennettiin 13 miljoonaa euroa vuositasolla vuodesta 2014 eteenpäin (OPM 2012, 3).

Opetushallituksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koulujen johdolle tekemässä tutkimuksessa havaittiin, että peruskoulujen välillä on suuria eroja oppilashuollon voimavaroissa ja toimintatavoissa kuntien välillä mutta myös saman kunnan sisällä (Perälä, M-L. ym. 2011). Oikeuskanslerin kannanoton mukaan oppilashuollon asianmukainen toteutuminen vaatii nykyistä velvoittavampia ja sisältöjä täsmällisemmin määrittäviä säännöksiä sekä toimivaa valvontajärjestelmää. Kunnat ovat jo pitkään hoitaneet oppilashuoltoa ilman riittävää henkilökuntaa ja valtiolta tullut ohjaus ja rahoitus eivät ole saaneet kuntia panostamaan oppilashuoltoon. (Jonka 2012.)

Lapsen päivähoitoon meno ja kouluun siirtyminen sekä eri palvelujen rajapinnoilla toiminen vaativat erityistä huomiota. Vanhempien osallistumista olisi lisättävä ja palvelujärjestelmältä sujuvaa yhteistoimintaa tukevia toimintakäytäntöjä tulee kehittää. Palvelujen rajapintoja ylittäviä rakenteita ja käy-

tänteitä luomalla sekä vastuista sopimalla voidaan parantaa palvelujen laatua, jatkuvuutta, yhteistyötä ja tiedonkulkua ja näin tehostaa toimintaa. (Perälä ym. 2011b.) Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013) kokoaa lainsäädännössä hajallaan olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset. Lain tavoitteena on parantaa ja tehostaa eri hallinnonalojen viranomaisten välistä yhteistyötä, lisätä oppilas- ja opiskelijahuollon kokonaisuuden ymmärtämistä ja vakiinnuttaa eri viranomaistahojen roolin ja aseman kyseessä olevassa kokonaisuudessa.

Tämän työn tarkoituksena on kuvata oppilashuoltotyöryhmän toimintaa oppilashuoltoryhmän jäsenen näkökulmasta Kuopion kaupungin perusopetuksessa. Oppilashuoltoryhmän tehtävä on oppilaiden tuen tarpeen kartoittaminen, tukitoimien suunnittelu, seuranta ja arviointi yhteistyössä koulun muun henkilöstön ja huoltajien kanssa sekä koko oppilashuollon koordinointi kouluyhteisössä. Oppilashuollon lähtökohtana on ympäristön ja koko yhteisön toiminta oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi, varhainen puuttuminen sekä ennaltaehkäisevä toiminta. Painopisteen siirtyminen nykyisestä korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisevään toimintaan edellyttää uudenlaisen toimintakulttuurin vahvistamista kouluissa sekä opiskeluhuollossa toiminnan painopisteen siirtymistä vahvemmin yhteisölliseen opiskeluhuoltoon. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää entistä enemmän oppilaiden ja huoltajien osallisuuteen oppilashuoltoa koskevissa asioissa. (OPM 2012;31,47.)

Tässä työssä toteutettu kysely tehtiin ennen vuotta 2014, jolloin uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan.

2 OPPILASHUOLTO

2.1 Oppilashuollon käsite

Monet oppilashuollon peruskysymykset ovat samat kaikilla koulutusasteilla ja siten sovellettavissa esiopetuksesta toiselle asteelle (Laitinen & Hallantie 2011,5). Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut (Perusopetuslaki 477/2003 ja 642/2010) jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto (Kansanterveyslaki 626/2007) sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen (Lastensuojelulaki 417/2007). Oppilashuollon kokonaisuuden tarkka sisältö on ollut kunkin kunnan omaa harkintaa, eikä ole täysin yhdenmukaista käsitystä siitä, mitä opetussuunnitelman mukaisella oppilashuollolla tarkoitetaan (OPM 2012).

Oppilashuollon tehtävänä on oppilaan oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen sekä tasapainoisen ja terveen kasvun ja kehityksen tukeminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä toimintaa, jonka tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia. Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. (Kuopion perusopetussuunnitelma 2011; Opetushallitus 2004a, 22; OPM 2012,50.) Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille ja sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa (OPM 2012, 44- 45; Koskela 2009,72).

Yksilökohtaisen opiskelu huollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien, koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain yhteistyössä kotien kanssa. Yksilökohtaiseksi oppilashuolloksi määritellään koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä psykologin, sosiaalityöntekijän ja kuraattorin vastaanotolla yksittäiselle opiskelijalle annettu tuki, hoito ja apu. Lisäksi yksilökohtaista opiskelu huoltoa olisi yksittäisen opiskelijan asioiden käsittely oppilashuoltoryhmässä tai muussa yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyä varten kootussa asiantuntijaryhmässä. (OPM 2012, 44- 54.)

Yhteisöllisen oppilashuollon tarkoituksena on edistää koulu yhteisön ja – ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta sekä yhteisöllistä toimintaa. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä myös oppilaan ja huoltajan osallisuutta koulu yhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä (Kuopion perusopetussuunnitelma 2011;OPM 2012). Oppilaiden hyvinvointia edistetään parhaiten niissä ryhmissä ja yhteisöissä, joiden jäseniä he ovat. Yhteisöjen toimintakulttuurissa vahvistetaan myönteistä vuorovaikutusta lasten ja nuorten sekä aikuisten kesken. (Laitinen & Hallantie 2011, 12.) Vertaistukitoiminta kuten kummiluokat, tutor, tukioppilas sekä kiusaamisen vertaissovittelu, kivakoulu- toiminta sekä oppilaskuntatoiminta ovat hyviä esimerkkejä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisestä (Förd, S. & Kaihari-Salminen, K. 2010, 128).

Suurin osa oppilashuoltoryhmien toiminnasta on keskittynyt yksittäisiin oppilaisiin ja on ongelmaläh- töistä. Kouluyhteisön yleiseen hyvinvointiin ja opetuksen tukeen liittyviä kysymyksiä on käsitelty huomattavasti harvemmin, eikä kaikkien oppilaiden hyvää oppimista ja hyvinvointia ole edistetty riit- tävästi. Oppilashuoltoryhmän tehtävissä tulee jakaa erilleen yleinen koulu hyvinvoinnin tukeminen ja yksittäistä oppilasta kokevat asiat. (Ahtola 2007; Hörne & Säljö 2009; Kalkkinen & Peltonen 2007, Koskela 2009; Rimpelä ym. 2008a.) Oppilashuollon toiminnan painopisteen tulee siirtyä nykyisestä oppilashuollon korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisevään toimintaan ja samalla siirretään oppi- lashuollon toiminnan painopistettä nykyistä vahvemmin yhteisölliseen opiskeluhooltoon. (OPM 2012,48.) Toisaalta yksittäisten oppilaiden hyvinvoinnin paraneminen vaikuttaa usein myös opettaji- en hyvinvointiin ja koko luokkayhteisön toimintaan (Ropponen & Vesalainen 2012, 71).

Teija Koskela (2009) on oppilashuoltoa käsittelevässä väitöskirjatyössään tarkastellut oppilashuollon käsitettä kansainvälisesti ja todennut käsitteen olevan vaikeasti käännettävissä ja sen tarkasteluun vaikuttavan vahvasi yhteiskuntasidonnaisuus sekä eroavuudet koulutusjärjestelmissä. Ruotsissa (elevvård) oppilashuollolliset toimintatavat ja niitä ohjaava lainsäädäntö ovat samansuuntaisia kuin Suomessa. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden englanninkielisessä käännöksessä oppi- lashuollosta on käytetty termiä pupil welfare, oppilaan hyvinvointi. Brittiläisessä koulukulttuurissa kä- site pastoral care tarkoittaa toimintaa, jolla ohjataan oppilaan käyttäytymistä ja moraalialia. Oppi- lashuoltoon kytkeytyy oppilaan tukitoimia korostava käsite kouluperusteinen tuki, school -based sup- port, joka nähdään ennaltaehkäisevänä, koko kouluyhteisön turvallisuutta lisäävänä toimintana. Ter- millillä integrated services tarkoitetaan koulussa saatavilla olevia palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteistyösuhteet opettajien ja terapeuttien välillä sekä oppilaille suunnatut palvelu. (Koskela 2009, 23- 24.)

Oppilashuollosta säädetään useissa laeissa joista keskeisimpiä ovat koululait (perusopetuslaki 628/1998), kansanterveyslaki (66/1972), terveydenhuoltolaki (1326/2010), kouluterveydenhuollon asetus (380/2009) sekä lastensuojelulaki (417/2007). Muita oppilashuoltotakin ohjaavia lakeja ovat mm. hallintolaki (434/2003), henkilötietolaki (523/1999), laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999, myöhemmin julkisuuslaki), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki tervey- denhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeusis- ta (812/2000, myöhemmin sosiaalihuollon asiakaslaki). Oppilashuollon palvelujen suunnittelua yhteis- työssä eri toimialojen välillä on ohjattu muun muassa Päivähoitolaissa (36/1973), Lastensuojelulaissa (417/2007), Perusopetuslaissa (628/1998) ja Nuorisolaissa (693/2010). Oppilashuollon toimintaa määritellään myös Opetushallituksen hyväksymissä opetussuunnitelmien perusteissa ja niihin pohjau- tuvissa paikallisissa opetuksen ja koulutuksenjärjestäjien hyväksymissä opetussuunnitelmissa. Lakien lisäksi oppilashuollon toteuttamista kouluissa ohjaavat opetushallituksen ja sosiaali- ja terveysminis- teriön määräykset ja suositukset sekä ministeriöiden ja lääninhallitusten tuottamat selvitykset ja oh- jeet oppilashuollosta.

Perusopetuslaki (2011) määrittää oppilaan subjektiivisesta oikeudesta maksuttomaan oppilashuol- toon. Perusopetuslain (642/2010) muutoksen yhteydessä täydennettiin henkilötietojen käsittelyä, sa- lassapitoa ja luovuttamista sekä oppilashuoltoa koskevia säännöksiä käsiteltäessä yksittäistä oppilas-

ta koskevaa asiaa. Lakimuutoksella pyrittiin lisäämään moniammatillista yhteistyötä koulussa, edistämään oppilaan tuen tarpeen tunnistamista tuen antamista varhaisessa vaiheessa, vahvistamaan pedagogisia toimenpiteitä ja arviointia sekä vähentämään pelkästään diagnoosinpohjaista suunnittelua. Esiopetukseen sovelletaan perusopetuslain oppilashuoltoa koskevia säännöksiä ja jos esiopetusta järjestetään päivähoitopaikassa, sovelletaan lisäksi toissijaisesti päivähoiton säännöksiä. (OPM 2012,4.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ehkäisevä lastensuojelutyön on kunnan viranomaisten kanssa yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia, poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Lisäksi palvelut tulee järjestää niin, että niiden avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville erityisen tuen tarpeet. Koulunkäynnin tueksi tulee järjestää koulukuraattori- ja psykologipalveluita. Lisäksi lapsi on huomioitava aikuisille suunnatuissa palveluissa.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) käsittelee salassapitokysymyksiä.

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Silloin kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja. Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta. Jos oppilas siirtyy toiseen tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä annettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle.

Terveydenhuoltolain (2010) mukaan kunta on velvollinen järjestämään kouluterveydenhuollon palvelut, jotka ovat osa oppilashuoltoa ja oppilashuollon palveluja. Laki velvoittaa kunnan toimimaan kouluterveydenhuollon järjestämisessä yhteistyössä vanhempien, huoltajien, muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen on osallistuttava opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoa sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein sekä vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen. Terveydenhuoltolaki velvoittaa kunnat keräämään tietoa oppilaita koskevasta hyvinvoinnista. Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetulla valtioneuvoston asetuksella (2011) vahvistetaan kouluterveydenhuoltoa osana oppilashuoltoa sekä koko perheen hyvinvoinnin huomioimista niin neuvola- kuin kouluterveydenhuollon palveluissa.

2.2 Ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä oppilashuolto

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä ennaltaehkäisyn käsitteet ovat osittain päällekkäisiä ja niitä käytetään käytännön toimintaympäristöissä hyvin kirjavasti. Terveydenhuoltolaki (1326/2010) määrittelee terveyden edistämisen seuraavasti:

”Terveyden edistämisellä tarkoitetaan toimintaa, joka kohdistuu yksilöön, väestöön, yhteisöihin ja elinympäristöön ja jonka tavoitteena on terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, terveyden taustatekijöihin vaikuttaminen, sairauksien, tapaturmien ja muiden terveysongelmiin ehkäiseminen, mielenterveyden vahvistaminen sekä väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen. ”

Oppilashuollon tarkoituksena on edistää koulu yhteisön ja – ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta sekä yhteisöllistä toimintatapaa. Oppilashuollon avulla pyritään edistämään myönteistä vuorovaikutusta, keskinäisen huolenpidon ilmapiiriä, suojamaan mielenterveyttä ja puuttua tarvittaessa ongelmiin. Terveellinen ympäristö ja hyvinvoiva yhteisö suojaavat terveyttä ja mahdollistavat terveyttä edistävien valintojen tekemisen, luovat edellytykset koko yhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn turvaamiselle sekä tulokselliselle oppimiselle ja syrjäytymisen ehkäisylle (vrt. Kuopion perusopetussuunnitelma 2011.) Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen taustalla on todettu olevan vaikuttavina tekijöinä tukijoiden puute, luku- ja kirjoitusvaikeudet, aikaisempi huono koulumenestys, heikko itsetunto ja huonot koulukokemukset. (OPM 2012, 45- 49.) Oppilaiden ja huoltajien terveellisiä elämäntapoja voidaan edistää vahvistamalla heidän omia voimavaroja tehdä terveyttä koskevia valintoja mm. lisäämällä tietoja ja taitoja terveyden edistämässä ja ylläpitämisessä ja luomalla terveyttä korostavia toimintatapoja omien valintojen pohjaksi. Keskeistä on pyrkimys parantaa oppilaan oppimisen sekä oman elämän hallinnan valmiuksia ja taitoja. Terveyden tulee näkyä läpäisevänä teemana koko yhteisön toiminnassa aina päätöksenteosta yksittäisiin toimenpiteisiin. (Kotamäki ym. 2010, 30.)

Lapseen liittyvien huolten tunnistaminen on tehtävä yhteistyössä vanhempien ja ammattilaisten kesken ja varhaista tukea tulee voida tarjota ilman lääketieteellistä diagnoosia (Sisäasianministeriö 2007) eikä tuen tarjoaminen ei saa edellyttää erityistuen, kuten lastensuojelun, asiakkuutta. Yli 80 prosentilla vanhemmista on vähintään yksi lapsen tai vanhempana toimimiseen liittyvä huoli. Vanhempien on helpointa puhua huolista niiden terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten kanssa, joiden kanssa he asioivat eniten. Tämä on huolten puheeksi ottamisen ja tunnistamisen näkökulmasta myönteistä. Lisäksi yhdeksi keskeisimmäksi vanhempien esittämäksi palvelujen kehittämisalueeksi on varhaisessa puuttumisessa noussut nykyistä varhaisempi vanhempien tai työntekijöiden havaitsemaan lievään huoleen puuttuminen ja ennaltaehkäisevään toimintaan panostaminen. (Perälä ym. 2011a, 74.)

Koko koulu yhteisöä koskevaa ennaltaehkäisevää työtä tulisi lisätä ja toiminnan painopistettä siirtää korjaavasta, yksittäisen oppilaan ongelmien käsittelystä koko koulu yhteisön hyvinvointia tukevaksi. Terveyttä edistävä käytännön toiminta on usein yksittäisiä terveystyöskäytännön interventioita ja yk-

sittäisten asioiden tarkastelua (Konu 2002,2.) Hyviä esimerkkinä yhteisöllisestä ja ennaltaehkäisevästä toiminnasta ovat kiusaamisen vastainen Kiva-koulu-hanke, koulun kummiluokka-, tukioppilas-, oppilaskunta- ja vertaissovittelutoiminta, koulun hyvinvointiprofiili, kouluympäristön ja -yhteisön terveellisyden tarkastukset sekä kouluterveyskyselyn hyödyntäminen oppilashuollossa. Yhteisöjen hyvinvointia edistävät myös luokkien ilmapiiri- ja kiusaamiskartoitukset, luokkien ja ryhmien tukeminen erilaisten ohjelmien avulla (esim. Askeleittain- opetusohjelma, lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukeva Friends- ohjelma, Lions Quest- ohjelma, ART- ryhmäharjoitusmenetelmä aggressiivisesti käyttäytyville nuorille), sosiaalisten taitojen ryhmät ja erilaiset elämykselliset päihdekasvatustapahtumat (esim. Valintojen putki, Camera Obscura). (OPM 2012,52; Vismanen 2011,31.) Oppilashuoltotyön painopisteen siirtyminen ennaltaehkäisevään toimintaan edellyttää uudenlaisen koulun toimintakulttuurin vahvistamista, sovittujen ennaltaehkäisevien työtapojen, -menetelmien ja rakenteiden kehittämistä ja vaikuttavuuden arviointia sekä nykyistä vahvempaa yhteisöllistä oppilashuolto (Laitinen & Hallantie 2011, 10; OPM 2010,47;OPM 2012,31,41).

Ennaltaehkäiseviä palveluja suunniteltaessa lasten ja lapsiperheiden terveydestä ja hyvinvoinnista kerättävällä tiedolla on tärkeä merkitys (STM 2008). Palvelujen koordinoinnin arvioinnin mukaan vain vähemmistölle lapsista tai perheistä on nimetty oma työntekijä, tehty yksilöllinen kasvun, kehityksen tai oppimisen suunnitelma ja vain vähemmistön lähiverkosto oli huomioitu. Tulosten mukaan yhteistyö muuttaa myös muotoaan päivähoitoon, esikouluun tai kouluun siirryttäessä sekä lapsen siirryessä lastenneuvolasta kouluterveydenhuollon piiriin. (Perälä ym. 2011,80.) Lapsen mahdollinen tuen tarve tulee tunnistaa jo päivähoitossa, järjestää tarvittavat tukitoimet ja näin ehkäistään ongelmien vaikeutumista. Varhaisessa vaiheessa auttaminen on yleensä helpompaa, tuloksellisempaa ja kustannuksiltaan edullisempaa. Riittävän varhainen puuttuminen vähentää siirtoja erityisopetukseen sekä kalliiden erityispalveluiden ja lastensuojeluasiakkuuden tarvetta.

2.3 Oppilashuollon suunnittelu, valvonta ja kehittäminen

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntia laatimaan hallinnonrajat ylittävä suunnitelma terveyttä edistävästä ja terveysongelmia ehkäisevästä toimista ja niiden toteutumisen seurannasta.

Tavoiteltavaa on että lapsiperheiden palvelut muodostavat suunnitelmallisen ja jatkuvan toiminnallisen kokonaisuuden ja tarvittavat tukitoimet voidaan toteuttaa vuorovaikutuksessa lasten ja nuorten kehitysympäristöjen (koti, päivähoito, opetus) kanssa. Palvelukokonaisuuden tueksi on esitetty tukirakenteita, tarpeellisten vastuuhenkilöiden ja työryhmien nimeämistä palvelutoiminnalle ja toimialojen väliselle yhteistyölle. Vastuuhenkilöiden vastuulla on palveluiden kehittäminen ja toimintaedellytysten luominen yhdessä johdon ja muiden päätöksentekijöiden kanssa. (STM 2010.)

Useissa kunnista ei ole vielä luotu rakenteita pysyväälle hallinnonrajat ylittävälle yhteistoiminnan kehittämiseksi ja sen johtamiselle. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan sekä oppilashuollon vastuuhenkilöt puuttuvat kunnista ja suurimmassa osassa terveyskeskuksista terveyden edistämisen johtaminen on sattumanvaraista ja painottuu yksittäisille osa-alueille. (Rimpelä ym. 2009.) Palveluketjussa palvelujen tuottajien välillä ei ole sovittu yhteisistä tavoitteista ja toimintaperiaatteista, toimin-

nan tavoitteet jäävät palvelulähtöisiksi, lapsen ja perheen tuen ja avun jatkuvuus voi kärsiä sekä toiminta jäädä tehottomaksi (Perälä ym. 2011b, 20).

Oppilashuollon toimintaa selvittävässä tutkimuksessa tuli esille, että koulutuksen järjestäjien tulisi tehostaa oppilashuollon suunnittelua sekä strategisella että opetussuunnitelmien tasolla. Lisäksi oppilashuoltoa koskevat hajallaan olevat ohjeet ja suunnitelmat tulisi koota yhteen (Kotamäki ym. 2010,10.) Uuden lain mukaan kunnan tai useamman kunnan on sosiaali- ja terveystoimen kanssa laadittava oppilashuollon hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on liitettävä osaksi kunnan muuta suunnittelua kuten toiminta- ja taloussuunnittelua. Suunnitelmaan tulisi kirjata oppilashuollon tavoitteet ja toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista sekä avustaja-, tuki- ja erityisopetuspalveluista. Kokonaistarpeen arvioinnissa lähtökohta on oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin tilanne ja elinolot sekä koulunkäyntiin ja yhteisöön liittyvät tiedot. Tietoja oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeista saadaan muun muassa THL:n kouluterveyskyselystä, sekä muista kansallisista ja paikallisista selvityksistä. Suunnitelmassa tulisi näkyä toimet, joilla vahvistetaan kouluympäristön ja – yhteisön hyvinvoinnin edistämistä ja oppilaiden varhaista tukea sekä tiedot hyvinvointisuunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta. (OPM 2012, 54- 55.) Perälän (2011) tutkimuksessa selvitettiin, mitä tietolähteitä käytetään hankkiessaan tietoa, suunniteltaessa ja päätettäessä lasten ja perheiden palveluista. Toimialat käyttivät eniten (89 %) hyödykseen itse keräämäänsä tilastotietoa, työntekijöiltä saatua palautetta (76 %) sekä muita kunnan keräämiä tilastoja (73 %). Vain noin puolet kunnista käytti päätöksenteon tukena säännöllisesti kansallisia tilastoja (52 %) tai tutkimustietoa (43 %) (Perälä ym. 2011b.)

Monissa kunnissa on kuntakohtaisia oppilashuoltoryhmiä, jotka koordinoivat oppilashuollon kehittämistä ja tukevat koulukohtaisten oppilashuoltoryhmien työskentelyä. Opetuksen järjestäjä ohjaa oppilashuoltoryhmien perustamista ja kokoonpanoa määrätessään opetussuunnitelmassa oppilashuollon järjestämistavasta. (Rimpelä ym. 2008a.) Oppilashuollon suunnittelua, kehittämistä, ohjausta ja arviointia varten tulee opetuksen järjestäjän asettaa monialainen oppilashuollon ohjausryhmä. Ohjausryhmä voi olla useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Monialaisella ohjausryhmällä vahvistetaan järjestäjätasosta suunnittelua, kehittämistä ja oppilashuollon kytkemistä osaksi opetuksenjärjestäjän muuta strategista suunnittelua. Ohjausryhmän tehtäviä voisi hoitaa muukin jo olemassa oleva ryhmä, joka olisi monialaisesti koottu ja se voi vaikuttaa oppilashuollon kehittämiseen. (OPM 2012,59.)

Koulukohtainen hyvinvoinnin edistämisen ja oppilashuollon suunnittelu, toteutus, seuranta ja arviointi edellyttää koulun johdon kykyä johtaa ja valvoa suunnitelmiin sitoutumista (Rimpelä 2007a, 23). Oppilashuoltotyön koulukohtaisia kokonaissuunnitelmia on peruskouluissamme melko kattavasti (Korkeakoski 2005, 121). Koulukohtaisesta oppilashuoltosuunnitelmasta kuvataan oppilashuollon toteuttaminen, arviointia ja kehittäminen. Lakiesityksessä on kuvattu oppilashuoltosuunnitelma vastaa asiallisesti nykyisin osana opetussuunnitelmaa laadittavia oppilashuoltoa koskevia suunnitelmia. Suunnitelma voi olla usean toimintayksikön yhteinen, mutta kunkin koulun yksilölliset tarpeet tulee huomioida. Koulukohtaisissa suunnitelmissa tulee hyödyntää kouluterveyskyselyjä, laajoissa terveystarkastuksista tehtyjä yhteenvetoja sekä koulu yhteisön terveystarkastuksista saatua tietoa. Erityisesti tulisi

huomioida oppilaiden omat tarvearvioinnit. Suunnitelmassa tulisi näkyä koulu yhteisön toimenpiteet oppimiskyvyn, hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden edistämiseksi sekä tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi terveystarkastusten toteuttamisessa tarvittavasta yhteistyöstä ja työtavoista sopiminen sekä opettajien vastavuoroinen yhteistyö kouluterveydenhuollon sekä psykososiaalisten palvelujen kanssa. (OPM 2012, 55 -56.)

Vismansen (2011) tutkimuksen mukaan Helsingin koulujen johto arvioi oppilashuoltoryhmän osallistuvan lähes kaikissa kouluissa oppilashuoltotyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Yli puolessa kouluja myös opettajat osallistuivat suunnitteluun, mutta oppilaskunta ja huoltajat osallistuivat huomattavasti harvemmin. Alueellisista yhteistyökumppaneista myös sosiaalityö ja nuorisotyö osallistuivat jonkin verran. Oppilashuoltoryhmistä kolme neljästä ilmoitti oppilashuoltoryhmän asettavan säännöllisesti tavoitteita työskentelylle ja vastaajista 89 % näki ryhmän toimivan hyvin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteiden toteutumista edistäviä tekijöitä olivat selkeä työnjako, sovitusta, toimenpiteistä ja aikatauluista kiinnipitäminen, ryhmäläisten ammattitaidon arvostaminen, yhteinen suunnittelu- ja kehittämistyö sekä tavoitteiden toteutumisen säännöllinen seuranta ja arviointi. Tyytymättömyyttä aiheuttivat epäsäännöllisesti järjestettävät oppilashuoltoryhmän kokoukset, riittämätön kokous- ja työaika, työilmapiiriin liittyvät ongelmat sekä konkretisoimattomat tavoitteet. Erityisesti koulu-psykologi ja –koulukuraattori sekä terveydenhoitaja kaipasivat enemmän aikaa suunnittelu- ja kehittämistyöhön. Muu ryhmä toivoi lisää aikaa oppilasasioiden käsittelyyn. Rehtorin työajan riittävyydellä on havaittu olevan merkitsevä sille kuinka oppilashuoltoryhmän kokousaika riittää. (Vismanen 2011.)

Oppilashuoltoryhmän toimintakäytännöt on hyvä kuvata oppilashuollon suunnitelmassa.

Kiusaaminen, väkivalta, tupakointi ja päihteidenkäyttö sekä erilaiset tapaturmat ja onnettomuudet vaativat oppilashuoltoryhmältä nopeaa reagoitua ja valmiita toimintasuunnitelmia (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,46.) Oppilashuoltotyön suunnitelmassa tulisi kuvata myös koulu yhteisön toimenpiteet tupakoinnin ja alkoholin käytön vähentämisessä ja ehkäisemisessä, terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen synkronointi ja yhteistyömahdollisuudet sekä koulu ympäristön ja -yhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastamiskäytännöt ja niissä tarvittava yhteistyö. Suunnitelmaan on hyvä sisällyttää menettelytavat oppilaiden tarvitsemien tukitoimien järjestämisessä (tehostettu ja erityinen tuki). Suunnitelmassa kuvataan oppilaiden osallisuutta edistävät toimenpiteet, kuten tiedotamiskäytännöt ja osallistuminen koulun toiminnan arviointiin, koulun vuosittaisen suunnitelman laatimiseen, kouluruokailun suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin, koulun tilojen ja piha-alueiden sekä järjestyssääntöjen laatimiseen. Näitä toimenpiteitä viedään eteenpäin oppilashuollon yhteistyönä. (OPM 2012, 55- 57.) Vismansen (2011) tutkimuksen mukaan oppilashuollon resurssien jaossa ja kohdentamisessa on huomioitava nykyistä paremmin alueiden erilaiset sosio-ekonomiset profiilit ja oppilasainekset, väestöpohja, erilaista tukea tarvitsevien oppilaiden määrä sekä lastensuojeluasiakkaiden määrä kouluittain.

Oppilashuollon suunnitelma kuvaa toimenpiteet yhteistyön järjestämisestä kodin, koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. Suunnitelmassa kuvataan vanhempien sekä vanhempienyhdistyksen kanssa tehtävä yhteistyö ja yhteydenpidon muodot ja periaat-

teet sekä toimenpiteet vanhempien osallistumisen vahvistamiseksi. Lisäksi kuvataan suunniteltu yhteistyö muiden tahojen kuten sosiaalityön, nuorisotoimen ja poliisin kanssa sekä suunnitelmat lasten- ja nuorisopsykiatrisen tai muun erityistason asiantuntija-avun pyytämiseksi kouluyhteisön tueksi ja konsultaatiomahdollisuuksien järjestämiseksi. (OPM 2012, 55- 56.)

Opiskeluhuollon toteuttaminen edellyttää sopimista koulutuksen järjestäjän toimista, oppilashuolto- palvelujen tarjoamisesta sekä työnjaosta eri toimijoiden välillä sekä oppilashuoltoryhmien toiminnasta. Toiminnan seuranta varten kuvataan seurannasta vastuussa oleva taho, seurattavat asiat ja menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen. Seuranta tehdään myös valtakunnallisesti. Seurantakeinona voidaan käyttää THL:n kouluterveyskyselyjä, avoterveydenhuollon hoitoilmoitustietoja sekä THL:n ja OPH:n yhteistyössä toteuttamia selvityksiä peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Näiden selvitysten tulokset julkaistaan sähköisessä nk. TEA-viisarissa. (OPM 2012,77.) Myös opetuksen järjestäjän on arvioitava oppilashuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoitoa koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkaistava, niistä on tiedotettava oppilaille ja huoltajille ja tietoja on hyödynnettävä toiminnan kehittämisessä. (OPM 2012,77.)

Päijät-Hämeen kehittämishankkeen mukaan oppilashuoltoryhmän suunnittelussa tarvitaan mm. arvo-, normi-, työnjako- ja aikataulukeskustelua sekä verkosto- ja pelisääntökeskustelua. Arvioinnin lisäksi on tärkeä keskustella ryhmän ja sen jäsenten jaksamisesta. (Päijät-Hämeen oppilashuoltoryhmän kehittämishanke 2007.) Erityisesti arvojen ja eettisten periaatteiden määrittäminen sekä tietoiset arvovalinnat ovat palveluiden laadun kehittämisen lähtökohta ja toiminnan arvioinnin perusta. Näiden periaatteiden sisältö konkretisoituu toimintasuunnitelmissa ja talousarvioissa sekä palveluiden määrällisissä ja laadullisissa tavoitteissa. Keskeinen perusarvo on ihmisarvon kunnioittaminen. Tähän liittyviä oikeuksia ovat itsemääräämisoikeus (tieto ja tuki valinnoille, voimavaralähtöisyys), oikeudenmukaisuus (yhdenvertaisuus, erilaisuuden hyväksyminen, syrjinnän estäminen), osallisuus (osallistuminen, vaikuttaminen, sosiaalinen toimintakyky), yksilöllisyys (yksilön ainutlaatuisuus ja arvokkuus, elämän mielekkäisyys ja vastuullisuus), turvallisuus (sosiaalinen tuki, palvelut, ympäristön turvallisuus). (STM 2008, s. 12 -13.)

Oppilashuoltotyö vaatii monipuolista osaamista. Perälän (2001b) tutkimuksen mukaan toimialajohtajat olivat melko tyytyväisiä lasten ja perheiden palveluissa työskentelevän henkilöstön osaamiseen. Henkilöstön osaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota sosiaali-, terveys- ja opetustoimen toimialojen yhdistymisen myötä ja yhdistetty toiminta mahdollistaa paremman mahdollisuuden oppia muilta (Perälä ym. 2011b, 105- 106). Vahva sitoutuminen oppilashuoltotyöhön tarkoittaa motivaatiota hyvinvointityöhön, yleistä kehittymishalukkuutta ja myös oman toiminnan kehittämistä (Koskela 2009, 227). Oppilashuoltoryhmän jäsenet toivovat koulutusta yhteisistä toimintatavoista sekä konkreettista oppilas- ja luokkatilanteista. Lisäksi kaivataan menetelmiä, joilla oppilashuoltoryhmän jäsenet voisivat tarvittaessa tukea ja konsultoida luokanopettajia. Koulutusta toivottiin myös moniammatillisen työryhmän yhteistyöhön sekä tietoa lainsäädännön ja siinä tapahtuneiden muutosten näkökulmasta. (Vismanen 2011,70.)

3 OPPILASHUOLTORYHMÄ

3.1 Oppilashuoltoryhmän kokoontuminen ja jäsenet

Opetuksen järjestäjä ohjaa oppilashuoltoryhmien perustamista ja kokoonpanoa määrätessään opetussuunnitelmassa oppilashuollon järjestämistavasta. Vuonna 2011 oppilashuoltoryhmän ilmoitti toimivan 99 prosenttia kouluista. Joka neljännessä koulussa oppilashuoltoryhmä kokoontui kerran viikossa ja kahdessa neljäsosassa kerran kahdessa viikossa tai noin kerran kuukaudessa. (OPM 2012,23.)

Uuden lakiesityksen (2012) mukaan oppilashuoltoryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä voi päättää yhteistyössä oppilashuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa ryhmien tarkemmasta kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista paikallisten tarpeiden ja palvelujärjestelmän tarjoamien mahdollisuuksien puitteissa. Moniammatillisuuden takaamiseksi ryhmässä on koulun, kouluterveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalvelujen edustajia. Lisäksi on huolehdittava oppilaiden tarpeen mukaan vanhempien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kuten erityisopettajien ja oppilaanohjaajien edustuksesta. (Huhtanen 2007, 196-197; OPM 2012,59.) Kuopiossa kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisien kanssa sovitaan yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista. Yhteistyön järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisien kuten poliisin ja pelastustoimen tai muiden yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. (Kuopion kaupungin perusopetussuunnitelma2011.)

Yleensä rehtori johtaa koko oppilashuoltoa vastaten sen toteuttamisesta, kehittämisestä ja arvioinnista sekä huolehtii, että koulu yhteisön kaikki jäsenet osallistuvat ja toteuttavat opetussuunnitelman mukaista oppilashuoltoa. (OPM 2012,49.) Koulun johdon kiinnostus ja paneutuminen oppilashuollollisiin kysymyksiin heijastuu oppilashuollon toimivuuteen ja koko koulun oppilashuoltotyöhön. Tähän liittyy myös henkilöstön motivoituneisuus ja sitoutuneisuus oppilashuoltotyöhön. Rehtorin osallistuminen parantaa toimintojen koordinoitua ja vaikuttaa siihen, että kokoukset pidetään ajallaan ja dokumentoidaan asianmukaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 46; Koskela 2009,173.) Oppilashuoltotyöhön toivotaan työn suunnitelmallisuuden lisäämistä, yhteistä keskustelua toimintalinjoista sekä koko koulu yhteisön tiiviimpää integrointia oppilashuollolliseen ajatteluun ja kehittämistyöhön (Vismanen 2011, 68). Opettaja tarvitsee oppilashuoltotyönsä tueksi rehtorin selkeää linjanvetoa ja viestintää käytännön oppilashuoltotoimista. Opettajan kannalta on tärkeää saada rehtorilta aikaa neuvotteluun oppilashuoltoasioissa ja aktiivista ja rakentavaa otetta oppilashuoltotyöhön. Oppilashuoltoasioissa korostuvat rehtorin vuorovaikutustaidot, lähestyttävyyden ja luotettavuus. Jos opettaja kaipaa tukea oppilashuollollisten asioiden hoitamiseen, mutta esimies kieltäytyy perheiden kohtaamisista, jää

opettaja yksin. Opettaja kokee jäävänsä yksin myös silloin, kun rehtorin toimista on tulkittavissa tavoittamattomuus, heikko kuuntelemisen kyky tai ristiriitaisen informaation kertominen oman koulun oppilashuoltoon liittyvistä asioista. (Koskela 2009, 160.)

Opettaja ei ole oppilashuoltotyöryhmän jäsen, mutta hän tuo oman oppilaansa tai kouluyhteisöä koskevan asian ryhmän käsittelyyn. Oppilashuolto kokonaisuutena on kuitenkin osa opettajan perustöitä. Opetuksen ja oppimisympäristöjen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua tasapainoisiksi, terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Opetuksen tulee edistää myös oppilaiden terveyttä, hyvinvointia, turvallisuutta ja arjenhallintaa sekä kehittää niihin liittyviä valmiuksia yhteistyössä kodin kanssa. Opettajalla on oikeus ja velvollisuus osallistua oppilashuoltoryhmän toimintaan vaikka läsnäolo kokouksissa ei ole pakollista. Opettajan asiantuntemusta kuitenkin yleensä aina tarvitaan oppilaan kokonaistilanteen hahmottamiseksi. Tosin yläkoulussa luokanvalvojan oppilaan tuntemus voi olla vähäistä ja tällöin kaikkien opettajien näkemykset oppilaan asioista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 27;47).

Opettaja on läsnä lasten arjessa luokassa ja ensisijainen taho havainnoimaan ja tukemaan oppilaiden hyvinvointia. Pahoinvoinnin lisääntyminen tai vähentyminen näkyy välittömästi koulujen arjessa, tukiopetuksen ja erityisen tuen kuormittumisena sekä työrauhassa. Pahoinvoinnin lisääntyessä yhä suurempi osuus opettajien työajasta meneekin oppilashuollolliseen työhön. (Rimpelä ym. 2007.) Opettajilla on merkittävä rooli siinä, että oppilashuolto koetaan koko henkilökunnan yhteiseksi asiaksi ja heidän vahva integrointi oppilashuoltotyöhön on tärkeää (Vismanen 2011,69). Opettajat toivovat voivansa keskittyä opettamiseen. Hyvinvointi, sen havainnointi ja siihen liittyvä käsitteistö ovat peruskoulun kielessä vierasta ja moniammatillinen toiminta edellyttää useita muutoksia kouluorganisaation rakenteissa. Kyse ei ole pelkästään resursseista, vaan tavoitteiden, arvojen ja toimintatapojen kehittämistarpeesta oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Toteutuakseen opetussuunnitelmien mukaisesti oppilashuolto edellyttää opettajan työn ja hänen työympäristönsä muutosta. (Koskela 2009,70.) Oppilashuoltoasioiden vieminen oppilashuoltoryhmän käsittelyyn varhaisessa vaiheessa antaa opettajille työnohjauksellista tukea (OPM 2012,61). Ensisijainen tuki tulee suunnata aina oppilaan etujen mukaisesti. Opettajien työtä tukevana työmuotona oppilashuoltoryhmä antaa mahdollisuuden jaettuun asiantuntijuuteen, ammatilliseen työnjakoon ja systemaattiseen yhteistyöhön. (Koskela 2009,62.) Opettajan saama moniammatillinen tuki keventää ja antaa tukea opettajan työlle työskennellessä haastavien oppilaiden kanssa (Ahola 2007; Ropponen & Vesalainen 2012,5).

Kouluterveydenhoitajan tehtävä on osallistua oppilaiden terveydenhoidon ja terveyden edistämisen asiantuntijana opetussuunnitelman valmisteluun, asiantuntijana terveystiedon opetukseen, oppilashuollon toimintaan sekä koulun sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Hän seuraa oppilaiden kasvua ja kehitystä sekä kouluyhteisön hyvinvointia, selvittelee oppilaiden kanssa heidän ongelmiaan, tukee oppilaita ja heidän vanhempiaan. Kouluterveydenhoitaja vastaa oppilaiden vuosittaisista terveystarkastuksista yhteistyössä lääkärin kanssa, oppilaskohtaisesta yhteistyöstä vanhempien ja opettajien kanssa, oppilaiden ohjaamisesta tarvittaessa koululääkärin tai muiden asiantuntijoiden jatkotutkimuksiin sekä ensiavusta. (STM 2009.) Koululääkäri vastaa lääketieteellisenä asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja hänen tehtävänä on osallistua opetussuunnitelman valmisteluun, oppilashuoltotyö-

ryhmän toimintaan, terveystiedon opetukseen sekä koulun sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Yhteistyössä kouluterveydenhoitajan kanssa hän huolehtii terveystarkastuksista ja koulu yhteisön terveyden ja turvallisuuden tarkastamisesta. Koululääkäri vastaa koulutyöhön liittyvistä lääkärinlausunnoista, lääketieteellisen asiantuntemuksen tuomisesta oppilashuoltoryhmään ja terveystiedon opetukseen sekä pitkäaikaissairaiden ja vammaisten oppilaiden hoito- ja kuntoutussuunnitelmien sovittamisesta yhteen koulutyön kanssa. (STM 2009.) Selvityksen mukaan 14 % kouluista puuttuu koululääkäri. (Rimpelä ym. 2010).

Kouluterveydenhuollossa oppilaalle tehdään terveystarkastus jokaisella peruskoulun vuosiluokalla, näistä 1., 5., ja 8. luokan terveystarkastuksen ovat laajoja koko perheen terveystarkastuksia, jossa selvitetään aina myös vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Terveysneuvonnan ja määräaikaisten terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollon tehtävänä on erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen, koulu yhteisön terveellisyden ja turvallisuuden varmistaminen, ehkäisy- ja seksuaalineuvonta sekä oppilaille järjestettäviä terveystarkastuksia. Oppilaan terveystarkastuksen on muun muassa tuettava itsenäistymistä, edistettävä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä päihteiden käyttöä ja koulukiusaamista. Huoltajan kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan oppilashuollon moniammatillista yhteistyötä. Laajoista terveystarkastuksista tehtävää yhteenvetoa on käytettävä arvioitaessa oppilashuollon yhteistyönä luokka- ja koulu yhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. (STM 2009.) Vuoden 2011 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Opetushallituksen seurannan mukaan laajoista terveystarkastuksista laadittiin luokka- ja koulu yhteisökohtainen yhteenveto melko harvoin (OPM 2012,22).

Terveydenhuoltolain (2010) mukaan kouluterveydenhuoltoon sisältyy terveystarkastusten lisäksi ja osittain osana sitä koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden valvonta sekä koulu yhteisön, hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein, oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen, oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen sekä oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset. Kouluterveydenhuollon laatusuosituksessa painotetaan palvelujen saatavuutta ja suunnitelmallisuutta, kouluterveydenhuollon sisällyttämistä oppilashuoltoon, sekä riittävää, pätevää ja pysyvää henkilöstöä (Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004). Uuden asetuksen (STM 2009) myötä kouluterveydenhuollossa tilanne on resursoinnin ja suunnitelmallisuuden suhteen parantunut. Kansallinen mitoitussuositus kouluterveydenhuollossa on 600 oppilasta/terveydenhoitaja ja 2100 oppilasta/lääkäri tai 1 työpäivä viikossa 500 lasta kohden.

Koulupsykologi tarjoaa lapsille, nuorille ja heidän perheilleen opetuksen järjestämisessä tarvittavaa psykologista asiantuntijuutta osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Psykologin työ liittyy usein oppilaan psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen, oppimiseen, oman elämän tai perheen kriisitilanteeseen, ryhmässä toimimiseen tai koulunkäyntiin ja opetusjärjestelyihin. Työn tavoitteena on oppimis- ja so-

peutumisvaikeuksien ennaltaehkäisy, oppilaan yksilöllisten valmiuksien huomioiminen opetuksessa sekä edellytysten luominen kasvulle ja kehitykselle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,23.) Oppilashuoltoryhmän toimintaa psykologi osallistuu psykologisena asiantuntijana konsultoimalla ryhmää yksilön, luokan tai koko koulun tilanteisiin sekä kriisitilanteisiin liittyvissä kysymyksissä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,24). Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin pääseminen on usein vaikeaa. Tilastokeskuksen mukaan kuntasektorilla työskenteli 248 koulupsykologia vuonna 2011 ja noin kuudesosassa kouluja ei ole lainkaan koulupsykologitoimintaa (15 %) (Tilastokeskuksen palkkatilasto 2012). Ahtolan tutkimuksen mukaan psykologit toivoivat työhönsä lisää tukea antavaa, kuntouttavaa ja hoitavaa työtä oppilaiden kanssa. Oppilaille on suuri tarve saada keskusteluapua ja myös perheiden voimavaroissa on suuria haasteita. (Ahtola 2007, Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 24-25.) Henkilöstö piti psykologien päätehtävänä psykologisten tutkimusten tekemistä (Ahtola 2007). Psykologin tärkeänä tehtävänä tulisi nähdä myös koko koulu yhteisölle suunnattu ennaltaehkäisevä toiminta, jolla voidaan vähentää korjaavan työn tarvetta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,24). Koulupsykologien toiminta keskittyy useimmissa kouluissa asiakastyöhön ja moniammatilliseen yhteistyöhön ja vain harvoin koulu yhteisön kehittämiseen (Rimpelä ym. 2008a,58).

Koulukuraattorin on sosiaalityön asiantuntija koulu yhteisössä. Koulukuraattori tukee oppilaiden sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia ja oppivelvollisuuden suorittamista. Päivittäisessä työssä kuraattori käy konsultaatiokeskusteluja opettajien kanssa tapaa oppilaita ja heidän perheitään sekä toimii luokka/muissa ryhmätilanteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,27; OPM 2012,50.) Arjen työssä ovat usein esillä poissaoloihin, kiusaamis-, väkivalta-, päihde- ja kriisitilanteisiin liittyvät asiat yhteistyössä oppilashuoltoryhmän kanssa. Kuraattorilla voi olla tarvittaessa työparin koulupsykologi tai muu yhteistyötaho. Toimimalla luokkatilanteessa koulukuraattori saa tietoa sekä yksittäisen oppilaan käyttäytymisestä ryhmässä että koko luokantilanteesta. Koulukuraattori on usein mukana niveltyöskentelyssä oppilaiden siirtyessä kouluasteelta toiselle. (Lastensuojelun käsikirja 2012.) Koulukuraattorit kokevat Sipilä - Lähdekorven (2004) mukaan roolinsa koulu yhteisössä sosiaalityöntekijöiksi sekä kasvattajiksi. He kokevat työnsä tärkeimmän tavoitteen olevan oppilaan auttaminen ja tukeminen niin, että oppilas viihtyy koulussa ja saa oppivelvollisuutensa suoritettua. Työhön liittyi haasteita tilanteissa kun määritellään kuka on kuraattorin asiakas. Koulukuraattorin on oltava lojaali sekä asiakkaalle. (Sipilä - Lähdekorpi 2004.)

Koulupsykologi- ja -kuraattoripalveluja on oppilaiden tarpeisiin nähden liian vähän. Näiden palveluiden järjestämisessä on monilla alueilla tärkeää kuntien keskinäinen yhteistyö ja verkostoitumisen tarkeys korostuu erityisesti pienissä kunnissa. (Laitinen ja Hallantie 2010,12.) Oppilaiden koetaan olevan nykyisin haastavampia ja opettajien työn koetaan sisältävän entistä enemmän kasvatuksellista työtä. Kouluihin toivotaan entistä enemmän jalkautuvaa nuorisotyötä ja sosiaalialantyytä vastaamaan sosiaalisen tuen tarpeisiin. (Vismanen 2011,121.) Oppilashuollossa on kuitenkin tärkeä kiinnittää huomiota siihen, että sosiaalityöntekijöiden osaaminen ei rajoitu ainoastaan lastensuojeluasiakkaiden käyttöön (OPM 2012,50). Koulukuraattorien työ suuntautui pääasiassa suoraan asiakastyöhön ja joskin määrin moniammatilliseen yhteistyöhön, mutta heidän osallistumisensa koulu yhteisön kehittämiseen oli hieman aktiivisempaa kuin psykologeilla (Rimpelä ym. 2008a, 58). Tilastokeskuksen mu-

kaan kuntasektorilla työskenteli vuonna 2011 548 koulukuraattoria (Tilastokeskuksen palkkatilasto 2012). Reilusta kymmenesosasta (11 %) kuraattoripalvelut puuttuvat kokonaan. (OPM 2012,36.)

Helsingin seudulla oppilashuoltoryhmien kokoonpanossa on suurta alueellista vaihtelua (Vismanen 2011, 31), mutta Itä-Suomessa kokoonpanoissa ei ollut suuria eroa ryhmien välillä (Törmi 1999). Oppilashuoltoryhmien toimintaan ja kokoonpanoon vaikuttaa se, missä määrin kouluilla on käytössä oppilashuollon palveluja. Useimmissa kouluissa oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori, terveydenhoitaja, laaja-alinen erityisopettaja, koulukuraattori sekä yläkoulussa opinto-ohjaaja (OPM 2012,23;Törmi 1999; Vismanen 2011,31). Koulupsykologi ja -kuraattori ovat usein jäseninä tai ainakin konsultoivina asiantuntijoina. Lääkäri osallistuminen oppilashuoltoryhmään on vähäistä tai he eivät osallistuneet lainkaan (Törmi 1999; Vismanen 2011,50- 60). Ammattiryhmittäin tarkastellessa oppilashuollon ulkopuolisia tahoja ryhmässä ovat sosiaalityöntekijät/-ohjaa ja nuoriso-ohjaajat (Vismanen 2011, 81) sekä mm. poliisi, koulunkäynnin ohjaaja, oppilaskunnan edustaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, päihdetyö, seurakunta, perheneuvola vapaa-aikasihteeri sekä MLL:n työntekijä (Törmi 1999). Ongelmana koetaan ajoittain työntekijöiden vaihtuvuus (Vismanen 2011,50- 60,123).

3.2 Oppilashuoltoryhmän rakenne ja toiminta

Yksittäisen oppilaan tuen tarpeen selvittäminen ja suunnittelu on käsiteltävä ensisijaisesti tilannekohtaisesti kootussa suppeassa asiantuntijaryhmässä, jonka kokoa ja vastuu henkilönä toimii (ellei vastusta toisin sovita) se oppilashuollon edustaja, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Tämä suppeampi asiantuntijaryhmä tukee oppilaan yksityisyyden suojaa ja lisää oppilaan ja perheen osallisuutta asioiden käsittelyssä sekä oppilaan ja huoltajien osallistumista ryhmän tapaamisiin. (Koskela 2009;OPM 2012, 60.) Moniammatillisia tapaamisia voidaan pitää avoimen keskustelun uhkana. Vanhemman ja oppilaan osallistuminen ja näkökulmien esille saaminen tilanteessa, jossa mukana on usean asiantuntijan joukko voi olla haasteellista (Koskela 2009,174.) Lisäksi useiden oppilaiden asioiden käsittely samassa laajapohjaisessa ryhmässä on saattanut johtaa siihen, ettei esimerkiksi terveydenhuollon edustaja voi salassapitosäännösten takia antaa ryhmälle asian käsittelyn kannalta tarpeellisia tietoja (OPM 2012, 70).

Oppilashuoltoryhmän toiminnassa aikataululliset haasteet koskevat oppilashuoltoryhmän toiminnalle keskeisten henkilöiden ja yhteistyötahojen osallistumista kokouksiin. Rehtorin paikalla olo oppilashuoltoryhmän kokouksissa koetaan tärkeäksi, jotta tämä puheenjohtajana on tietoinen käsiteltävistä asioista ja ryhmä on päätäntävällinen sekä tämä tukee henkilöstön motivoituneisuutta ja sitoutuneisuutta oppilashuoltotyöhön. (Vismanen 2011,56; 68- 69.) Toimivalla puheenjohtajalla on suuri merkitys siihen miten oppilaat, huoltajat ja koko kouluyhteisö kokevat oppilashuoltoryhmän toiminnan mielekkyyden. Hyvä johtaja huolehtii toimivista kokouskäytännöistä, jolloin asioiden käsittely ja kokouksen läpivienti on napakkaa ja asiat rajataan sopivasti, eikä kokouksessa keskustella muista kuin kokoukseen kuuluvista asioista.(Pesonen & Heinonen 2005.)

Oppilashuoltoryhmien olisi hyvä erottaa toisistaan yleiset kouluyhteisön hyvinvointiin ja opetuksen tukeen liittyvät kysymykset ja yksittäistä oppilasta koskevat asiat, joiden käsittelyä ohjaavat jul-

kisuuslaki ja eri hallinnonalojen salassapitosäädökset. Oppilashuoltoryhmiä voi toimia eri kokoonpanolla ja pienempään ryhmään voi osallistuvat koulun arjessa päivittäin olevia henkilöitä kuten rehtori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja tai terveydenhoitaja. Pienempi työryhmä pystyy puuttumaan asioihin hyvin nopeasti, eikä varsinaisia viralliseksi koettuja kokoonpanoja tarvita. Koulun yleisiä kysymyksiä voidaan käsitellä laajemmassa ryhmässä yhdessä ilman tietosuojaan liittyviä rajoitteita ja toimintaan voivat osallistua myös muut yhteistyökumppanit kuten esim. vanhempainyhdistys poliisin, nuorisotyön tai seurakunnan edustajat. (Koskela 2009,174;Rimpelä ym. 2008a.) Oppilashuoltotyöryhmän säännöllinen kokoontuminen mahdollistaa yhteisötason ennaltaehkäisevän työskentelyn (Koskela 2009,173).

Vismanen (2011) tutkimuksen mukaan suurin osa perinteisen oppilaita koskevan oppilashuoltotyöryhmän jäsenistä koki ryhmän huomioivan työnjaolliset asiat työssään, huomioivan oppilaan tuen tarpeen ja tuen tarpeen kiireellisyys huomioitavan hyvin. Ryhmässä koulukuraattorit, psykologit ja terveydenhoitajat olivat jonkin verran tyytymättömämpiä oppilaan tilanteen seurantaan kuin muut ryhmän jäsenet. Oppilashuoltopalvelujen henkilöstö suhtautui kriittisemmin myös siihen, miten oppilaan psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä kouluyhteisöä koskevat asiat huomioidaan oppilashuoltoryhmätyössä. (Vismanen 2011,54.)

Oppilashuollon jäsenten antama konsultaatio sekä vuosittainen oppilaiden läpikäynti ovat merkittäviä työmuotoja, joihin on varattava riittävästi aikaa. Luokkakohtaisessa tarkastelussa on tarkoituksenmukaista poimia ne oppilaat, joiden kohdalla esiintyy huomioitavaa. Luokkien vuosittainen läpikäyminen on keskeistä myös tiedonkulun näkökulmasta. Varhaisen aiheen keskustelut opettajan kanssa saattavat olla riittävä apu oppilaan tukemisessa eikä jatkotoimia tarvita ja negatiiviset kehityskulut saadaan katkaistua. (Vismanen 2011, 122- 124.)

Yksilökohtainen oppilashuolto on oppilaalle vapaaehtoista palvelua, eikä sitä voi toteuttaa vastoin oppilaan tai huoltajan suostumusta, ellei heillä ole edellytyksiä ymmärtää asian merkitystä. Oppilaan asian käsittelyyn ei voida kutsua muita henkilöitä kuin niitä, joiden osallistumiseen asianmukainen suostumus on saatu. Suostumuksen on oltava tapauskohtaisesti yksilöity ja kirjallinen. (OPM 2012, 60.) Oppilashuollossa tavallisimmin käsiteltävät aiheet ovat oppimiseen liittyvät vaikeudet (läksyjen tekemättömyys, oppituntien häiritseminen, oppimistavoitteiden saavuttamattomuus, välinpitämättömyys koulun säännöistä ja auktoriteeteista, poissaolot) oppilaan tunne-elämän pulmat (kriisi, kasvun haasteet, päihteet), oppilaan perhetilanteeseen liittyvät huolet (perherakenteen muutos, kaltoinkohdeltu), oppilaan pitkäaikaissairaudet ja neurologiset poikkeavuudet sekä luokkayhteisön pulmat. Myös koulu-/ luokkayhteisön pulmatilanteita, kouluyhteisön hyvinvointia, opetuksen kehittämiseen ja integraatioon sekä koulukiusaamiseen liittyviä asioita käsiteltiin. Muita asioita ovat mm. oppilaan fyysisen sairauden vaikutus koulutyöhön, koulusiirrot, saatananpalvelonta, jengiytyminen lastensuojeluasiat sekä yhteistyökysymykset. (Koskela 2009; Naukkarinen 1999,296; Törmi 1999, 62.) Oppilashuoltotyöryhmän toiminnan arvioinnissa on kritisoitu sitä, miten oppilaan psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä kouluyhteisöä koskevat asiat on huomioitu oppilashuoltoryhmätyössä (Vismanen 2011,54).

Opettajilta oppilashuollon käsittelyyn tulevat asiat ovat koskeneet useimmiten oppilaaseen liittyviä pulmia kuten oppimistilanteissa ja koulussa näkyviä haasteita. Vanhempien aloitteista otetaan käsitelyyn etupäässä tilanteita, joissa oppilaan turvallinen koulupäivä tai muu oikeus on uhattuna, esimerkiksi opettajilta piiloon jääneet kiusaamistapaukset ja vanhempien pyynnöt oppilaan tukipetuksen tai muiden palvelujen saamiseksi. Myös oppilaat osaavat olla aloitteellisia havaitessaan itse tuentarvetta erityisesti yläkoulussa. (Koskela 2009, 190- 191.) Toisaalta vanhempien huoleen liittyen vanhemmille tehdyssä kyselyssä vanhemmat ovat olleet huolissaan erityisesti lasten psyykkisestä hyvinvoinnista ja pahoinvoinnista (Rimpelä ym. 2008b, 33). Opettajat ajattelevat oppilaan ongelman alkuperän olevan hyvin usein oppilaassa tai oppilaan kotioloissa ja tämän vuoksi koulun pedagoginen kehittäminen jää oppilashuoltotyössä vähemmälle. Oppilashuollossa tulisi miettiä myös käytettyjen opetusmenetelmien mahdollista vaikutusta oppilaan oppimisen pulmiin. (Hjörne & Säljö 2004; Naukkarinen 1999).

Onnistut ja tulokellinen oppilashuollon asioiden käsittelyprosessi perustuu koulun ja kodin yhteistyölle, keskinäiselle luottamukselle ja toimivalle tiedonkululle. Ristiriitoihin johtaneet tukiprosessit voivat liittyä heikkoon koulumenestykseen, kiusaamiseen, oppilaan käyttäytymiseen, ilmeisiin neurologisiin pulmiin, koulunkäynnin laiminlyöntiin, huonoon kasvuympäristöön, lainrikkomuksiin ja nuorten päihteenkäyttöön. Ristiriitatilanteissa opettajat kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa vanhempiin heikoksi, luottamus muihin ammattiryhmien kykyyn tai haluun puuttua tilanteeseen on vähäinen tai opettajilla ei ollut tietoa siitä, miten koulussa on tapana reagoida tilanteeseen. Useissa ristiriitaisissa tilanteissa ratkaisuyritykset tyrehtyvät ja opettaja jää huolissaan seuraamaan tilannetta. (Koskela 2009, 191-193;198.)

Oppilashuollon kertomuksen tarkoituksena on turvata oppilashuollon tarpeen selvitysprosessin ja toimenpiteiden sekä niiden perusteiden asianmukainen dokumentointi. Jokainen tilannearvio ja tehdyt suunnitelmat sekä toimenpiteet on voitava perustaa loogisesti kaikkiin tarpeellisiin ja saatavilla oleviin asiatietoihin. Toisaalta kaikkien osapuolten oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että nämä tiedot säilyvät mahdollisten tulevaisuudessa toteutettavien selvitysten ja toimenpiteiden pohjaksi. Oppilashuoltokertomukseen tallennettavia tietoja ovat oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen oppilaan huoltajan nimi ja yhteystiedot sekä seuraavat asiakkuutta koskevat tiedot: asiakkuuden aihe ja asian vireille panija, oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet, tiedot asian käsittelystä oppilashuoltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteutus ja seurannasta vastaavat tahot, toteutetut toimenpiteet sekä kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuollon asiakaskertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan olisi lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella on luovutettu. (OPM 2012, 71-72.)

Oppilashuollon kokouksia voidaan kehittää laatimalla yhtenäiset käytännöt strukturoimaan työskentelyä, tekemällä arviointikyselyjä ja kehittämään kokouspöytäkirjan tekemistä. Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten kokoukseen valmistaudutaan, miten oppilaan ja perheen osallistaminen varmistetaan, miten kokous etenee, keitä siinä on mukana, miten toimenpiteistä ja työnjaosta päätetään, mi-

ten vastuuhenkilö määrätään ja miten seuranta henkilö määrätään ja miten seuranta hoidetaan. Ohjeistus voisi pitää sisällään myös suosituksen siitä, miten oppilashuoltoryhmän toimintaa tulisi arvioida ja kehittää koulutasolla. (Koskela 2009,188;Vismanen 2011, 124.)

Runsaasti voimavaroja kuluttavien oppilaiden kohdalla voi oppilashuoltoryhmän tehtävänä olla karvoittaa tuen tarve ja ohjata oppilas eteenpäin koska todelliset auttamiskeinot löytyvä oppilashuollon tukiverkosta, koulun ulkopuolelta. Jatkohoitoihin pääsy voi olla vaikeaa, mikä ruuhkauttaa oppilashuoltoa sekä ja aiheuttaa oppilashuollon henkilöstössä voimattomuutta ja turhautumista. (Ropponen & Vesalainen 2012, 72- 73.) Oppilaan tilanteen arviointiin liittyy usein myös luokittelu. Tukiprosessien eteneminen edellyttää usein moniammatillisia tutkimuksia tai selvityksiä, joissa toteutettujen tutkimuotojen ja opintomenestyksen lisäksi kuvaillaan oppilasta ja hänen erityisyyttään kouluyhteisössä. Jotta tuki toteutuu, oppilas luokitellaan vähintään tuentarpeessa olevaksi. Tarkempi luokittelu voidaan perustella esimerkiksi psykologisella arviolla tai lääketieteellisillä tutkimuksilla. (Koskela 299,88.) Osa vanhemmista toivoo diagnoosia oman toimintansa tueksi, mutta osa kokee sen leimavaksi. Valtarakenteet ja opettajan asema näissä rakenteissa korostuvat oppilashuollon päätöksentekoprosesseissa. Oppilashuoltoon sisäänrakennetun luokittelun kattavuus herättää ristiriitaisia tunteuksia opettajissa ja oppilaiden perheissä. Yksittäisen oppilaan etu ja yhteisön etu voivat muodostaa joko vastakkainasettelun tai ne voidaan nähdä yhdentyvinä pyrkimyksinä. (Koskela 2009,93.)

Oppilashuolto ei aina "tavoita kohdettaan" kun oppilas ei saa apua tarpeeksi nopeasti ja tehokkaasti (Ropponen & Vesalainen 2012, 71) ja oppilashuollon henkilöstö sekä vanhemmat toivovat, että koulun ulkopuolista apua olisi tarjolla enemmän (Perälä ym. 2011, 8; Pesonen & Heimonen 2005,35). Oppilashuoltotyöhön liitetään usein puutteelliset resurssit. Resurssien puute voidaan kuitenkin kääntää voimavaraksi toimivalla entistä tiiviimmässä moniammatillisessa yhteistyössä ja kohdentamalla vähäiset resurssit oikein. Perheet kokevat koulun luontevan ympäristönä oppilaan huolien käsittelylle ja oppilashuoltotyöryhmän toiminnan ansiosta asiat voidaan käsitellä koulussa eikä oppilasta tarvitse välttämättä ohjata ulkopuolisen avun piiriin. (Pesonen & Heimonen 2005,35.)

3.3 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Oppilashuollon tuloksellinen toteuttaminen edellyttää monialaista yhteistoimintaa ja verkostoituvaa työtapaa (STM 2001;STM 2008a). Monialaista yhteistoimintaa tukevilla käytännöillä tarkoitetaan yhteisistä tavoitteista sopimista kirjallisesti, yhtenäisistä toimintakäytännöistä sopimista eri toimijoiden kanssa, yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista, toimintakäytäntöjen muodostumista perheiden näkökulmasta mielekkääksi kokonaisuudeksi, toimivaa tiedonkulkua, yhteisestä seurannasta ja arvioinnista sopimista sekä yhteistyöstä saatavaa hyötyä. (Perälä ym. 2011b.) Keskeistä yhteistyön sujuvuudessa on yhteistyökumppanien tehtäväkuvan ja työprosessin tunteminen (Ropponen & Vesalainen 2010,31) sekä keskinäisestä työn ja vastuunjaosta sopiminen (Ahtola 2007; Hörne & Säljö 2009; Koskela 2009; Rimpelä ym. 2008a). Käytännön tasolla moniammatillisuus edellyttää ryhmältä yhteisen näkemyksen lisäksi kykyä yhteisvastuullisuuteen, ratkaisujen tekemiseen ja niihin sitoutumiseen. Moniammatillinen yhteistyö tähtää sosiaalisesti jaettuun kognitioon, jota pidetään nykyaikaisen moniammatillisen yhteistyön ydinkäsitteenä. (Isoherranen 2006, 23.)

Moniammatillisessa työryhmässä eri ammattiryhmien toiminta yhdessä lisää ryhmän tietoa ja taitoa. Oppilashuoltoa toteutetaan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen monialaisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Oppilashuollon yleisimpiä yhteistyötahoja ovat opettajat, lastensuojelu, sosiaalityö, perheneuvola, lasten – ja nuorisopsykiatria ja nuorisotoimi. Muita yhteistyötahoja ovat mm. vanhempainyhdistys, kollegat muista kouluista, erityisopetus, toisen asteen koulutusyksiköt, lastensuojelu, maahanmuuttoyksikkö, puheterapeutit, yliopistollinen sairaala, nuorisotoimi, poliisi, sekä järjestöt (Törmi 2004, 56- 57; Vismanen 2011, 54- 56). Oppilashuollon suunnitelmassa tulee kuvata tehtävä yhteistyö sekä lasten- ja nuorisopsykiatrisen tai muulta erityistason asiantuntija-taholta saatava tuki ja konsultaatiomahdollisuus. (OPM 2012, 55- 56.)

Oppilashuolto on arvioitu hajanaiseksi ja pirstaleiseksi. Eri hallintokuntien toimijoiden työn yhteensovittaminen edellyttää suunnitelmallista sitoutumista opiskeluhuollon yhteisiin päämääriin ja verkostotyön kehittämistä. (Sosiaali- ja terveystoimen ministeriö 2006,47; OPM 2012, 42- 46.) Koulun oppilashuollon toimijat edustavat useaa eri hallintokuntaa, jolloin heidän toimintaansa ohjaava organisaatio ja lainsäädäntö ovat erilaisia eikä ryhmän jäsenillä ole esimerkiksi yhteistä esimiestä. Näin esimiestasoinen päätöksenteko hajautuu henkilöille, jotka eivät välttämättä tee yhteistyötä keskenään, mikä voi olla ryhmän johtamisen ja kehittämisen kannalta ongelmallista. Yksittäistä oppilasta tukeva verkosto voi olla taustoiltaan vielä laajempi. (Koskela 2009,61.)

Oppilashuollon ryhmien toimintaa voivat estää selkeiden tavoitteiden puuttuminen, ryhmän sisäinen kilpailu, työntekijöiden vaihtuminen ja valtasuhteisiin liittyvät kysymykset. Onnistuneen toiminnan edellytyksiä ovat hyvä johtajuus, asiantuntijuuden jakaminen, opettajakunnan luottamuksen rakentuminen ja ryhmän voimavaraisuus. (Pesonen & Heinonen 2005.) Yhteistyötä pidetään yleisesti tärkeänä, mutta se painottuu yksilötasolle yhteisöllisen tason jäädessä vähäiseksi. Kuitenkin oppilaiden hyvinvoinnin haasteet edellyttävät vahvaa yhteistyötä, yhteisiä tavoitteita ja toimintaa myös johtamisen, kehittämisen ja arvioinnin alueella. (Rimpelä ym. 2008b, 46 -47.)

Tiedonkulun toimivuus on yhteistyön perusasia. Tutkimuksissa ryhmän sisäiseen tiedonkulkuun ollaan yleensä tyytyväisiä ja ryhmän jäsenet luottavat toistensa salassapitokykyyn. (Hjörne & Säljö 2004; Naukarinen 1999; Pesonen & Heinonen 2005). Kuitenkin tiedonkulu oppilashuoltotyöryhmältä opettajalle ei aina koeta toimivan hyvin ja tietoa kaivattiin enemmän oppilashuollon tekemistä toimista, oppilaan tilasta sekä tuen tarpeesta. (Koskela 2009, 228; Pesonen & Heinonen 2005, 12; Ropponen & Vesalainen 2012,74). Oppilashuollossa oppilasta koskevia tietoja tulee täysipainoisesti hyödyntää ja näin välttää päällekkäistä työtä. Toimijoiden välisten suunnitelmien laadinnassa tulee selkeästi päättää siitä kuka tukee oppilasta ja millä tavalla. (Vismanen 2011, 126.) Koululaisten laajoissa terveystarkastuksissa saadaan paljon tietoa oppilaiden hyvinvoinnin tilanteesta. Viidesosalla (21 %) kouluista ei kuitenkaan ollut tietoa kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten tekemisestä 5. ja 8. luokilla ja runsas viidesosa (21- 26 %) vastasi, ettei niitä tehdä lainkaan (Rimpelä ym. 2010.) Myös luokkakohtaisia yhteenvetoja terveystarkastuksista tehdään melko harvoin (OPM 2012, 22).

Vismanen (2011) tutkimuksessa ulkopuoliset yhteistyötahot ovat kuvanneet sujuvan yhteistyön olevan aktiivista, konsultoivaa ja verkostomaista. Yhteistyötä hankaloittaviksi tekijöiksi voivat muodostua epärealistiset odotukset muiden tahojen tehtävänkuvista ja toimintamahdollisuuksista. Eri tahojen välistä yhteistyötä helpottaviksi tekijöiksi on kuvattu kaupunki- ja aluetasoiset, yhteisesti sovitut toimintatavat ja selkeät asiakasprosessit sekä yhteistyökumppaneiden toiminna tunteminen, jolla tarkoitetaan sekä rakenteiden että ihmisten tuntemista. Työntekijät vaihtuvat ja yhteistyökäytäntöjä pohdittaessa painopisteen tulee siksi olla rakenteiden kehittämisessä ja yhtenäistämässä. Tuttuutta voivat edistää yhteistyötahojen tutustumispalaverit ja säännölliset tapaamiset sekä internetin hyödyntäminen yhteistyössä. Sosiaalitoimen lastensuojelun kanssa aktiivista ja avointa yhteistyötä pidetään tärkeänä. Hyvää yhteistyötä esittävinä tekijöinä pidetään konsultaatio- ja yhteyshenkilöiden nimeämistä, säännöllisiä tutustumispalavereita, avoimempia konsultaatiokanavia sekä keskustelua koulun ja lastensuojelun toimenkuvista ja näkemyksistä yhteistyöstä. (Vismanen 2011, 65- 69, 90, 121-123.)

Moniammatillisessa yhteistyössä tarvitaan luottamusta, joka mahdollistaa ennakoivuuden ihmisten ja palvelujen suhteen siten että esim. ohjeet ja käytänteet tulkitaan samansuuntaisesti. Luottamus lisää myös yhteistyön määrää, tehokkuutta ja uskoa yhteistyön tehokkuuteen. (Koskela 2009, 228.) Opettajakunnan luottamuksen saavuttamiseksi ovat tärkeitä oppilashuollon ryhmien joustavat ja opettajien tarpeet huomioivat aikataulut, ryhmän jäsenten hyvä työmoraali ja ammattitaito, hyvä tiedonkulku sekä se, että oppilashuoltoryhmä "todella tekee asioille jotain, eikä vain puhu niistä". (Pesonen & Heinonen 2005, 34). Yhteisen kokemuksen mahdollisuus oppilashuollossa edellyttää läsnäoloa. Jaettu kokemus voi perustua yhteisiin keskusteluihin, mutta vielä tehokkaampaa voisi olla yhdessä eletty moniammatillisen koulun arki. Jos käsitykset oppilaiden hyvinvoinnista välittyvät oppilashuollon moniammatillisuuteen vain neuvottelutilanteissa ja opettajien välityksellä, voi kuva arjesta jäädä epätarkaksi. (Koskela 2009, 58, 164.) Oppilashuoltoryhmissä moniammatillisuuden ja töiden jakautumisen koetaan toimivan melko hyvin (Hjörna & Säljä 2004, Naukkarinen 1999). Toisaalta vastuualueisiin on toivottu selkeyttä koulukuraattorien, -psykologien ja -terveydenhoitajien tehtävien osalta (Vismanen 2011, 65- 69).

Oppilashuollon jäsenillä on oltava selkeä käsitys toiminnan tavoitteista, jonka perusteella työtehtävät jaetaan. Työt voidaan jakaa ammatillisen osaamisen tai yhteisen osaamisen perusteella. Monet asiat koetaan jäävät kuitenkin erityistyöntekijöiden kuten kuraattorin ja koulupsykologin tehtäväksi, joiden työ onkin pääasiassa yksittäisten oppilaiden kanssa työskentelyä. (Rimpelä ym. 2008a, 86; Pesonen & Heinonen 2005, 23- 24, 33.) Jos moniammatillisen työn tavoite tai oma rooli jää epäselväksi, voidaan osallistuminen yhteistyöhön kokea turhauttavaksi (Koskela 2009, 164). Helsingissä oppilashuoltopalvelujen henkilöstöstä 85 prosenttia koki omaa ammattitaitoaan hyödynnettävän hyvin oppilashuoltoryhmässä. Oppilashuoltotyöryhmän jäsenistä suurin osa koki myös itse hyödyntävänsä moniammatillisuutta hyvin. (Vismanen 2011, 53.) Luottamus mahdollistaa omien ammatillisten kokemusten jakamisen (Koskela 2009, 227).

Moniammatillisen ryhmän vuorovaikutusta voi kuvata dialogisuutena. Övretveit määrittelee dialogin tilanteeksi, jossa kahden tai useamman ihmisen ryhmä luo jaettuja merkityksiä ja ymmärrystä (Öv-

retveit 1993,162). Dialoginen yhteistyö edesauttaa haasteellisten asioiden käsittelyä oppilashuollossa (Koskela 2009, 231). Vuorovaikutustaitoihin kuuluu myös taito vaihtaa roolia ja puhetapaa työskenneltäessä eri toimijoiden kanssa. Moniammatillinen yhteistyö, konsultaatio sekä ammatillinen ryhmätyö edellyttävät erilaisia vuorovaikutustaitoja ja valmiuksia kuin opetus. Pääsääntöisesti moniammatillinen vuorovaikutus voi perustua oppilaskohtaisen ongelmatilanteen ratkaisemiseen, jossa opettaja etsi itselleen työparia ja toivoi, että toisen ammatin edustajalla olisi paremmat edellytykset välittää viesti tai tukea oppilasta tai vanhempia ja että muilla oppilashuollon ammattilaisilla on kokemuksensa ja ammattitaitonsa puolesta paremmat edellytykset johtaa haastavia tapaamisia. Muiden oppilashuollossa työskentelevien toivottiin olevan aktiivisia erityisesti ristiriitaisissa tilanteissa. Toisinaan pohditaan opettajan vetäytymistä tapaamisista kokonaan ja vastuuta ristiriitatilanteiden selvittämisestä jaettiin muille ammattiryhmille. (Koskela 2009, 162- 163.) Moniammatillisessa huolenpitotyössä on hyvä pohtia myös vallankäyttöön liittyviä kysymyksiä. Ammattikielinen puhe voi viedä tilaa ihmisen omilta tuntemuksilta ja asiakas saa luvan osallistua keskusteluun, jonka palvelee ammattilaisten tarpeita. Vallankäyttö päätöksenteossa korostuu, kun asiakas kokee tosiasialliset vaihtoehdotensa vähäisiksi. Asiakkaan osallistaminen tukiprosessissa on vaativa tiimityön tavoite. (Övretveit 1993, 165-168.)

Oppilashuollon kokouksessa oppilaan asian käsittelyn aikana läsnä voivat olla vain ne henkilöt, joiden tehtävien toteuttamiseen käsiteltävä asia välittömästi kuuluu tai joilla muutoin on läsnäolo-oikeus. Oppilashuollon tietosuojan kannalta ongelmallisia ovat tilanteet, joissa oppilashuoltoryhmän käsittelyssä ei ole yksittäisen oppilaan asia, vaan esimerkiksi koko luokan tilanne. Jos koko ryhmää tai tiettyä asiaa koskevan käsittelyn yhteydessä mainitaan nimeltä tai ilmaistaan tietyn oppilaan henkilöllisyys, tarvitaan asian käsittelyyn lupa. (OPM 2012,54.) Huoltajien tiivis mukanaolo asiakasprosessissa on tärkeää tiedonvaihtoon tarvittavien lupien kannalta. (Vismanen 2011, 107.)

Moniammatillista yhteistyön tulee toteuttaa huomioiden salassapitosäädökset. Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät. (Perusopetuslaki 1998.) Salassapito ei saa muodostua esteeksi ryhmän toiminnalle. Salassapitovelvollisuutta pitää käyttää oikealla tavalla, jotta välttyään siltä, että tieto ei kulje eteenpäin tai toisaalta asiakkaan yksityisyyden suojaa ei rikota (Ropponen ym. 2010, 31). Oppilashuollossa on useita toimijoita ja monet käsiteltävät asiat ovat inhimillisesti koskettavia, tärkeiksi asioiksi nousevat luottamus sekä tietosuojaan liittyvientoimintatapojen tunteminen ja kunnioittaminen (Laitinen & Hallantie 2010,26). Oppilashuollossa toimivien keskinäinen luottamus ilmenee tiedonkulun sujumisena (Koskela 2009,228).

3.4 Vanhempien ja oppilaiden osallistuminen

Velvoitteesta kodin ja koulun yhteistyöstä sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä säädetään asetuksissa (Valtioneuvoston asetus opetuksen valtakunnallisista tavoitteista 1435/2001 ja Perusopetusasetus 852/1998). Kodin ja koulun yhteistyötä koskevaa lainsäädäntöä täsmennettiin vuonna 2003 (Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003), jolloin lisättiin opetussuunnitelman perusteisiin (OPH 2004) huoltajien ja koulun yhteinen kasvatusvastuu: ”Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta”

Oppilashuollolla pyritään osallisuuden ja tasa-arvoisuuden kasvattamiseen koulu yhteisössä. Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä itseään koskevissa asioissa perustuu kansainväliseen lastenoikeuksien sopimukseen. Lapsella on oikeus lausua mielipiteensä ja hänen näkemykset on otettava huomioon ja viranomaisten on kaikissa lasta koskevissa toimenpiteissään ja päätöksissään arvioitava niiden vaikutuksia lapseen, otettava huomioon lapsen etu ja näkemykset. Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistuminen, oikeus osallistua omaan arkeen ja oikeus tulla kuulluksi ovat keskeisiä palveluja ja toimintaa ohjaavia periaatteita (Lastenoikeuksien sopimus 1991; lastensuojelulaki 417/2007). Myös perustuslaissa säädetään lapsen kohtelusta tasa-arvoisesti yksilönä ja mahdollisuudesta vaikuttaa asioihinsa (Perustuslaki 731/1999).

Jotta lapsi voi olla osallisena häntä koskevissa asioissa, on hänen oltava asioista tietoinen ja ne on esitettävä hänelle sellaisessa muodossa, että hän pystyy ottamaan sen vastaan. Tärkeintä on se, että lapsi kokee tullessa kuulluksi ja hänen näkemyksensä on otettu huomioon. (Aula 2009.) Oppilashuollon palvelujensaatuudesta ja sisällöstä on hyvä keskustella säännöllisesti oppilaiden kanssa (Vismanen 2011,124). Vanhempien osallisuutta oppilashuollossa ja oppilashuoltoryhmän toiminnassa ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Osallisuuden edellytyksenä on, että oppilaat ja vanhemmat saavat riittävästi tietoa oppilashuollon tavoitteista, toiminnasta, voimavaroista ja koulu hyvinvoinnin haasteista. Heidän osallisuuttaan oppilashuoltopalvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin tulee jatkossa edistää. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu. (Kuopion perusopetussuunnitelma 2011; Rimpelä ym. 2008b, 48-49.) Lapsen huoltajalla on osavastuunsa yhteistyön onnistumisessa. Huoltajan on hyvä osoittaa kiinnostusta lapsen koulunkäyntiä kohtaan ja arvostavaa koulun ja opettajan työtä sekä osallistua siihen (OPM 2010,50). Tähän asti vanhempien osallisuutta oppilashuollon toimintaan on vaikeuttanut se, että toiminta on ollut hajautuneena koulutoimen, sosiaali- ja terveystoimen alle (Rimpelä 2008b, 13).

Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua oppilashuoltoon kun heidän lapsensa asiaa käsitellään tai on kyse esim. koulun hyvinvointiin liittyvistä asioista. Tilannekohtaisesti koottu suppeampi asiantuntijaryhmä tukee oppilaan yksityisyyden suojaa ja lisäksi oppilaan ja perheen osallisuutta asioiden käsittelyssä. Oppilaan ja hänen vanhempansa osallistuminen asioiden käsittelyyn laajapohjaisessa oppilashuoltoryhmässä saatetaan kokea nöyryyttäväksi ja käytännöksi on usein muodostunut, että asioita käsitellään siten, etteivät oppilas tai hänen vanhempansa ole läsnä. (OPM 2012,60.) Huoltajat koetaan tärkeäksi yhteistyökumppaniksi ja perheen mukanaolo yhteisissä palavereissa keskeiseksi. Huol-

tajille suunnatulle tiedotukselle oppilashuollosta ja oppilashuoltoryhmän jäsententyöstä on tarvetta. (Vismanen 2011, 69 -70.)

Vanhempien osallistuminen perinteiseen oppilashuoltoryhmän toimintaan on vähäistä (vrt. Törmi 1999) ja he tapaavat asiantuntijoita kahden kesken. Vanhempien on vaikea päästä mukaan kokouksiin ja useiden asiantuntijoiden kohtaaminen koetaan haasteellisena. Opettajat kokevat, että vanhemmat eivät halua osallistua kokouksiin ja että kokouksiin varattu aika ei riitä vanhempien tapaamiseen. (Peltonen & Kalkkinen 2007, 44; Rimpelä ym. 2008.) Perälän ja kumppaneiden tutkimuksen mukaan kuitenkin vanhempien haluttomuus osallistua ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin oli harvinaista (Perälä ym. 2011a, 77). Vanhemmilla on oikeus saada tukea kasvatustehtävässään ja viranomaisten tulee yhteistyössä pyrkiä kehittämään perheiden ja lasten arkiympäristön mahdollisuuksia edistää lasten suotuisaa hyvinvointia (Lasten oikeuksien sopimus 1991;OPN 2012,63). Siitä, missä määrin huoltajien tulisi osallistua alaikäisen oppilaan oppilashuollollisten asioiden käsittelyyn, ei ole mahdollista säätää laissa yksiselitteisesti. Alaikäisen asemaan vaikuttavat lukuisat eri säännökset ja oikeusperiaatteet, joiden nojalla työntekijöille jää väistämättä tapauskohtaista harkintavaltaa ja -vastuuta. (OPM 2012,66.)

Eryityisesti lasten fyysinen terveys, psykososiaalinen kehitys ja terveys, sosiaaliset suhteet ja tunne-elämä aiheuttivat huolta vanhemmille. Yli 80 prosentilla vanhemmista oli vähintään yksi lapsen tai vanhempana toimimiseen liittyvä huoli ja huoli vanhemman omasta jaksamisesta koski yli puolta vastaajista. Muita tavallisia huolen aiheita olivat yhteisen ajan riittämättömyys, parisuhdeongelmat ja taloudelliset vaikeudet tai työttömyys. Äidit olivat huolestuneempia kuin isät ja heidän oli isiä helpompaa keskustella huolista lähipiirissä. Aktiivinen keskustelu vanhempia askarruttavista huolista auttaa tunnistamaan vaiheessa tukea tarvitsevat perheet. Perälän ym. (2011) tutkimuksen mukaan, vanhemmat toivoivat enemmän tukea lapsen tunne-elämään, käytökseen sekä psykososiaaliseen kehitykseen ja terveyteen liittyvissä huolissa. Tuen keskeisimmät kehittämisalueet liittyivät myönteisen palautteen antamiseen, taloudelliseen tukeen, parisuhteen tukeen, sekä tukeen mielenterveys- ja päihdeongelmissa. (Perälä ym. 2011a, 8). Monikulttuuristen perheiden yleistyminen, perherakenteissa tapahtuneet muutokset ja huono-osaisuuden lisääntyminen edellyttävät, että kodin ja koulun yhteistyössä käytetään perheiden tarpeita palvelevia toimintamuotoja. (OPM 2010,50.)

Vanhemmat kokevat että heidän on helppo puhua perheen huolista neuvolan terveydenhoitajalle (87 %), kouluterveydenhoitajalle (81 %), sekä hammashuollon (87 %) ja puheterapian (85 %) edustajille. Melko tai erittäin vaikeaksi huolista puhuminen koettiin psykiatria- ja mielenterveyspalvelujen (11 %) ammattihenkilöiden, terveyskeskuslääkärin (10 %), sekä terveyskeskuksen sairaanhoitajan (9 %) ja lääkärin (8 %) kanssa. Sosiaali- ja opetuspalveluja arvioitaessa puhuminen lapseen tai perheeseen liittyvistä huolista koettiin helpoksi opettajan (88 %), päivähoidon (87 %), kerhotoiminnan ammattihenkilöiden (87 %) ja erityisopettajan (86 %) kanssa. Vaikeaksi huolista puhuminen koettiin lastensuojelun (11 %), oppilashuoltoryhmän (8 %) ja sosiaalityöntekijän (7 %) kanssa.(Perälä ym.2011,40.) Vanhemmat, jotka olivat lievästi tai selvästi huolissaan lapseen liittyvistä asioista arvioivat saamansa avun riittävyttä siten että, enemmistö (60–78 %) lapsestaan huolestuneista vanhemmista koki saamansa avun riittäväksi. Apua saatiin parhaiten lapsen oppimisvaikeuksiin, lapsen

fyysiseen terveyteen ja oppimiseen yleensä. Riittämättömintä apu oli lapsen tunne-elämään, käytökseen sekä psykososiaaliseen kehitykseen ja terveyteen liittyvissä huolissa. (Perälä ym 2011a, 41.) Halu hoitaa asia perheen sisällä tai ratkaista asia itse olivat eniten mainittuja esteitä olla hakematta apua. Kymmenesosa huolestuneista vanhemmista ei uskonut saavansa apua. (Perälä ym 2011, 44.)

Koskela nostaa esille tutkimuksessaan vallankäytön näkökulman suhteessa perheeseen. Oppilashuollossa tarkastelun kohteena on oppimisen lisäksi oppilaan ja hänen perheensä hyvinvointi, jota voidaan pohtia myös vanhemmuuden riittävyyden näkökulmasta. Puhe oppilaan hyvinvoinnista voi muuttua tulkinnaksi vanhempien huolehtimiskyvystä. Oppilas vanhempineen siirtyy objektiksi ja heidän roolinsa passiiviseksi tilanteen seuraajaksi. Koululaitos ja opettajat sen edustajana käyttävät valtaa, joka poikkeaa oppimisen arviointiin ja ohjaamiseen liittyvästä vallasta. Tulkintoja ulotetaan oppilaasta perheen suuntaan. Vallankäytön periaatteita ohjataan lainsäädännöllä ja muilla normeilla. Oppilashuollossa normiohjattu valta perustuu koululle ja opettajille osoitettuun vastuuseen. Haasteellisissa perhetilanteissa nähdään koulu vanhemmuutta korvaavana rakenteena. Oppilaan hyvinvoinnista huolehtiminen on suuri vastuu. Kyseessä ei ole enää pelkkä perheen sosialisatio- ja kasvatustehtävän siirtyminen opettajille, vaan koulujen tulee tukea ja myös havainnoida lasten fyysistä terveyttä sekä perushoivan, kuten levon, puhtauden ja ravinnon riittävyyttä. Sosiaalista kontrollia on oppilashuollon välityksellä institutionaalistettu kouluille ja opettajille. Kouluhenkilöstön motivaatio ja valmius näin laajaan vastuunkantoon eivät ole itsestään selviä. (Koskela 2009, 85- 87.)

Kun suunnitellaan tukitoimia, ongelman ratkaisu saatetaan helposti siirtää oppilaan ulkopuolelle, eikä oppilas ja vanhemmat tule nähdä yksilöinä ja aktiivina toimijoina. Oppilashuoltoryhmä järjestää oppilaalle ja vanhemmalle keskusteluaikaa asiantuntijan kanssa tai lisää kontrollia. Keskustelua käydään siitä "mitä oppilaalle tehdään" eikä siitä lähtökohdasta, miten oppilaassa itsessä tai hänen ympäristössään voisi tapahtua muutosta. (Naukkarinen 1999, 201- 202.) Opettajat kokevat vuorovaikutuksen vanhempien kanssa haastavana ja haasteellisuutta kuvattiin kohtaamistaitojen vähyytenä. Kaikki vanhemmat eivät kykene keskustelemaan asiakeskeisesti vaikeista perheen yksityisyyteen liittyvistä asioista. Kielteistä suhtautumista asioiden selvittelyyn kohdattiin kuitenkin harvoin. Kielteisyys käsiteltiin haluna suojata perhettä yksityiselämän ongelmakohtien laajemmalla käsittelyllä. Kun perheet ja opettajat tunsivat toisensa, yhteistyön edellytykset olivat hyvät ja asian käsittelyä helpotti kokemus vanhempien mahdollisista reagoitintavoista sekä tapaamiselle varatut asianmukaiset tilat. Vanhempien asiallinen suhtautuminen ei aina voi olla realistinen tavoite, koska vanhempien omassa elämäntilanteessaan tai hyvinvoinnissaan sellaisia pulmia, jotka vaikuttavat vuorovaikutukseen. Vanhempien tulkinta oppilaan hyvinvoinnista ja koulun tukitoimista voi olla täysin vastakkainen opettajan käsitykseen verrattuna. Opettajan olisi hyvä kyetä vastaanottamaan ja käsittelemään sekä asiallista että asiatonta palautetta. (Koskela 2009, 163- 168;182.)

Koulun oppilaskunnan toiminta on yksi kanava kuulla oppilaita ja osallistaa heitä koulun toimintaan (OPM 2010,49). Rimpelän tutkimusryhmän mukaan oppilaskunta toimii lähes kaikissa yläkouluissa ja vajaa puolessa alakouluissa. Säännöllistä oppilaiden vertaistukitoimintaa oli lähes 70 prosentissa kouluista. Oppilashuollon toimintamallien kehittämiseen osallistuivat oppilaat vain 6 % kouluista. Kuitenkin tärkeintä oppilaan kuulluksi tulemisen tunnetta on koulun arkinen toiminta, eikä vain se, että asi-

aa kysytään oppilaskunnalta (Rimpelä ym. 2010, 131- 132.) Suurimmassa osassa kouluja on vanhempainyhdistys ja kaksi kolmasosaa niistä toimii säännöllisesti. Vanhempien sekä vanhempienyhdistyksen kanssa tehtävä yhteistyö on oltava suunniteltua ja siinä on kuvattava yhteydenpidon muodot ja periaatteet sekä toimenpiteet vanhempien osallistumisen vahvistamiseksi. (OPM 2012, 55- 56.) Koulun vanhempainyhdistyksillä on halu osallistua koulun toiminnan kehittämiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Yhdistyksen rooli on kuitenkin kouluyhteisössä melko selkiytymätön ja heillä ei ole tietoa mihin ja miten osallistua. Myös koulun taholta on usein näkemys, että yhdistykset toimivat enemmän varainhankinnan, retkien ja tapahtumien järjestäjän roolissa ja yhteistyö tarkoittaa lähinnä kotiinpäin tiedottamista. Vanhemmat osallistuvat harvoin mm. koulun toiminnan arviointiin, vuosisuunnitelmien tai koulun järjestyssääntöjen laadintaan. (OPM 2012, 55- 56; Peltonen & Kalkkinen 2007; 44; Rimpelä ym. 2008b.) Vanhemmilla on myös mahdollisuus vaikuttaa lasten ja perheiden palveluihin vanhempainiltojen, valmennus- ja vertaisryhmien, vanhempainneuvostojen jäsenyyden, tyytyväisyyskyselyjen ja asiakaspalautejärjestelmän kautta sekä antamalla palautetta suoraan (valitukset, yhteydenotot viranomaisiin/ virkamiehiin, suullinen palaute ym.) Sosiaali-, terveys- ja opetuspalveluissa vanhemmat kokivat vaikuttamismahdollisuutensa pääosin riittäviksi (Perälä ym. 2011b, 85) Vanhemmat osallistuivat aktiivisimmin ammattilaisten järjestämiin tapaamisiin. Osallistuminen vertaistoimintaan oli harvinaista, toisaalta vertaistoimintaa oli järjestetty vähän. (Perälä ym. 2011,9).

Arvioitaessa vanhempien osallisuutta palvelujärjestelmässä ja kunnassa havaittiin, että keskeisimmät kehittämisalueet liittyivät vanhemmille tiedottamiseen ja vanhempien mahdollisuuksiin antaa palautetta. Tiedon on todettu olevan vanhempia voimaannuttavaa ja se on yhteydessä omatoimiseen ongelmanratkaisuun ja itsehoitoon. Lisäksi se ohjaa vanhempia oikeanlaisten palvelujen pariin oikea-aikaisesti. Ammattilaisilla on keskeinen rooli vanhempien tiedon vaihdossa, tiedottamisessa ja ohjaamisessa luotettavan tiedon pariin. Vanhempien yksilöllisten näkemysten tunteminen ja ymmärtäminen ovat keinoja parantaa vanhempien osallisuutta ja kasvatuskumppanuutta (Tiilikka 2005).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa Kuopion kaupungin perusopetuksen oppilashuoltoryhmän toiminnasta.

Tutkimustehtävät ovat:

1. Kuvata oppilashuoltoryhmän toiminnan suunnittelua ja toimintaa
2. Kuvata oppilashuoltoryhmän yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa
3. Tuottaa tietoa oppilashuoltoryhmän kehittämisen nykytilasta

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimus on survey, kokonaistutkimus ja tutkittavien perusjoukko muodostivat Kuopion kaupungin perusopetuksessa toimivien oppilashuoltotyöryhmien jäsenet (N=177). Koulujen rehtorit ohjeistettiin (liite 1) lähettämään kysely kaikille oppilashuoltotyöryhmien jäsenille sähköpostitse Kuopion kaupungin sähköisen kyselylomakejärjestelmän kautta. Kyselyt palautuivat suoraan tutkijalle.

Koska tarkkaa tilastoa oppilashuoltotyöryhmien jäsenten kokonaismäärästä ole, kokonaisjoukko saatiin selville kysymällä koulun rehtoreilta sähköpostitse, kuinka monelle kysely on koululla lähetetty. Tutkimukseen osallistujat edustivat kattavasti oppilashuoltotyöryhmän toimintaa osallistuvaa henkilöstöä. Kaikki koulut (N=39) vastasivat kyselyyn yhtä lukuun ottamatta, joka vastasi vastausajan umpeuduttua. Tämä vastaus otettiin mukaan siten, että huomioitiin avoimet vastaukset. Kyselyn vastausprosentti oli 70 % (n=124). Varsinaista uusintakyselyä ei tehty, mutta vastausaika jatkettiin kahdella viikolla. Kyselytutkimuksissa esiintyy aina vaihteleva määrä katoa, mutta näkemykset kyselytutkimusten hyväksyttävistä vastausprosentista vaihtelevat laajasti (Badger & Werrett 2005). Vastausprosenttiin vaikuttaa se, että koulupsykologit ja koulukuraattorit oli arvottu vastaamaan siten, että jokaisesta oppilashuoltotyöryhmästä vastasi joko psykologi tai kuraattori. Tämä sen vuoksi, että yhdellä koulupsykologilla tai kuraattorilla voi olla hyvin monta ryhmää johon he osallistuvat.

Kyselylomakkeen kehittämisessä hyödynnettiin aikaisemmin kehitettyjä mittareita, aikaisempaa teoriaa ja monialaista ohjausryhmää. Mittari esitettiin ohjausryhmällä (2 henkilöä) sekä kuudella muulla henkilöllä. Esitetauksen perusteella täsmennettiin joitakin käsitteitä ja poistettiin kaksi kysymystä. Kyselylomake sisälsi yhteensä 35 kysymystä. Kysymyksiä oli paljon, mutta kyselylomake oli laadittu siten, että siihen oli helppo sähköisesti vastata joko lyhyesti tai myös laajemmin avoimien kysymysten kautta. Kahdessa vastuksessa tuotiin esille, että kysymysvaihtoehdot rajasivat mahdollisuutta vastata tilannetta kuvaavalla tavalla. Toisaalta kyselylomakkeen loppuun oli annettu mahdollisuus vapaasti kuvata asioita, joita vastaaja halusi sanoa.

Tutkimus on määrällinen ja kuvaileva. Kyselylomakkeiden kysymykset olivat pääosin strukturoituja tai puoli strukturoituja. Asteikot olivat Likert-asteikollisia tai vaihtoehtokysymyksiä. Strukturoidut kyselyaineistot analysoitiin Excel-ohjelman avulla ja tulokset esitettiin prosentteina ja frekvensseinä. Osa kysymyksistä oli avoimia tai puoliavoimia ja ne käsiteltiin sisällön erittelyllä, joka sopii hyvin kirjallisen materiaalin analysoimiseen. Avoimet kysymysten luettiin useaan kertaan läpi muodostaen yleiskuva sisällöstä. Tänä jälkeen koottiin aineistosta ilmaisuja, jotka liittyivät tutkimustehtäviin ja kirjattiin ylös mahdollisimman tarkkaan samoilla termeillä kuin ne aineistossa ilmaistiin. Seuraavaksi yhdistettiin yhteen kuuluvat ilmaisut (alakategoriat) ja mietittiin niiden sisältöä kuvaava nimi. Alakategorioiden yhdistämistä jatkettiin niin kauan kun se sisällön kannalta oli mielekästä. Yläkategoriat pyrittiin nimeämään tämän tutkimuksen teoriassa esiintyvien käsitteiden mukaisesti. Näin kuvatut ilmiöt saatiin tiivistettyyn ja yleiseen muotoon. (Burns & Grove 2001.)

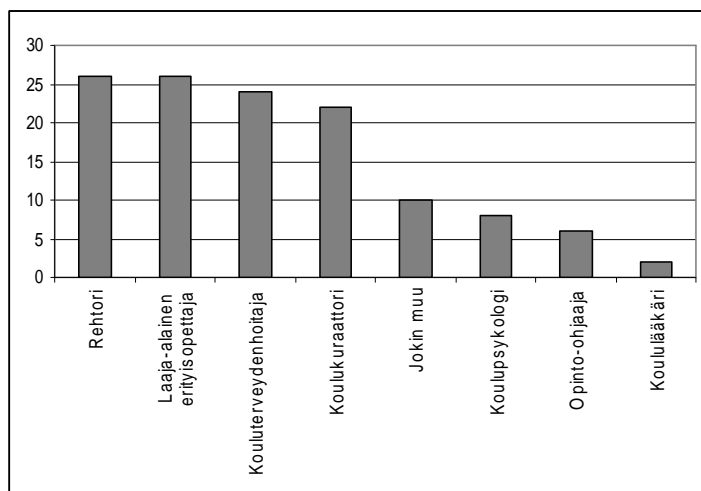
Tutkimuseettiset näkökohdat huomioitiin tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Kyselyn tekemisestä sovittiin neuvottelussa opetustoimen johdon kanssa. Kyselylomakkeen saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja luottamuksellisuudesta. Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta ei otettu esille, koska suositus osallistumiseen tuli esimiesohjeena. Vastaajat vastasivat nimettöminä suoraan tutkijalle, mikä mahdollisti tutkimuksen ulkopuolelle jäämisen. Kyselylomakkeen täyttämistä ja palauttamista pidettiin osoituksena tutkimukseen suostumisesta. Tutkimusaineisto käsiteltiin nimettömästi ja yksittäisiä vastaajia ei pysty tunnistamaan tutkimusraportista. Osallistujat saivat täyttää kyselylomakkeen nimettöminä.

6 TUKIMUSTULOKSET

6.1 Esitiedot

Kouluaste ja koulun koko

Vastaajista yli puolet (54 %) toimii alakoulun, noin neljäsosa (24 %) yläkoulun ja noin viidesosa (22 %) yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmässä. Yksittäinen vastaaja saattoi toimia usean eri koulun ryhmässä ja vastasi jokaisen ryhmän osalta erikseen. Kuraattorien ja koulupsykologien kohdalla oli sovittu, että he vastaavat arvotusti siten, että jokaisen koulun oppilashuoltoryhmän osalta vastaa joko koulupsykologi tai kuraattori. Vastaajista 27 toimi alle 150 oppilaan koulussa, 28 vastaajaa toimi 150 - 300 oppilaan koulussa ja 69 vastaajaa yli 300 oppilaan koulussa. Kaikissa koulujen kokoluokissa vastaajat edustivat eri ammattiryhmiä. Vastaajat (n=124) jakaantuivat työtehtävien mukaisesti seuraavasti: rehtori 21 % (n=26), laaja-alainen erityisopettaja 21 % (n=26), kouluterveydenhoitaja 20 % (n=24), koulukuraattori 17 % (n=21), koulupsykologi 7 % (n=8), opinto-ohjaaja 5 % (n=6) ja koulu lääkäri 2 % (n=2). Kohtaan ”jokin muu tehtävä” vastasivat erityisluokanopettaja (n=3), erityisluokan opettaja + laaja-alainen erityisopettaja (n=2), erityisopetuksen apulaisjohtaja, opinto-ohjaaja, apulaisrehtori (n=2), apulaisjohtaja, sosiaalityöntekijä. Yhdessä lomakkeessa ei ollut mainittu tehtävää. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Vastaajien työtehtävät (n=124)

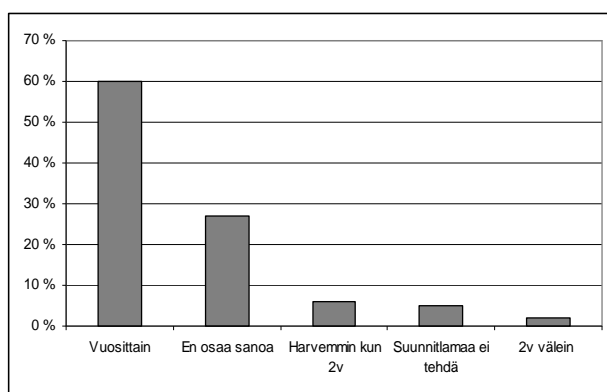
Oppilashuoltoryhmä toimintamuoto

Lähes kaikissa kouluissa (92 %) toimi 1 oppilasasioita käsittelevä oppilashuoltoryhmä. Käytäntö, jossa oli 2 erillistä oppilashuoltoryhmää, joista toinen käsittelee oppilaskohtaiset asiat ja toinen koulu yhteisöä koskevat oppilashuollolliset asiat oli harvinaisempi.

Vastauksissa todettiin myös oppilashuoltoryhmän käsittelevän vain koulu yhteisön asioita ja yksittäisen oppilaiden asiat käsitellään erikseen järjestettävissä palaverissa (n=2). Koulussa saattoi toimia myös kaksi oppilasasioita käsittelevää ryhmää. Yhtenäiskoulussa toimi erillinen oppilashuoltoryhmä alakoulussa ja yläkoulussa. Pienempi koulu saattoi toimia myös osana isomman koulun oppilashuoltoryhmää. Yhdessä koulussa koettiin, että ei ollut selkeästi kahta erillistä ryhmää.

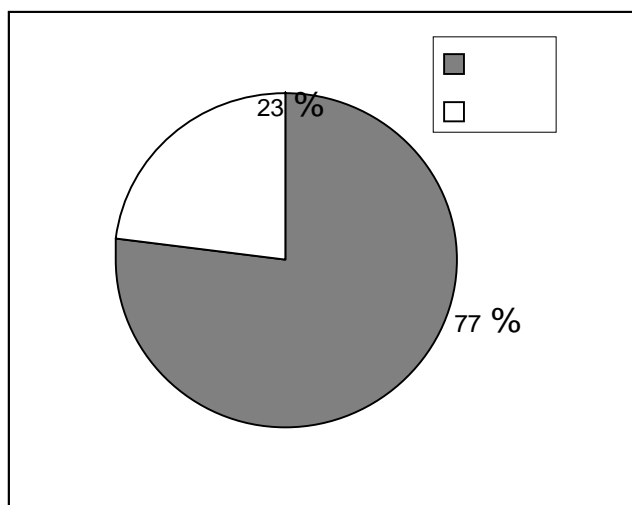
6.2 Oppilashuoltoryhmän toiminnan suunnittelu ja toiminta

Kouluista yli puolessa (60 %) tehdään koulukohtainen oppilashuoltoryhmän suunnitelma vuosittain. Vain kuudessa koulussa suunnitelmaa ei tehdä ollenkaan. Noin neljäsosa (27 %) vastaajista "ei osannut sanoa" tehdäänkö toimintasuunnitelma ollenkaan (Kuvio 2).

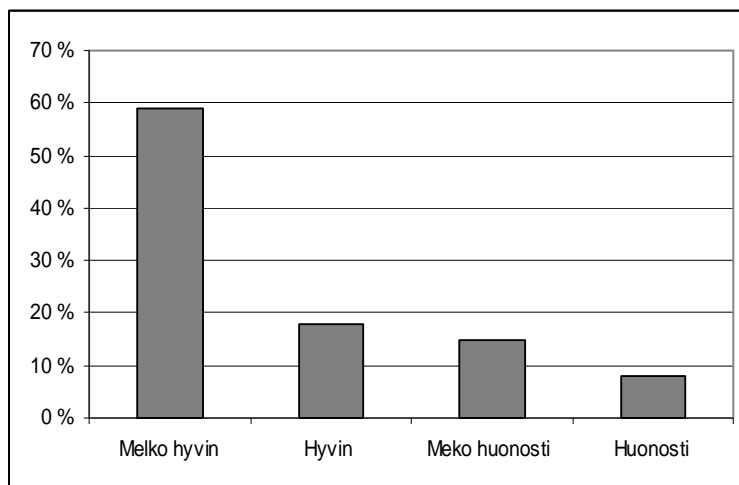
KUVIO 2. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmän toimintasuunnitelma (n=124)

Kolme neljäsosa (77 %) vastaajista ilmaisi, että oppilashuoltoryhmässä tehdään ryhmän toiminnan arviointi vuosittain. Noin neljäsosa ilmoittaa, ettei arviointia tehdä (Kuvio 3).

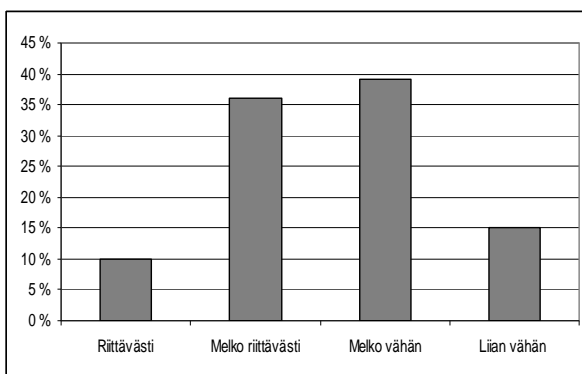
Kuvio 3. Oppilashuoltoryhmän toiminnan arvioinnin yleisyys (n=124)

Noin kolme neljäsosan (77 %) mielestä oppilashuoltoryhmä asettaa ryhmän toiminnan arvioinnin pohjalta tavoitteita työskentelylleen hyvin tai melko hyvin. Vajaa neljäsosa oli sitä mieltä, että tavoitteet asetettiin huonommin tai huonosti. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Oppilashuoltoryhmän toiminnalle asettamien tavoitteiden yleisyys (n=124)

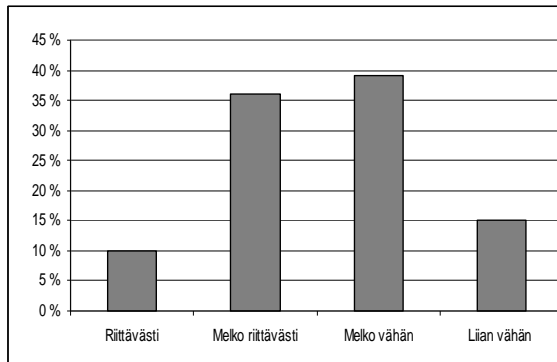
Suurimman osan (82 %) vastaajien mielestä oppilashuoltoryhmä toimii asettamiensa tavoitteiden mukaisesti hyvin tai melko hyvin. Vastaajista yli puolet (54 %) koki, että oppilashuoltoryhmän työn suunnittelu on melko tai liian vähäistä (Kuvio 5.).

KUVIO 5. Oppilashuoltoryhmän työn suunnittelu (n=124)

Samansuuntaisesti yli puolet vastaajista (55 %) koki, että ryhmän työn arviointi on melko tai liian vähäistä. Oppilashuoltoryhmän työn kehittämisen suhteen 60 % vastaajista oli sitä mieltä, että kehittäminen on melko tai liian vähäistä.

Kysyttäessä koulu yhteisön oppilashuoltotyön suunnittelua, arviointia ja kehittämistä vastaajat tuottivat seuraavia tuloksia: Yli puolet vastaajista (62 %) koki, että koulu yhteisön oppilashuoltotyön suunnittelua käsitellään ryhmässä melko tai liian vähän (Kuvio 6).

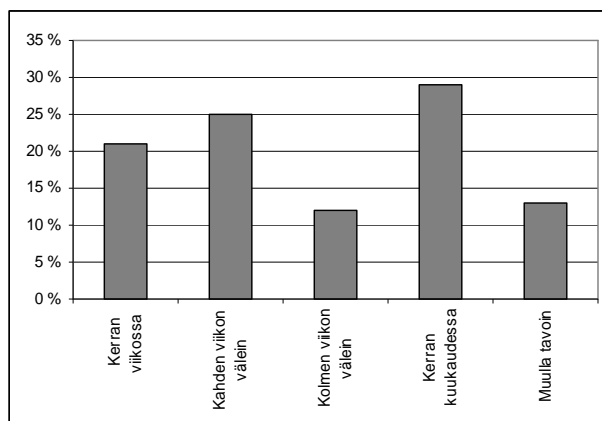
KUVIO 6. Kouluyhteisön oppilashuoltotyön suunnittelun riittävyys (n=124)

Vastaajista runsas puolet koki kouluyhteisön oppilashuoltotyön arvioinnin (69 %) ja kouluyhteisön oppilashuoltotyön kehittämisen (68 %) melko tai liian vähäiseksi.

Oppilashuoltoryhmä kokoontumistiheys vaihtelee, mutta yleisimmin (29 %) ryhmä kokoontui kerran kuukaudessa tai kahden viikon välein (25 %). Kerran viikossa kokoonnutaan useimmin yhtenäiskoulussa ja kahden viikon välein yläkoulussa. Alakoulussa kokoonnutaan tavallisimmin kerran kuussa.

Kohdassa ”miten muuten oppilashuoltoryhmä kokoontuu” tuotiin esille seuraavia asioita:

Ryhmä kokoontuu kahden (n=4) tai kahden – kolmen kuukauden välein (n=2). Kokous voi toteutua myös kerran syksyllä ja kerran keväällä (n=3) Yhdessä vastauksessa tuotiin, esille, että kokouksista, jotka ovat kerran kuussa, puolet perutaan. Yhtenäiskoulussa ryhmä kokoontuu vuoroviikoin (1-6.lk ja 7-9.lk). Kokoontumistiheys on myös 2kk välein ja aina tarvittaessa. Yhdessä koulussa oli iso kokoonpano kerran kuussa ja pienempiä tarpeen mukaan. (Kuvio 7.)

KUVIO 7. Oppilashuoltotyöryhmän kokoontumistiheys (n=124)

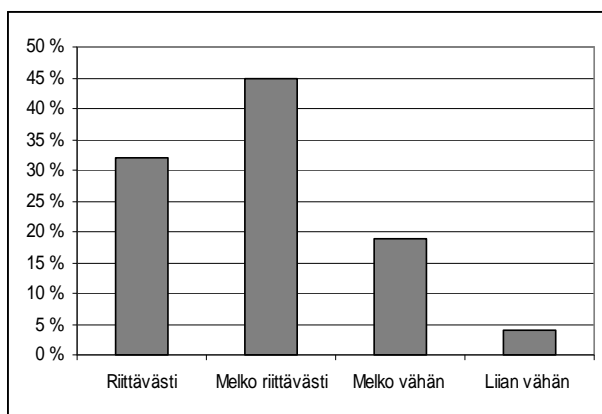
Valtaosa (84 %) vastaajista on sitä mieltä, että oppilashuoltoryhmän kokoontumistiheys asioiden käsittelyyn on riittävä ja vajaa kolme neljäsosaa (72 %) on sitä mieltä, että kokoontumistiheys riittää asioidenkäsittelyyn. Vajaa viidesosa (23 %) kokee että asioiden käsittelyyn tarvitaan enemmän aikaa.

Oppilashuoltoryhmä tunnistaa oppilaan tuen tarpeen hyvin tai melko hyvin (95 %) ja ryhmän esittämät toimenpiteet vastaavat oppilaan tarpeita hyvin tai melko hyvin (93 %). Kokonaisuudessa vastaa-

jat kokevat että oppilaan asioidenkäsittely oppilashuoltoryhmässä on riittävää tai melko riittävää (94 %).

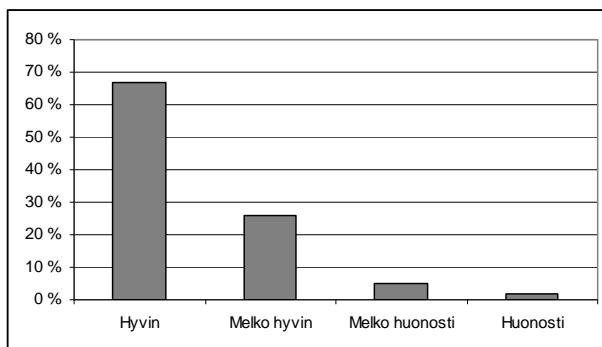
Oppilashuoltoryhmä hoitaa melko hyvin tai hyvin oppilaan tuen tarpeen kiireellisyyteen (92 %) ja oppilaan tilanteen seurantaan (85 %) liittyvät asiat. Oppilaan tukitoimet koulussa, kun ulkopuolelta haetun tuen saaminen kestää käsitellään ryhmässä melko hyvin tai hyvin (81 %).

Vastaajista noin kolme neljäsosaa (77 %) kokee, että oppilashuoltoryhmän työnjakoon liittyviä asioita käsitellään melko riittävästi tai riittävästi (Kuvio 8).

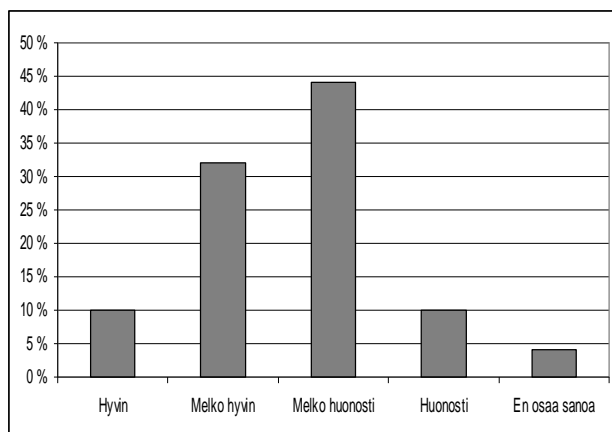
KUVIO 8. Ryhmän jäsenten työnjakoon liittyvien asioiden käsittely (n=124)

Pedagogiset arviot ja selvitykset käsitellään oppilashuoltoryhmässä vähintäänkin melko hyvin (93 %) (Kuvio 9).

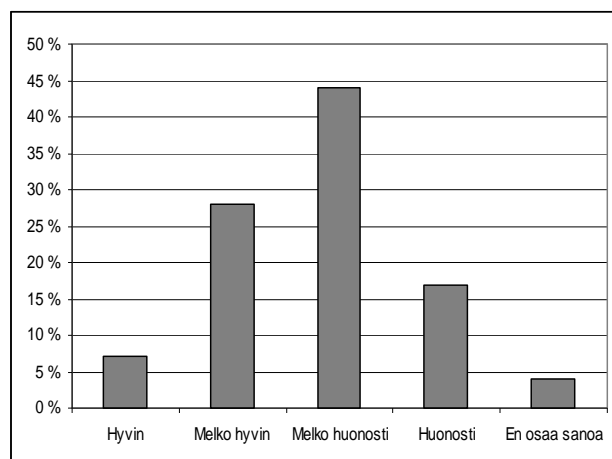
KUVIO 9. Pedagogisten arviointien ja selvitysten käsittely oppilashuoltoryhmässä (n=124)

Oppilashuoltoryhmä käsittelee koulua psyykkisenä ja sosiaalisena oppimisympäristönä noin puolen (53 %) vastaajien mielestä melko huonosti tai huonosti (Kuvio 10).

KUVIO 10. Koulu psyykkisenä ja sosiaalisena oppimisympäristönä aiheiden käsittely ryhmässä (n=124)

Yli puolet (60 %) vastaajista toi esille, että koulu yhteisön hyvinvointia käsitellään oppilashuoltoryhmässä melko huonosti tai huonosti (Kuvio 11).

KUVIO 11. Koulu yhteisön hyvinvoinnin käsittely oppilashuoltoryhmässä (n=124)

6.3 Ennaltaehkäisevät ja yhteisölliset asiat

Oppilashuoltoryhmän jäseniltä kysyttiin millaisia ennaltaehkäiseviä ja yhteisöllisiä asioita oppilashuoltoryhmässä on käsitelty. Vastaukset jakautuivat seuraavasti (n=124):

Kiva-koulu	94 mainintaa
Kiusaamiskartoitukset	60 mainintaa
Kouluterveyskysely	45 mainintaa

Luokan ilmapiirikartoitus	38 mainintaa
Luokkien ja ryhmien tukeminen erilaisten ohjelmien avulla	34 mainintaa
Tukioppilastoiminta	26 mainintaa
Kouluympäristön ja -yhteisön terveellisyden tarkastukset	25 mainintaa
Erilaiset hyvinvointikartoitukset esim. koulun hyvinvointiprofiili	24 mainintaa
Oppilaskuntatoiminta	20 mainintaa
Kummiluokkatoiminta	14 mainintaa
Päihdekasvatustapahtumat	15 mainintaa
Erilaiset kohdennetut ryhmät (esim. mielenterveys, uni, vanhempainryhmät)	8 mainintaa

Muita oppilashuoltotyöryhmässä käsiteltäviä ennaltaehkäiseviä ja yhteisöllisiä asioita ovat:

- luokkien läpikäynti (3 mainintaa).
- vanhempainiltojen hyödyntäminen
- kohdennetut pienryhmätapaamiset
- moniammatillinen/alueellinen virkamiestyö
- varhaisen puuttumisen malli ja tehostetun tuen malli, poissaoloihin puuttumisen malli

Yhdessä vastuksessa tuotiin esille, että useita kyselyssä mainittua aihealueita käsitellään laajennettuna opettajien kokouksessa.

6.4 Hyvät käytänteet oppilashuoltoryhmän toiminnassa

Vastaajat pitävät hyvänä käytäntönä ryhmän sisäistä hyvää työnjakoa ja aikataulun suunnittelua. Kokouksen aikataulun on joskus suunniteltu "aika/oppilas". Hyvänä käytäntönä koetaan asian "napakka" käsittely ja ratkaisukeskeisyys. Toisaalta tuodaan esille, että "neuvotteleva ja keskusteleleva ryhmä on toimiva ja aikaansaava." Hyvässä oppilashuoltoryhmässä on sovittu selkeästi miten asian suhteen edetään ja kuka hoitaa mitään. Asian hoitoon luodaan aikataulu ja sovitaan vastuuhenkilö(t). Työnjako on selkeä, asia on kohdennettu oikealle asiantuntijalle ja sopimuksista pidetään kiinni. Käsittelyjä asioita seurataan ja niihin palataan seuraavissa kokouksissa. Vastaajat pitävät tärkeänä myös kokoonpanon joustavuutta ja luontevaa, saumatonta yhteistyötä. Kokoonpano voi vaihdella eikä kaikkien tarvitse aina olla paikalla. Läsnäolijat mietitään aina tarpeen mukaan. Oppilashuoltoryhmä voi koordinoita toimintaa, jota toteutetaan myös pienemmissä ryhmissä.

Hyvänä käytäntönä pidetään sitä, että vanhemmat kutsutaan aina mukaan, mutta he saavat itse päättää tulemisestaan. Vanhemmat koetaan tärkeäksi yhteistyötahoksi myös koko oppilashuoltotyössä. Onnistumisen kokemukset tulevat myös siitä kun vanhemmat ovat vieneet lapsensa jatkohoitoon, oppilas saa avun ja muiden oppilaiden koulutyö sujuu.

Vastaajat kokevat tärkeänä, että luokanopettajat osaavat hyödyntää oppilashuoltoryhmän tukea riittävästi. Tähän toivotaan kiinnitettävän enemmän huomiota. Hyvänä käytäntönä koetaan 3-portaisen tuen dokumentoinnin /konkreettisen tiedon kokoaminen moniammatillisesti sekä hyvät pedagogiset selvitykset.

Riittävän hyvä koulupsykologin, erityisopettajan tai pienluokan tuen saaminen on tärkeää. Hyvänä asiana koetaan myös yhteistyö sosiaalitoimeen, lastensuojelun, lasten- ja nuorisopsykiatrian tahojen kanssa. Sosiaalitoimen toivotaan osallistuvan myös oppilashuoltoryhmän kokouksiin.

Keskeiseksi hyvässä oppilashuoltoryhmän toiminnassa nousee hyvä tiedonkulku. Oppilaan asioita käsiteltäessä on oltava varmuus siitä, että oppilaan huoltajilta on lupa asian käsittelylle, mikä mahdollistaa jatkotoimenpiteet. Erityisopettaja tai rehtori ilmoittaa puhelimitse / sähköpostilla hyvissä ajoin ryhmässä käsiteltävät asiat. Esityslista on hyvä tulla etukäteen, mikä mahdollistaa ryhmään valmistautumisen. Etukäteisvalmistautumista pidetäänkin tärkeänä.

Käytössä on toimintatapa, jossa pidetään ennakoivan oppilashuollon kokous maanantaisin, kun varsinaisen kokous on keskiviikkoisin. Silloin rehtori käy erityisopettajien kanssa varsinaiseen kokoukseen tulevat asiat läpi. Osa asioista ohjautuu jo silloin tarvittaessa eteenpäin. Keskustelun pohjalta kokouksen puheenjohtaja ilmoittaa sähköpostilla käsiteltävät asiat ja ketä tulee olla ryhmässä paikalla.

Luokkakohtaiset tilannekatsaukset koetaan hyväksi, kun on tarvetta miettiä tukikeinoja eikä kaikkia oppilaita käydä läpi. Hyvänä käytäntönä pidetään sitä, että esikoulun ensitieto siirretään maalikuussa.

Tiedonsiirto tutustuttaa esiopettajat koulun oppilashuoltoryhmään ja helpottaa ensitiedon siirtymistä. Tässä yhteistyössä saadaan suoraan tietoa, jota koulu tarvitsee esim. luokkien kokoamisessa

Oppilashuoltoryhmän avoin, keskustelevalta ilmapiiri koetaan tärkeäksi.

”Kaikki uskaltavat ehdottaa pötköjäkin vaihtoehtoja, josta kypsytellään hyviä, toimivia tukimuotoja”

”Ryhmä on avoin, siellä on sijaa keskustelulle ja yhteiselle pohtimiselle. Siellä on helppoa tuoda esille uusia ideoita. Oppilaiden asiat ja huolet tulevat hyvin yksilöllisesti huomioiduksi ja suunnitelmat tehdään yksilöllisesti. Tämän koulun oppilashuoltoryhmässä on ollut ilo työskennellä.”

Jossakin kouluissa on käytössä kiusaamiskyselyt jokaiselle oppilaalle kahdesti vuodessa. Ne kootaan ja käsitellään oppilashuollossa ja info niistä jaetaan opettajille.

Oppilashuoltoryhmä on myös valistellut vanhempainiltaa ja osallistunut syksyllä uusille seitsemäs luokkalaisille järjestettävään tutustumis- ja ryhmäytymispäivään.. Koulupsykologi ja -kuraattori pitävät omia tuntejaan tietyillä luokka-asteilla. Luokkien läpikäyminen oppilashuoltoryhmässä koetaan hyvänä käytäntönä. Oppilashuoltoryhmän aktiivinen puuttuminen poissaoloihin tuodaan myös esille.

Oppilashuoltoryhmän kehittämiseen liittyen on keväisin tehty koulun luokkatasotiimeille kysely oppilashuollosta ja sen kehittämistä, minkä mukaan kehitetään toimintaa edelleen.

Tässä yhteydessä tuotiin esille myös seuraavia näkökulmia:

Oppilaan oirehtiessa ollaan usein jo liian myöhässä hoitoketjussa. Perheiden tuntemus (esim. terveydenhoitajalla) koetaan erittäin tärkeäksi työskentelyn onnistumisessa.

Oppilashuoltoryhmän työskentelyssä tuotiin haasteena esille ”erittäin haastavien lasten avun saaminen sekä oman työn tukeminen ja tarvittavat neuvot.”

Pienessä koulussa pieni henkilökunta toimii monessa asiassa kuin oppilashuoltoryhmä. Eli jotkin koulun yhteisölliset ja ennaltaehkäisevät toiminnot ovat koulun tavallista arkea. Esim. KIVA koulu/Verso, kummiluokka, oppilaskuntatoiminta yms.

6.5 Huoltajien ja oppilaiden osallisuus

Huoltajien/ oppilaiden osallisuutta koskeviin kysymyksiin vastasivat vain rehtorit (n=26).

Rehtoreilta kysyttiin miten oppilashuoltoryhmän yleisestä toiminnasta tiedotetaan vanhemmille. Suurin osa kouluista ilmoittaa asiasta vanhempainillassa (85 %) ja/tai nettisivuilla (82 %). Myös paperitiedote on käytössä 18 koulussa (esim. syystiedote). Yhdessä koulussa tiedotetaan myös arviointikeskustelussa ja vanhempien tapaamisissa sekä kaikilla kodin ja koulun yhteistyöfoorumilla.

Oppilaille tiedotetaan oppilashuoltoryhmän toiminnasta yleisimmin nettisivuilla (57 %) ja/tai paperitiedotteessa (50 %). Kahdessatoista koulussa asiasta kerrotaan myös luokkatilanteessa. Tämän lisäksi tietoa oppilaille annetaan lukuvuoden alussa ensimmäisen työpäivän aikana luokanohjaajan pitämässä infossa, myöhemmin oppilaanohjauksen oppitunneilla ja muissa tapahtumissa, joissa oppilashuoltoa esitellään. Tarvittaessa oppilaalle kerrotaan häneen liittyvästä oppilashuoltotyöstä henkilökohtaisesti.

Oppilaan asioiden käsittely oppilashuoltoryhmässä sovitaan 18 koulussa puhelimitse ja 6 koulussa kirjallisesti. Lisäksi seitsemässä avoimessa vastauksessa kerrottiin että asiasta suovitetaan kirjallisesti tai puhelimitse. Yhdessä näistä avoimista vastuksista tuotiin esille, että kun oppilaan asiat tulevat esille ensimmäistä kertaa asiasta sovitaan kirjallisesti ja jatkokäsittelyistä puhelimitse. Asiasta voidaan sopia myös kasvokkain yhteisessä palaverissa. Sopimus tehdään myös sähköpostin ja Wilman välityksellä.

14 koulua ilmoittaa, että huoltajat kutsutaan oppilashuoltoryhmän kokouksiin usein tai melko usein. 11 koulua kutsuu vanhemmat kokouksiin melko harvoin. Kaksi koulua kutsuu huoltajat tapaamiseen aina ennen kuin oppilaan asiaa käsitellään oppilashuoltoryhmässä, 9 koulua kutsuu melkein aina ja 13 koulua harvoin. Yhdessä koulussa ei kutsuta koskaan.

15 koulussa, joku oppilashuollon henkilöstöstä kertoo oppilaalle itselleen hänen asiansa käsittelystä oppilashuoltoryhmässä, sen jälkeen kun asiasta on vanhempien kanssa sovittu ja neljässä koulussa ei ole tätä käytäntöä ja kuudessa koulussa vastattiin että tästä asiasta ei ole tietoa.

Huoltajilta on kysytty palautetta oppilashuoltoryhmän toimintaan liittyen seitsemässä koulussa ja 19 koulussa palautetta ei ole kysytty.

Huoltajien palautteissa ja toiveissa on tullut esille seuraavia asioita: Toimintaan ollaan oltu tyytyväisiä (3 mainintaa). Positiivinen palaute on tullut joskus vasta vuosien jälkeen. Huoltajat ovat tuoneet esille, että palvelua on ollut riittävästi, mutta laadullista kyselyä ei ole toteutettu. Vaikka palautetta ei ole kerätty koko koulua koskien, tapauskohtaisesti on keskusteltu oppilashuoltoryhmän toiminnasta huoltajan kanssa.

6.6 Yhteistyö

Rehtorit (99 %) ja erityisopettajat (99 %) osallistuvat oppilashuoltoryhmän kokouksiin aina tai melkein aina. Myös opinto-ohjaajat osallistuvat ryhmiin aina tai melkein aina (kaksi vastaajaa ilmaisi heidän osallistuvan harvoin ja kaksi ei koskaan). Vajaa viidesosa (19 %) ilmaisi, että koululääkäri osallis-

tuu oppilashuoltoryhmän kokoukseen harvoina ja 70 % vastaajista toi esille, että koululääkäri ei osallistu kokouksiin koskaan. Terveystarkastajat (98 %) ja koulukuraattorit (98 %) osallistuvat oppilashuoltoryhmään aina tai melkein aina. Vastaajista kolme neljäsosaa (77 %) ilmaisi, että koulupsykologi osallistuu oppilashuoltoryhmään aina tai melkein aina. Tavallisempaa on, että sosiaalityöntekijä ei osallistu (53 %) oppilashuoltoryhmän kokoukseen, mutta lähes yksi viidesosa (19 %) heistä aina tai melkein aina.

Oppilashuoltoryhmään tarpeen mukaan osallistuu myös useita muita tahoja.

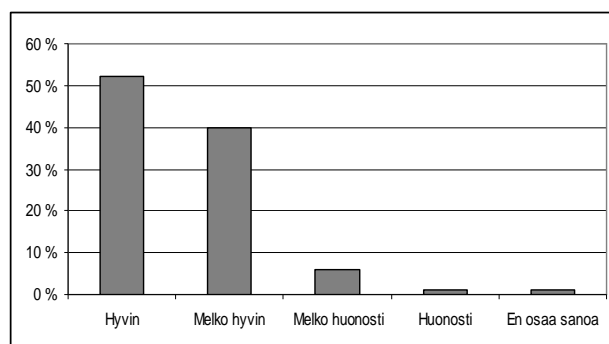
Ryhmään osallistuu oppilaan asiaa esittelevä opettaja, luokanopettaja/-ohjaaja tai erityisluokanopettaja. Osallistujana mainittiin usein myös oppilaan vanhemmat.

Muita tahoja ovat kehitysvammaisten opetusyksikössä kehitysvammaaneuvolan palveluohjaaja, Sihtinuoren vastaanotto, nuorisopsykiatria, nuorisotoimi, lastensuojelu, poliisi, aineenopettaja, ryhmäohjaaja, apulaisrehtori (5 mainintaa), sairaalakoulu, ”Tekevä”, kehitysvammaaneuvoja, ryhmäohjaaja (2 mainintaa), koulunkäynninohjaaja ja sijaisperheen henkilöt.

Lähes puolessa vastuksista tuotiin esille jokin muu taho, jonka toivottiin osallistuvan oppilashuoltoryhmän kokoukseen. Useimmin mainittiin sosiaalityöntekijä (23 mainintaa, joissa neljässä ”tarvittaessa”) ja koululääkäri (9 mainintaa, joista kahdessa ”tarvittaessa”). Lisäksi yhdessä vastuksessa oli eriteltä tahoksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

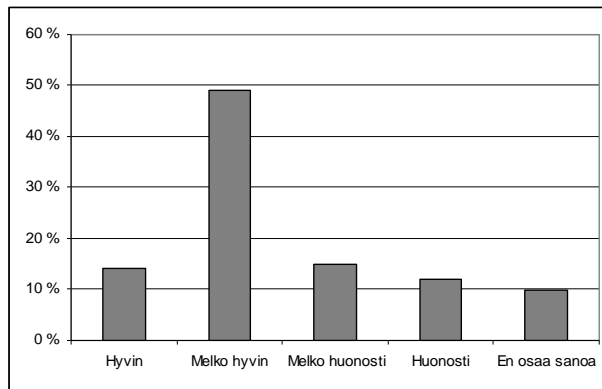
Koulupsykologin mainitsi 9 vastaajaa, joissa kolmessa vastauksessa tuotiin esille, että psykologin virka täyttämättä. Nuorisotoimi tuotiin esille neljässä vastuksessa. Muita yksittäisiä tahoja olivat: vanhemmat, maahanmuuttaja asiamies tarvittaessa, psykiatrinen sairaanhoitaja ja poliisi.

Vastaajat kokevat ammattitaitoaan hyödynnettävän oppilashuoltoryhmässä hyvin tai melko hyvin (91 %) (Kuvio 12).

KUVIO 12. Ammattitaidon hyödyntäminen oppilashuoltoryhmässä (n=124)

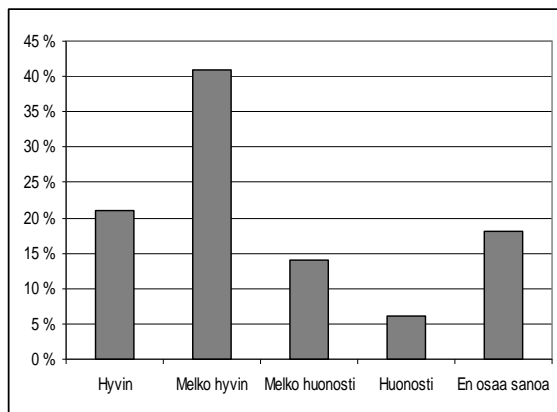
Oppilashuoltoryhmässä hyödynnetään kouluterveydenhuollon tekemiä laajoja tai kohdennettuja terveystarkastuksia vaihtelevasti. Yli puolet (61 %) koki terveystarkastuksia hyödynnettävän hyvin tai melko hyvin. Noin viidesosan (27 %) mielestä kouluterveydenhuollon tarkastuksia hyödynnettiin huonosti tai melko huonosti.

KUVIO 13. Kouluterveydenhuollon terveystarkastusten hyödyntäminen oppilashuoltoryhmän toiminnassa (n=124)

Oppilaan runsaiden poissaolojen seurauksena oppilaalle tehdään kouluterveydenhuollossa oppilaan terveydentilan tarkastus. Kyselyssä oltiin kiinnostuneita siitä, miten hyvin tarkastuksessa saatuja tietoja hyödynnetään oppilashuoltoryhmän toiminnassa. Yli puolet (62 %) vastaajista ilmaisi tarkastustien tietoja hyödynnettävän hyvin tai melko hyvin ja viidesosa (20 %) ilmaisi tietoja hyödynnettävän huonosti tai melko huonosti.

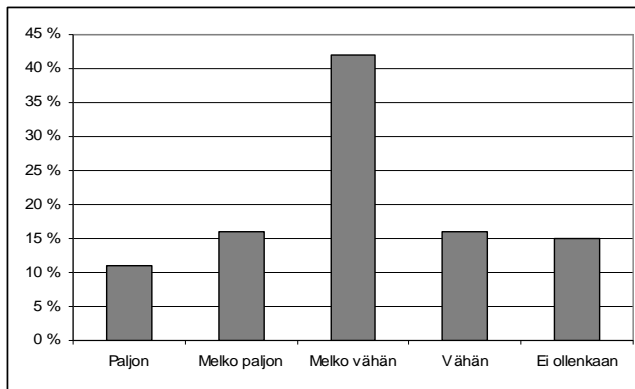
Vastaajista suurin osa (84 %) toi esille että kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten yhteenvedoja ei käsitellä oppilashuoltoryhmässä.

KUVIO 14. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten luokkakohtaisten yhteenvedojen käsittely (n=124)

Vajaa viidesosan (15 %) vastaajien mielestä vaitiolovelvollisuus ei haittaa oppilashuoltoryhmän työskentelyä ollenkaan ja vähän yli puolen (58 %) mielestä siitä on haittaa vähän tai melko vähän.

Noin neljäsosa (27 %) on sitä mieltä, että vaitiolovelvollisuus haittaa ryhmän työskentelyä melko paljon tai paljon.

KUVIO 16. Vaitiolovelvollisuuden vaikutus oppilashuoltoryhmän työskentelyssä (n=124)

Vaitiolovelvollisuus koetaan tiedonsiirtoa ja vuorovaikutusta haittaavana asiana. Paljon tai melko paljon vastanneet kommentoivat vaitiolovelvollisuutta seuraavasti.

” Ei aina tiedä mitä tietoja voi sanoa ja mitä ei voi ”

” Emme saa tietää oleellisia asioita ”

Tiedon koulunkäyntiin vaikuttavista asioista toivotaan välittyvän entistä paremmin koulun tietoon. Erityisesti tuotiin esille, että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden vaitiolovelvollisuus vähentää sellaisen tiedon siirtymistä, joilla olisi suuri merkitys moniammatilliset yhteistyön ”täysimääräisen” hyödyntämisen kannalta. Koulun todettiin kuitenkin siirtävän avoimesti asioita erityisesti terveydenhoitoon.

Asioita ei voida aina käsitellä ”niiden oikeilla nimillä”. Esimerkkinä mainittiin seuraava tilanne, jossa lapsi on seksuaalisesti hyväksikäytetty. Lapsen on hankala mennä uimaan liikuntatunnilla ja hänellä saattaa olla turhia poissaoloja erilaisista tilanteista. Jos opettajalla ei ole tietoa taustoista, hän ei pysty huomioimaan asiaa oikealla tavalla. Toisaalta voi olla myös tilanne, jossa koulun ulkopuolinen ammattilainen viestiin koululle, että oppilaan käytökseen on olemassa perusteltu syy. Koulussa ei oteta asiaa huomioon, kun se itse syy ei ole heillä tiedossa.

Vaitiolovelvollisuus ja tiedon kulkemattomuus voi aiheuttaa sen, että eri ammattihenkilöt tekevät oppilaan kanssa päällekkäistä työtä. Toisaalta oppilaan asia voi jäädä hoitamatta, kun luullaan asian olevan hoidossa jossakin muualla eikä tietoa esim. hoidon päättymisestä ole tiedossa.

Pulmana koeta se, että kouluterveydenhoitaja ei voi kertoa vaitiolovelvollisuuden vuoksi oppilaan tarkastuksessa esille tulleita asioita oppilashuoltoryhmässä.

”Jos vanhemmat kieltävät tietojen siirron, olemme täysin avuttomia.”

Tiedonkulkua vaikeuttaa se, että isoissa oppilashuoltoryhmissä ei ole mahdollista käsitellä yksittäisen oppilaan asioita, koska kaikki jäsenet eivät ole oppilaan asiassa osallisia. Jos kaikki salassapitoon liit-

tyvä lainsäädäntö täysimääräisesti huomioidaan, ei oppilashuolto pysty toimimaan tehokkaasti, eikä lapsen etu toteudu.

Useissa avoimissa vastuksissa tuotiin esille että, oppilashuoltoryhmän jäsenet kokevat haitallisena sen, jos heillä ei ole tietoa lastensuojelutoimenpiteiden etenemisestä tai siitä, onko lapsen asia ainakin jonkin tahon hoidossa. Tietoa toivottiin saatavan automaattisesti/ kysyttäessä myös mahdollisesta muusta sosiaalitoimen ja kouluterveydenhuollon tiedosta, jolla merkitystä oppilaan hyvinvoinnin koulussa.

Pienen koulun haasteena tuotiin esille se, että oppilashuoltoryhmän asiat ovat ikään kuin ”kaikkien yhteistä tietoa” ja oppilashuoltoryhmän asioita voidaan käsitellä esim. opettajanhuoneessa henkilöiden läsnä ollessa, joita asia ei koske.

Riittämätön tiedonkulku voi aiheuttaa sen, että oppilashuollon toiminta on pirstaleista, kokonaisuuskemystä asioista ei synny koko koulun ja/tai yksittäisen oppilaan tasolla. Yksittäisen oppilaan kohdalla esim. tiedonkulun merkitys kun lapsi on lastensuojeluyksikössä

Vastaajat, jotka kokivat vaitiolovelvollisuuden haittaava oppilashuoltoryhmän toimintaa melko vähän, toivat esille seuraavia seikkoja:

Kouluterveydenhoitajalla ja lääkärillä voi olla tietoa, jota pitäisi hyödyntää tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden kohdalla. Myös kotioiloista ja psyykkisistä syistä olevat opiskelua haittaavat asiat pitäisi tietää suunnitellessa oppilaalle tehostetun tuen muotoja.

Vaitiolovelvollisuus voi olla myös riippuvainen henkilöistä ja toiset henkilöt rohkenevat sanoa asioista enemmän kuin toiset.

Yhdessä vastauksessa tuotiin esille vaitiolovelvollisuuden ”haittaavan aikataulutuksessa.”

6.7 Kehittäminen ja koulutustarve

Vastaajat toivat esille oppilashuoltoryhmän kehittämiseen liittyen seuraavia pääteemoja: Oppilashuoltoryhmän yleinen arviointi ja kehittäminen, oppilashuoltoryhmän henkilöstöön ja yhteistyöhön liittyvät kysymykset, oppilashuoltoryhmän toiminta sekä oppilashuoltoryhmän sisällöllinen kehittäminen.

Oppilashuoltoryhmän arviointi ja kehittäminen

”Tulipalojen sammutuksesta entistä suunnitelmallisempaan toimintaan”

Kehittämistä tarvittaisiin kaikkiin osa-alueisiin, suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin (10 mainintaa). Kehittämisessä olennaista on ottaa kaikkien oppilashuoltoryhmän jäsenten kehittämis ehdotukset huomioon. Myös oppilaita ja vanhempia tulisi kutsua suunnitteluun mukaan.

Suunnitelmallisuus yleensä tuli esille useissa vastauksissa (5 mainintaa). Suunnittelun tulee koskea oppilashuollon suunnittelua laajemmin, mutta myös konkreettista työryhmän työn suunnittelua. Ryhmän tulee laatia selkeä ja ”näkyvä” toimintasuunnitelma

Kyselyssä tuotiin esille, että yhden oppilashuoltoajan voisi lisätä / lukukausi ainoastaan työn kehittämiseen ja arviointiin. Arviointi on hyvä tehdä lukuvuoden päätteeksi. (2 mainintaa)

Nilsissä on menossa siirtymävaihe Kuopion oppilashuollon systeemiin.

Oppilashuoltoryhmän henkilöstö

” Kaikkien kouluyhteisössä toimivien on hyvä nähdä oppilashuoltotyö koko koulun asiana”

Uudet työntekijät tarvitsevat entistä parempaa perehtymistä oppilashuoltoryhmän toimintaan. Kunkin ryhmän jäsenen ammattitaito tulee tuntea ja hyödyntää entistä paremmin.

Toiminnan tulee olla avointa, tasapuolista, yhdenvertaisuus ja eikä saa esiintyä ”hyvä veli - järjestelmää”.

Koululääkärin ja koulupsykologin toivotaan osallistuvan oppilashuoltoryhmätyöhön säännöllisesti(4 mainintaa). Hankalimpiin tapauksiin voisi pyytää lastenpsykiatrian konsultaatiovierailua, jotta paremmin tiedettäisiin kuinka edetä ja millä työnjaolla.

Kun etsitään oppilaalle koulun tukitoimia (esim. odotellessa pääsyä hoitoon) koetaan turhauttavana, miten vaikea tukevia palveluja on saada. Koulun ja sen oppilashuollon pitäisi saada nopeammin apua tilanteissa, joissa koulun keinot eivät riitä. Tukiorganisaatioiden toiminta on tehotonta ja aikaa vievää. Psykologin tutkimuksiin tulisi päästä nopeammin ja konkreettisia toimenpiteitä oppilaan hyväksi tulee kyetä tekemään entistä paremmin

Suurella kouluyksikössä käsiteltäviä asioita on paljon ja koulukuraattorilla ja koulupsykologilla on useita oppilashuoltoryhmiä. Tämän henkilöstön resurssikysymys on myös kehittämiskysymys. Koulukuraattorin ja koulupsykologin ennaltaehkäisevää työtä ei ole mahdollista toteuttaa. Kuraattorin aika on jaettu monen koulun kesken, vaikka hänen palveluitaan tarvittaisiin monella koululla useam-

min. Koulupsykologin palvelu riittää vain testauksiin ja hänen olisi hyvä jalkautua esim. luokkiin. Tämä paine ruuhkauttaa terveydenhoitajan vastaanottoa.

Tuloksissa tuotiin esille haasteita kouluterveydenhuollon toiminnalle. Parissa vastauksessa tuotiin esille, että kouluterveydenhuollon panos ryhmässä on melko rajallinen ja kouluterveydenhuollon tietämyksen siirtäminen koululle koetaan haasteellisena. Myös muiden koulun ulkopuolisten osallistujien ammattitaidon hyödyntämistä tulisi vahvistaa. Terveydenhuollon työntekijöiltä toivotaan avoimempaa yhteistyötä. Luokkakohtaiset terveystarkastusten yhteenvedot olisi jatkossa hyödyllistä käsitellä.

Terveydenhoitajan työaika klo 8-14 määrää, milloin ryhmä kokoontuu. Tällöin tulee esiin kysymys kuuluuko opettajan osallistuminen YT- aikaan vai pitääkö kokous olla oppituntien aikana, mikä lisää sijaiskuluja.

Yhteistyö

”Yhteistyön on oltava avointa.”

Vanhemmat pitäisi kutsua rohkeammin oppilashuoltoryhmään mukaan. Kun huoltajia kutsutaan paikalle, olisi hyvä valmistautua asiaan moniammatillisesti jo ennen oppilashuoltoryhmän ja huoltajan tapaamista pienemmällä kokoonpanolla. Tällöin voi pohtia mihin suuntaan ollaan asiaa viemässä, mitkä ovat mitkä ovat tavoitteet ja vaihtoehdot sekä mitä tukea ryhmä voi tarjota. Tilanteeseen kylmiltään joutuessaan ei yksittäiseltä työntekijältä välttämättä tule parhaita ideoita ja ehdotuksia.

Opettajilla tulisi olla samanlaiset toimintatavat ja kriteerit asioiden tuomiseksi oppilashuoltoryhmään. Opettajia tulee myös aktivoida entistä enemmän hyödyntämään oppilashuoltoryhmää (2 mainintaa). Myös oppilashuoltoryhmän ja koulun henkilökunnan välistä yhteyttä /ymmärrystä tulee kehittää siten, että kaikki koulussa toimivat ovat osa oppilashuoltoa (2 mainintaa)

Moniammatillisuutta pitäisi hyödyntää entistä paremmin. Esim. lapsen hoitava taho esim. nuorisopsykiatria voisi tulla tiiviimmin mukaan neuvotteluihin ja sitä kautta luodaan yhteiset säännöt esim. pois-saoloihin suhtautumiseen. Myös lapsiperheyksikön kanssa tulisi pitää ajoittain yhteisiä kokouksia. Eri-tyisen tärkeää yhteistyössä on se, että lapsen ollessa eri palveluissa esim. lastensuojelu tai mielen-terveyspalvelut, kysytään miten lapsella koulussa asiat sujuvat. ”Olemme kuin erilaiset verkostot, joista toiseen lapsi vain siirtyy.” (2 mainintaa)

Vaihtolovelvollisuus ei saisi estää tiedon välittymistä (2 mainintaa). Pienessä koulussa viestit talon sisällä kulkevat hyvin ja helposti, jolloin toimenpiteiden seuranta on helppoa, mutta kun mukana on muita tahoja, tämä yhteys ei aina toimi. Yleensä tiedonkulkua tulee parantaa. Tiedonsiirto tulisi olla selkeästi ohjeistettua ja tiedon tulee kulkea myös takaisinpäin tiedon ilmoittajalle.

Ryhmän jäsenet luottavat liikaa kaikkien osallisten vaitioloon ja ryhmässä ovat aina läsnä kaikki, vaikka asia ei koskisi esim. sosiaalityöntekijää. Toivottavaa olisi kuitenkin että ei luopumaan moniammatillisesta asioiden käsittelystä.

Oppilashuoltoryhmän toiminta

”systemaattisempaa/ organisoidumpaa/tehokkaampaa”

Oppilashuoltoryhmä tarvitsee selkeät velvoitteet ja siihen liittyvät ohjeet. Ryhmän toiminnan tulee olla säännöllistä, eikä kokouksia pitäisi perua. Kokoontumisissa tarvitaan aikataulullista joustoa kokoon-tua useammin pienemmälläkin porukalla.

Ryhmän työskentelyn tulisi olla ”systemaattisempaa/ organisoidumpaa/tehokkaampaa” (5 mainin-taa). Rehtorin rooli on oltava selkeä. Asioiden ”turha jauhaminen” pitäisi jäädä pois. Aika ei aina riitä asioiden käsittelyyn. Toisaalta tuotiin esille, että ryhmä saattaa edetä liikaakin puheenjohtajan vetä-mänä, keskustelua tai yhteistä ajatusten vaihtoa ei synny isossa ryhmässä. Yhdellä kertaa käsitellään vähän monen oppilaan asioita, jolloin ei päästä oppilaan asiaan syvemmin käsiksi ja kokouksista saattaa jäädä pinnallinen olo.

Huomiota tulee kiinnittää myös ryhmän työnjakoon yleensä ja kuormittumiseen liittyviin tekijöihin. Yksittäisten oppilaiden asioiden käsittely pitää olla suunnitelmallista. Tällöin oppilashuoltoryhmän jä-senten oppilaan tuntemus ja asiantuntemus tulee parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnettyä ja saadaan aikaa selkeä työnjako. Käsiteltävistä oppilaista olisi hyvä sopia etukäteen ja koteihin tulisi asioiden käsittelystä tiedottaminen olla avoimempaa. Suunnitelmallisuutta voidaan lisätä esimerkiksi ottamalla käyttöön esityslista, joka rajaa asioiden käsittelyä.

Muistioiden yms. dokumenttien yhtenäisyys ainakin kunnan rajojen sisällä on toivottavaa ja oppi-lashuoltoryhmän muistion pohjaa voisi vähän yksinkertaistaa.

Isoissa kouluissa, jossa useita erityisopettajia/opinto-ohjaajia, ei isossa oppilashuoltoryhmissä voida käsitellä yksittäisen oppilaan asioita, koska kaikki osallistujat eivät välittömästi opeta ko. oppilasta. Tämän takia pitää järjestää useita eri kokoonpanoilla olevia ryhmiä. Tällöin kollegan ammatillinen tu-ki ja tietämys jäävät käyttämättä.

Huolta aiheuttavat myös päällekkäiset tukitoimenpiteet, puuttuva seuranta sekä epävarmuuden li-sääntyminen tukitoimista/niiden riittävydestä.

Oppilashuoltoryhmän sisällöllinen kehittäminen

”Ennaltaehkäisevä työ on aivan heitteillä”

Erilaisten oppilashuoltoryhmien käyttöä tulisi lisätä. Tavalliset ”tukien määrittely yms.” ovat selkeitä asioita käsitellä. Ne tosin vievät suurimman osan ryhmän ajasta. Haasteellisempia ja enemmän ke-

hittämistä vaativia asioita ovat sosiaalisten ongelmien tai muiden vakavampien haasteiden käsittely. Esim. perheiden tukeminen on hidasta, eivätkä ongelmat ole yleensä koulun hallittavissa.

Myös ennaltaehkäisevää työtä tulee lisätä ja kehittää (4 mainintaa). Aikaa tulee varata yhteiseen koko luokkayhteisöjen ja koko koulun kehittämiseen (4 mainintaa). Toiminta on nykyisin pääasiassa yksittäistä oppilasta koskevaa ja laajempaa oppilashuollollista ajattelua on tarpeen lisätä. Ajan puutteen lisäksi se, että opettajien olemassa olevat resurssit tähän työhön ovat liian pienet.

Kyselyssä tuli esille myös päihteisiin puuttumisen sisällöllinen kehittäminen.

Oppilashuoltoryhmän jäsenistä yli puolet (56 %) kokee oppilashuoltoryhmän tarvitsevan toiminnan tueksi lisää osaamista ja paikalliset vuosittaiset oppilashuoltoryhmien koulutuspäivät koetaan tarpeelliseksi (81 %).

Tutkimuksessa kysyttiin myös tarkemmin millaista osaamista/koulutusta heidän mielestään tarvitaan. Vastaajat toivat esille yleisenä toteamuksena, että "aina tarvitaan koulutusta ja toimintaa tulee kehittää" (8 mainintaa).

Eryteisesti toivotaan tietoa lainsäädännöstä ja sen vaikutuksesta käytännön toimintaan, erityisesti vaitiolovelvollisuuteen liittyen ("lain vähimmäisvaatimukset", ilmoitusvelvollisuus vs. vaitiolovelvollisuus, vanhemmat kieltävät asian käsittelyn) (9 mainintaa).

Oppilashuoltoryhmän toimintaan ja rakenteisiin toivotaan lisäkoulutusta (9 mainintaa).

"Hyvin toimivan ryhmän mallitusta/prosessi alusta loppuun"

Esille nostetaan seuraavia osa-alueita: asioiden systemaattinen käsittely, ryhmän jäsenet, tiedottaminen, dokumentointi, työnjako ja arviointi. Tietoisuutta ryhmän jäsenten ammattitaidosta ja osaamisen alueista toivotaan lisää, jotta niitä voisi hyödyntää tehokkaimmin.

Vastaajat toivovat tietoa oppilashuollon hyvistä käytännöistä paikallisesti ja valtakunnallisesti (8 mainintaa). Oppilashuoltoryhmässä on myös tarvetta uusien toimintamallien ja käytäntöjen päivitykselle (5 mainintaa) Eryteisesti kiinnostavat erilaiset mallit, kuinka tietäntyyppisissä ongelmatilanteissa voidaan toimia ja millaisia tukikeinoja kokeilla.

Koulutustarpeissa nousi esille hyvä ja sujuva moniammatillinen yhteistyö yleensä (2 mainintaa) sekä yhteistyö esim. Alavan sairaalakoulun ja psykiatristen hoitotahojen kanssa.

Koulutuksessa toivotaan käytävän läpi lastensuojelun toimintaa ja sen kanssa tehtävää yhteistyötä (4 mainintaa). Lastensuojelun ja mielenterveyspalvelujen eri polut ja työnkuvat koetaan epäselviksi. Päivitystä toivotaan erilaisiin tukimuotoihin ja kolmannen sektorin toimijoiden antamaan tukeen.

Koulutuksessa toivotaan käsiteltävän huoltajien kohtaamista, vanhempien ja oppilaan tukemisen keinoista sekä yleensä koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä.

Vastaajat haluavat pohtia mitkä ovat yhteisöllisen oppilashuoltotyön mahdollisuudet ja erilaiset käytännön (2 mainintaa) ja sitä miten oppilashuolto nähtäisiin koko koulun asiana (2 mainintaa).

Tähän liittyy myös toive löytää oppilashuoltoryhmälle laajempi työote.

Yhtenä laajana koulutustarpeena mainittiin ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö.

”Ennaltaehkäisevän oppilashuoltoryhmän toiminta, mitä se on?”

Ja toisaalta myös varhaisen puuttumisen ja puheeksi ottamisen asiat nostetaan esille.

Esimerkkinä varhaiseen puuttumiseen tuotiin esille poissaoloihin puuttuminen ja toiminta ennen kuin 100 h poissaolon raja täyttyy.

Kyselyssä toivottiin keinoja oppilaan ”kannatteluun” siinä vaiheessa kun jatkotoimenpiteitä esim. psykiatrian puolella suunnitellaan tai lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle valmistellaan.

Muita yksittäisiä toiveita olivat:

- Aggressiivisten oppilaiden kohtaaminen ja koulun pelisääntöjen luominen tähän
- Koulukiusaamiseen puuttumiseen
- Poissaoloihin puuttumismallin mukainen toiminta
- Verkostotyöskentely

Perehdyttämiskoulutus on tarpeellinen puolestaan uusille oppilashuoltoryhmän jäsenille

Kommenttina tuotiin esille, että kyse ei ole niinkään tiedon ja osaamisen puutteesta vaan siitä, miten toiminta organisoidaan ja miten lakia tulkitaan. Osaamista on, jos sitä osataan hyödyntää.

Mitä muuta haluat sanoa?

Kyselyn loppuun oli varattu kohta, johon vastaaja sai vielä halutessaan avoimeen kysymykseen vastata ”mitä muuta haluatte sanoa?”. Seuraavassa kooste tästä osiosta:

Rehtorin ja opettajien niukoilla aikaresursseilla papereiden ja muiden asioiden lainmukainen hoito koetaan haasteelliseksi ja vastaaja on huolissaan kuka on vastuussa jos asioita ei tehdä? Osaamista koetaan olevan, mutta aikaa ei ole kehittämiseen ja suunnitteluun riittävästi. Usein oppilashuoltoryhmän jäsenet ovat niin työllistettyjä, että jaksaminen alkaa monelta loppua. Työmäärä, työaika ja korvauskin olisi sovitettava yhteen. Motivaatio laskee jaksamisen myötä, kun samat ihmiset joutuvat usein olemaan muun työn ohella (opettajat, joilla ei kokonaistyöaikaa) suunnittelemassa, kehittämässä, arvioimassa, toteuttamassa, sihteerinä jne.

Oppilashuoltoryhmän jäsenten vastuita ja velvollisuuksia tulee selventää. Joissakin kouluissa ryhmä toimii laaja-alainen erityisopettaja vetoisesti: kutsuu koolle, suunnittelee aikataulut, toimii puheenjohtajana ja sihteerinä sekä huolehtii jatkotoimien käynnistymisestä jne. Ison koulun haasteena on myös liian suuri oppilashuoltoryhmä (n. 10 työntekijää), mikä vaikeuttaa asioiden käsittelyä ja keskustelua.

Vastauksissa todettiin myös että, kun oppilashuollon työ on oikein tehtyä ja asiantuntijat hoitavat omat tehtävänsä, asiat toimivat hyvin. Oppilashuoltoryhmien toimintaa terävöittäisi psykologin ja psykiatrisen sairaanhoitajan (yläkoulu) säännöllinen osallistuminen. Nykyisin kuraattori ja terveydenhoitaja joutuvat vastaamaan liian isoista asioista. Isommilla yläkouluilla on tarve psykiatriselle sairaanhoitajalle terveydenhoitajan ja lääkärin työpariksi.

Oppilashuoltoryhmän kehittämispäivät koetaan hyväksi asiaksi. Kehittämispäivät yhdenmukaistavat eri koulujen oppilashuoltoryhmien toimintaa. Päivät toivotaan toteutuvan myös siten, että koko henkilökunta on paikalla. Kehittämispäivässä pitäisi puhuta arkea helpottavista asioista sekä päivittää lainsäädännöllisiä seikkoja. Kyselyssä tuotiin myös esille että, moniammatillisen koulutuksen pitäisi olla jatkuvaa, joustavaa ja koulun arjen tarpeista lähtevää. Vuosittaiset kehittämispäivät koetaan turhan kankea työkaluna. Esille tuotiin myös, että kehittämispäivää ei tarvita vuosittain

Oppilashuoltotoiminta koulussa on erittäin tärkeää. Ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin tulisi paneutua enemmän ja esille tuotiin ajatus, että olisi hyvä koota kouluja askarruttavia asioita ja etsiä niihin vastauksia. Oppilashuoltoryhmä koetaan toimivaksi, mutta suuri ongelma on ulkopuolisen avun saamisen hitaus, kun tarvitaan nopeaa puuttumista. "Asioita pyöritellään monessa palaverissa, mutta käytännön toimet puuttuvat."

Kysely sai kritiikkiä siitä, että osa kysymysten vaihtoehtoista oli rajattu "oudosti", mikä vaikeutti vastaamista. Pari vastaaja totesi, että useisiin kysymyksiin oli mahdotonta vastata, jos koulussa ei toiminut perinteistä yksittäisten oppilaiden asioita käsittelevää ryhmää vaan ryhmä käsittelee koulu yhteisön asioita. Yksittäisten oppilaiden asiat käsitellään erikseen järjestettävissä palaverissa, joissa asioita käsitellään eri kokoonpanoilla, joita ei suunnitella eikä työnjaosta sovita yhdessä kaikkien oppilashuoltoryhmän jäsenten kanssa.

Kyselyn järjestäminen sai kiitosta siitä, että kyselyn avulla oppilashuoltoryhmän toimintaa voidaan tehdä näkyväksi ja kehittää. Kysely koettiin myös ajatuksia avaavaksi.

7 POHDINTA

Tämän Kuopion kaupungin perusopetuksessa toteutetun oppilashuoltoryhmien toimintaa kartoittavan tutkimuksen mukaan oppilashuoltoryhmät toimivat kaikissa perusopetuksen kouluissa ja ryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Pääsääntöisesti kouluissa toimii yksi "laaja oppilashuoltoryhmä". Tutkimus toteutettiin aikana, jolloin uusi opiskelijahuoltolaki (2013) ei vielä ollut astunut voimaan. Valtakunnallisesti tavoitteena ollut siirtää oppilashuollollisen työn painopistettä korjaavasta ennalta ehkäisevään työhön, mutta valtiolta tullut ohjaus ja rahoitus eivät ole saaneet kuntia panostamaan riittävästi oppilashuoltoon. (Jonka 2012;Laitinen & Hallantie 2011,7;OPM 2012, 19- 20). Uusi opiskelijahuoltolaki (2013) vahvistaa oppilashuollon ennaltaehkäisevää ja asiakaslähtöistä toimintaa. Oppilaskohtaisia asioita käsitellään tarpeen mukaisesti kootuissa ryhmissä ja laajennettu oppilashuoltoryhmälle tulee mahdollisuus käsitellä laajempia koulun hyvinvoinnin kysymyksiä yksittäisten oppilastapausten sijaan

Oppilashuoltotyön koulukohtaisia kokonaissuunnitelmia on peruskouluissamme ollut melko kattavasti (Korkeakoski 2005, 121), mutta oppilashuollon suunnittelua tulee tehostaa sekä strategisella että opetussuunnitelmien tasolla. Lisäksi oppilashuoltoa koskevat hajallaan olevat ohjeet ja suunnitelmat tulisi koota yhteen (Kotamäki ym. 2010,10.) Kuopiossa yli puolet kouluista teki oppilashuoltoryhmän toiminnan suunnitelmat ja arvioinnin vuosittain ja arvioinnin pohjalta tavoitteita asetettiin ja saavutettiin hyvin. Kuitenkin yli puolet vastaajista koki, että ryhmän työn arviointi ja toiminnan kehittäminen oli vähäistä. Erityisesti kouluyhteisön oppilashuoltotyön suunnittelua käsiteltiin ryhmässä liian vähän (vrt. Kotamäki ym. 2010,10; Vismanen 2011, 68.) Myös oppilaita ja vanhempia tulisi kutsua entistä enemmän suunnitteluun ja arviointiin mukaan (vrt.Kuopion perusopetussuunnitelma 2011;Rimpeläym. 2008b, 48-49). Koulukohtaisissa oppilashuollon toiminnassa ja suunnitelmissa tulee hyödyntää enemmän kouluterveyskyselyjä, laajoissa terveystarkastuksista tehtyjä yhteenvetoja sekä kouluyhteisön terveystarkastuksista saatua tietoa. Erityisesti tulisi huomioida oppilaiden omat tarvearviointit. (vrt. OPM 2012, 55 -56.) Arviointi tulee nähdä osana suunnitteluprosessia, jossa ryhmän yhdessä toiminnalle asettamia konkreettisia mitattavia tavoitteita arvioidaan itsearviointin sekä mahdollisesti jonkun sidosryhmän toimesta. Erityisesti tulee huomioida niiden vanhempien ja oppilaiden kokemukset, joiden asia on ollut oppilashuoltoryhmässä esillä. Arviota tulisi kysyä myös ryhmään asioita tuoneiden opettajien kokemuksista koskien saamansa tukea ja hyötyä. Arviointi tulee olla suunniteltua ja jatkuvaa sekä toteuttaa kirjallisesti ja säännöllisesti lukuvuoden lopussa.

Myös kehittämistyön tulee olla hyvin suunniteltua ja johdettua. Oppilashuollon kehittämistyön koordinoijana ja tukena tarvitaan koko kaupungin tai laajemmankin alueen monialainen työryhmä sekä vastuhenkilö. Tämä taho tuottaa tietoa ja työkaluja käytännön oppilashuoltotyön tueksi siten, että sama alueen sisällä oppilashuollon palvelut ovat yhtenäiset ja näin perheiden kannalta tasa-arvoiset (vrt. Perälä, M- L. ym. 2011b, Rimpelä ym. 2009).

Koulun rehtorin on perinteisessä oppilashuoltoryhmässä toiminut työryhmän puheenjohtajana. Tämä on varmasti jatkossakin tärkeää kun puhutaan laajennetusta oppilashuoltoryhmästä, jossa käsittelyssä ovat koulu hyvinvointiin ja koko koulun toimintakulttuuriin liittyvät asiat. Mutta uusi toi-

mintatapa, monialainen työryhmä, jotka koottaa oppilaan ja vanhempien ympärille, ei aina tarvitse rehtorin läsnäoloa ja johtamista. Monialainen ryhmä tarvitsee selkeät tavoitteet, veloitteet ja siihen liittyvät ohjeet toimintansa tueksi. Se tulee olla hyvin johdettu, aikataulutettu, työnjako sovittu, asioiden etenemistä tulee seurata ja ryhmän toimenpiteiden dokumentaation tulee olla tarkkaa. Toisaalta ryhmän tulee mahdollistaa hyvä myös dialogi. Hyvin toimivassa ryhmässä tiedonkulku toimii. Riittävä tieto asiasta tai käsiteltävistä asioista tulee etukäteen ryhmän jäsenten tietoon ja etukäteisvalmistautumista pidetään tärkeänä. Esimerkiksi esikoulun ensitieto tulee siirtää ajoissa keväällä, sillä tiedonsiirto tutustuttaa esiopettajat koulun oppilashuoltoryhmään ja helpottaa ensitiedon siirtymistä. Tässä yhteistyössä saadaan suoraan tietoa, jota koulu tarvitsee luokkien kokoamisessa.

Tämän tutkimuksen mukaan vaitiolovelvollisuus ei suuresti haitannut yhteistyötä oppilashuollossa. Kuitenkin oppilashuollon tiedon koulunkäyntiin vaikuttavista asioista toivottiin välittyvän entistä paremmin koulun tietoon. Aiempien tutkimusten mukaan tiedonkulu oppilashuoltotyöryhmältä opettajalle ei aina toimi hyvin ja on satunnaista. Tietoa kaivattiin enemmän oppilashuollon tekemistä toimista, oppilaan tilasta ja tuen tarpeesta. (Koskela 2009, 228; Pesonen & Heinonen 2005, 12; Roppinen & Vesalainen 2012, 74). Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden vaitiolovelvollisuuden koetaan vähentävän sellaisen tiedon siirtymistä, joilla olisi suuri merkitys moniammatilliset yhteistyön ”täysimääräisen” hyödyntämisen kannalta.” Tiedon kulkemattomuus voi aiheuttaa sen, että eri ammattihenkilöt tekevät oppilaan kanssa päällekkäistä työtä. Oppilaan ja perheen tapaamisen liittyvissä kysymyksissä tulee tarkoin olla selvillä, kuka ja miten eri tahot ovat yhteydessä asiakkaisiin, jotta he saisivat parhaiten tarpeitaan vastaavan kohtaamisen sekä vältettäisiin päällekkäistä toimintaa. (vrt. Vismanen 2011, 126.) Toisaalta oppilaan asia voi jäädä hoitamatta, kun luullaan asian olevan hoidossa jossakin muualla eikä tietoa esim. hoidon päättymisestä ole tiedossa. Tiedonkulkua vaikeuttaa se, että perinteisissä laajoissa oppilashuoltoryhmissä ei ole ollut mahdollista käsitellä yksittäisen oppilaan asioita, jos kaikki jäsenet eivät ole oppilaan asiassa osallisia. Jos kaikki salassapitoon liittyvä lainsäädäntö täysimääräisesti huomioidaan, ei oppilashuolto pysty toimimaan tehokkaasti, eikä lapsen etu toteudu. Tiedonsiirto tulee olla selkeästi ohjeistettua ja tiedon tulee kulkea myös takaisinpäin tiedon ilmoittajalle.

Opettajien tulisi entistä paremmin hyödyntää oppilashuoltoa ja heillä tulisi olla samanlaiset toimintatavat ja kriteerit asioiden tuomiseksi oppilashuoltoon. Oppilaskohtaiset asiat on hoidettu ryhmässä kokonaisuutena hyvin. Erityisen tyytyväisiä ollaan oppilaiden pedagogisten arviointien käsittelyyn. Kuitenkin oppilashuoltoryhmä on käsitellyt koulua psyykkisenä ja sosiaalisena oppimisympäristönä sekä kouluyhteisön hyvinvointia yli puolen vastaajien mielestä melko huonosti (vrt. Vismanen 2011, 54). Yleisimmät oppilashuoltotyöryhmässä käsiteltävät ennaltaehkäisevät asiat ovat kuitenkin keskeisiä ja hyviksi koettuja asioita kouluyhteisön hyvinvointiin kannalta kuten esim. Kiva-koulu, koulukiusaaminen, kouluterveyskyselyn tulokset, luokan ilmapiiri, luokkatyö, tukioppilastoiminta, kouluympäristön terveellisyyden tarkastukset, erilaiset hyvinvointikartoitukset, oppilaskuntatoiminta, kummiluokat sekä päihdeasiat. Tärkeitä aiheita pohdittavaksi ovat myös vanhempainiltojen hyödyntäminen, kohdennetut pienryhmätapaamiset, moniammatillinen/alueellinen virkamiestyö, varhaisen puuttumisen malli, tehostetun tuki sekä poissaoloihin puuttuminen (vrt. Förd, S. & Kaihari-Salminen, K. 2010, 128) Myös luokkakohtaiset tilannekatsaukset koetaan tärkeinä niiltä osin, kun on tarvetta miet-

tiä tukikeinoja eikä kaikkia oppilaita ole tarpeen käydä läpi. Oppilashuoltoryhmässä tulisi miettiä myös käytettyjen opetusmenetelmien ja koko kouluyhteisön asioiden mahdollista vaikutusta oppilaan oppimisen pulmiin. (vrt. Hjørne & Säljö 2004; Naukkarinen 1999.) Oppilashuoltoryhmän jäsenet kokevat ammattitaitoaan hyödynnettävän riittävästi. Tämä on tärkeää, että oppilaiden ja koulun hyvinvointiin liittyvät asiat tulevat käsitellyksi riittävän laaja-alaisesti.

Kouluterveydenhuollon laaja-alaiset terveystarkastukset antavat hyvän käsityksen oppilaiden ja heidän perheiden hyvinvoinnista. Kuopiossa yli puolet vastaajista koki terveystarkastuksia hyödynnettävän hyvin ja noin viidesosan mielestä kouluterveydenhuollon tarkastuksia hyödynnettiin huonosti tai melko huonosti (vrt. Rimpelä ym. 2010) eikä kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten yhteenvetoja ei käsitellä oppilashuoltoryhmässä (vrt. OPM 2012, 22). Myös oppilaan runsaiden poissaolojen seurauksena oppilaalle tehdään kouluterveydenhuollossa oppilaan terveydentilan tarkastus. Viidesosa vastaajista ilmaisi, että näitä tarkastuksen tietoja hyödynnettävän huonosti oppilashuollossa. Jatkossa on hyvä miettiä, miten kouluterveydenhuollon laaja-alaista toimintaa oppilaiden ja nykyisin entistä enemmän myös perheiden hyvinvoinnin tukemisessa hyödynnettäisiin paremmin. Terveystarkastusten toteuttamisessa tarvittavasta yhteistyöstä ja työtavoista sekä opettajien vastavuoroisesta yhteistyöstä kouluterveydenhuollon sekä psykososiaalisten palvelujen kanssa tulee selvästi sopia. (vrt. OPM 2012, 55 -56.)

Laajoja terveystarkastuksia varten opettajilta ja vanhemmilta sekä oppilailta kysytään kirjallisesti oppilaan koulunkäynnin sujumista koskevia tietoja. Näiden tietojen kysymiseen on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella kehitetty kyselylomake (Oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa 2014). Tämän työvälineen käyttö tukee oppilaiden tasa-arvoon ja tietosuojaan liittyviä kysymyksiä. Tarkastuksista tehtäviä koko luokan hyvinvointia kuvaavia koosteita on hyvä jatkossa paremmin hyödyntää oppilashuoltoryhmien toiminnassa pohdittaessa tietyn luokan tai laajemmin koko koulun hyvinvointia.

Oppilaiden hyvinvointiin liittyvää tietoa on mahdollisuus siis kerätä myös laajemmin. Vain noin puolet kunnista käytti päätöksenteon tukena säännöllisesti kansallisia tilastoja (52 %) tai tutkimustietoa (43 %) (Perälä ym. 2011b). Tänä päivänä puhutaan paljon kunnan hyvinvointijohtamisesta ja myös koulun johtaminen tulisi olla hyvinvointijohtamista, joka perustuu tutkittuun tietoon, joka hyödyntää esim. kouluterveyskyselyjä sekä muu koulukohtaisesti koottua tietoa (vrt. Rimpelä ym. 2010, 131-132). Jatkossa tulisi pohtia sitä, miten saatua tietoa hyödynnetään entistä paremmin oppilashuoltotyön ja laajemmin koko kunnan hyvinvointijohtamisen ja hyvinvointikertomuksen indikaattoritiedon tukena. Opiskelijahuoltolain mukaan kunnan tai useamman kunnan oppilashuollon hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa.

Vanhemmat pitäisi kutsua rohkeammin itse oppilashuoltoon mukaan. Vanhemmat eivät aina kykene suhtautumaan asiallisesti tilanteessa, jossa he kokevat lastaan koskevaa huolta. Vanhempien omassa elämäntilanteessaan voi olla sellaisia kuormittavia tekijöitä, jotka vaikuttavat heidän tavassaan hoitaa asiaa. Kun vanhempien tulkinta oppilaan tilanteesta ja koulun tukitoimista on täysin koulun käsitykseen verrattuna eilinen, kohdataan "haasteellisia tilanteita", jota vaativat vahvaa osaamista ja ammattitaitoa. Kun huoltajia kutsutaan paikalle, voi olla tarpeen valmistautua asiaan jo ennen oppi-

lashuoltoryhmän ja huoltajan tapaamista pienemmällä oppilashuollon kokoonpanolla. Tällöin voi pohdita mihin suuntaan ollaan asiaa viemässä, mitkä ovat mitkä ovat tavoitteet ja vaihtoehdot sekä mitä tukea ryhmä voi tarjota. Tilanteeseen kylmiltään joutuessaan ei yksittäiseltä työntekijältä välttämättä tule parhaita ideoita ja ehdotuksia. (vrt. Koskela 2009,190.) Tulee kuitenkin mustaa tapaamisessa mahdollistaa dialoginen toiminta siten, että vanhemmat tulevat oikeasti kuulluksi ja heidän asiansa riittävästi huomioituksi. Toisaalta vanhemman osallistuminen ja näkökulmien esille saaminen tilanteessa, jossa mukana on usean asiantuntijan joukko voi olla haasteellista (vrt. Koskela 2009,174.) ja tämä vuoksi on hyvä harkita tarvitaanko asian hoidossa jotain ”ryhmää”? Vanhempien on helpointa puhua huolista niiden terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten kanssa, joiden kanssa he asioivat eniten (Perälä ym. 2011a, 74.) ja on tärkeää, että he saavat aidosti valita ne henkilöt, kenen kanssa lapsen asiaa haluavat käsitellä.

Osallisuus tarkoittaa sitä, että yksilö saa tietoa ja voi vaikuttaa hyvinvointiinsa liittyvissä kysymyksissä. Oppilashuollon toiminnan tulee näyttäytyä avoimena toimintana niin koulu yhteisössä kuin koulusta ulospäin vanhemmille ja eri sidosryhmille. Keskeinen osallisuuteen liittyvä asia on vanhempien osallisuus oppilashuollollisissa prosesseissa. Vanhemmille on hyvä riittävän laajasti tiedottaa mitä oppilashuollolla ja oppilashuoltotyöryhmän toiminnalla todella tarkoitetaan. Asia olisi hyvä olla esillä yleisten kouluinfojen lisäksi luokkakohtaisissa tilanteissa, joissa vanhempien parempi mahdollisuus keskustella ja kysyä lisää. Selvityksen mukaan tietoa oppilaille annetaan lukuvuoden alussa yläkoulussa luokanohjaajan pitämässä infossa, myöhemmin oppilaanohjauksen oppitunneilla ja muissa tapahtumissa, joissa oppilashuoltoa esitellään. Myös kaiken pienempien oppilaiden kanssa on hyvä selittää, mitä oppilashuollolla tarkoitetaan. Näin kaikkien näiden tahojen on helpompi ymmärtää miksi omaa tai luokkakaverin asiaa ryhmässä käsitellään. Kysymyksessä ei ole siis mikään ”rangaistusryhmä tai rangaistustoimenpide”.

Tieto vanhemmille asian käsittelystä on hyvä antaa aina ensin puhelimitse tai henkilökohtaisessa tapaamisessa sekä pyytää käsittelylle kirjallinen lupa. Lupa on kaikkien oikeusturvan kannalta oltava aina kirjallinen ja että vanhemmat kutsutaan aina mukaan, mutta he saavat itse päättää tulemisestaan. Usein myös lapsen läsnäolo on tärkeää ja myös lapselle on hyvä vanhemman lisäksi jonkun oppilashuollon edustajan aina selvittää etukäteen, mistä hänen asiansa käsittelyssä on kysymys. Ammatillaiset keskinäiselle konsultaatiolle ja ammattilaisten keskeiselle asian käsittelylle tulisi olla myös mahdollisuus. Vanhemmat tulisi kuitenkin tulla kuulluksi omassa asiassaan, ottaa asiat puheeksi ja heidän kanssaan sopia, miten asiassa edetään. Näin vältetään turhalta asioiden selvittelyltä ja väärinymmärryksiltä sekä luodaan luottamuksellinen, asiakaslähtöinen pohja yhteistyölle. Ammattilaisten tiedonsaantiin liittyen on esimerkiksi käytössä toimintatapa, jossa pidetään ennakoivan oppilashuollon kokous, jossa rehtori käy erityisopettajien kanssa kokoukseen tulevat asiat läpi. Osa asioista ohjautuu jo tarvittaessa eteenpäin. Keskustelun pohjalta kokouksen rehtori ilmoittaa sähköpostilla käsiteltävät asiat ja ketä tulee olla ryhmässä paikalla.

Kuopion kaupungin oppilashuoltotyöryhmässä toimii laaja-alainen joukko lasten ja nuorten hyvinvointityössä toimivia ammattilaistahoja. Koulun oppilashuollon toimijat edustavat useita eri hallintokuntia, jolloin heidän toimintaansa ohjaava organisaatio ja lainsäädäntö ovat erilaisia eikä ryhmän jäsenillä

ole aina yhteistä esimiestä. Ryhmän toimintaan liittyvää yhteistyötä ei tässä työssä tarkemmin tutkittu, mutta aikaisemmissa tutkimuksissa moniammatillisuuden ja töiden jakautumisen koetaan toimivan melko hyvin eivätkä vaihteluvollisuuden liittyvät kysymykset nousseet tässä tutkimuksessa keskeisiksi yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi (vrt. Hjörne & Säljö 2004; Naukarinen 1999; Pesonen & Heinonen 2005). Toisaalta vastuualueisiin on toivottu selkeyttä koulukuraattorien, -psykologien ja –terveydenhoitajien tehtävien osalta (Vismanen 2011, 65- 69). Yhteistyöhön liittyvät kysymykset ovat keskeisessä asemassa erityisesti sen jälkeen kun on päätetty miten asiaa viedään eteenpä. Tarveharkintaisesti kootun ryhmän sisältä on tärkeä nimetä vastuuhenkilö, jonka tulee seurata ja varmistaa sovittujen asioiden eteneminen. Tämä mahdollistuu vain jos ryhmä saa asian etenemisen suhteen tarvittavat tiedot.)

Yksilöllistä oppilashuoltoa on psykologin, sosiaalityöntekijän ja kuraattorin vastaanotolla yksittäiselle opiskelijalle annettu tuki, hoito ja apu (OPM 2012, 44- 54). Koulukuraattorin ja koulupsykologin ennaltaehkäisevää työtä ei ole ollut riittävästi mahdollista toteuttaa, koska koulupsykologin on palvelu riittänyt usein vain testauksiin. Koulupsykologin ja -kuraattorin olisi hyvä jalkautua enemmän myös erilaisiin luokkatilanteisiin sekä muuhun koulu yhteisöä koskevan toimintaan. Uusi opiskelijahuolto laki (2013) määrittää resurssien lisäämisen tähän. Myös koulun ulkopuolisten ammattitaidon hyödyntämistä tulisi vahvistaa ja monialaista hyvinvointityötä hyödyntää entistä paremmin. Esim. tämän selvityksen mukaan oppilaan hoitava taho voisi tulla tiiviimmin mukaan neuvotteluihin ja sitä kautta luodaan yhteiset säännöt esim. poissaoloihin suhtautumiseen ja lapsen ollessa eri palveluissa esim. lastensuojelu tai mielenterveyspalvelut, kysytään miten lapsella koulussa asiat sujuvat. Oppilashuollossa on tärkeä huomioida millainen resurssi 3. sektori voisi olla oppilashuollon yhteistyötahona, kun ajatellaan esim. nuorten elämää, joka tapahtuu paljon usein myös kodin ja koulun ulkopuolella.

Yksi keskeisin vanhempien esittämä palvelujen kehittämisaalue on noussut nykyistä varhaisempi vanhempien tai työntekijöiden havaitsemaan lievään huoleen puuttuminen ja ennaltaehkäisevään toimintaan panostaminen. (Perälä ym. 2011a, 74.) Oppilashuoltotyön painopiste siirtyy uuden lain myötä ennaltaehkäisevään toimintaan. Siirtyminen uuteen toimintatapaan ei tapahdu vain lain voimalla vaan vaatii johtamista ja uudenlaista ajattelua, koulun toimintakulttuurin vahvistamista, sovittujen ennaltaehkäisevien työmenetelmien ja rakenteiden kehittämistä. (vrt. Laitinen & Hallantie 2011, 10; OPM 2010,47;OPM 2012,31,41)

Tämän selvityksen mukaan oppilashuoltoryhmän jäsenistä yli puolet kokee oppilashuoltoryhmän tarvitsevan toiminnan tueksi lisää osaamista ja paikalliset vuosittaiset oppilashuollon koulutuspäivät koetaan tarpeellisiksi. Oppilashuollonhenkilöstö haluaa pohtia mitkä ovat yhteisöllisen oppilashuoltotyön mahdollisuudet (vrt. Rimpelä ym. 2010, 131-132) ja erilaiset käytännön sekä mitä on ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö. Vastaajista eräs esitti aiheellisen kysymyksen: "Ennaltaehkäisevän oppilashuoltoryhmän toiminta, mitä se on?". Henkilöstön osaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota sosiaali-, terveys- ja opetustoimen toimialojen yhdistymisen myötä ja yhdistetty toiminta mahdollistaa paremman mahdollisuuden oppia muilta (Perälä ym. 2011b, 105- 106). Aiemmin on tutkittu, että koulutusta tarvitaan yhteisistä toimintatavoista sekä konkreettisista oppilas- ja luokkatilanteista. Kou-

lutusta on toivottu myös moniammatillisen työryhmän yhteistyöhön sekä tietoa lainsäädännön ja siinä tapahtuneiden muutosten näkökulmasta. (Vismanen 2011,70.)

Koulun toimintakulttuurin tulee olla sellainen, että koulun hyvinvointiin liittyvät kysymykset koetaan koko koulun ja jokaisen koulussa toimivan henkilön asiaksi. Oppilashuolto on osa koulun normaalia arkea. Tärkeintä on kuulluksi tuleminen tunne ja tarvittaessa avun saaminen koulun arjessa (vrt. Rimpelä ym. 2010, 131-132). Kouluilla on käytössä paljon hyviä käytänteitä, joiden toteutumista ja sisältöjä olisi hyvä tutkia, "tehdä näkyväksi" ja näin entistä paremmin yhteisesti hyödyntää.

Koulutusta suunniteltaessa on hyvä huomioida, että vanhemmat toivoivat enemmän tukea lapsen tunne-elämään, käytökseen sekä psykososiaaliseen kehitykseen ja terveyteen liittyvissä huolissa. Tuen keskeisimmät kehittämisaalueet liittyivät myönteisen palautteen antamiseen, taloudelliseen tukeen, parisuhteen tukeen, sekä tukeen mielenterveys- ja päihdeongelmissa. (Perälä ym. 2011a, 8). Monikulttuuristen perheiden yleistyminen, perherakenteissa tapahtuneet muutokset ja huono-osaisuuden lisääntyminen edellyttävät, että kodin ja koulun yhteistyössä käytetään perheiden tarpeita palvelevia toimintamuotoja. (OPM 2010,50.) Oppilashuollon toiminnan tulee olla aina asiakaslähtöistä. Koskela (2009) ottaa tutkimuksessaan esiin mielenkiintoisen näkökulman koulupuolen vallankäytöstä suhteessa vanhempiin. Vallankäyttöön ja muiden eettisten kysymysten pohdintaan pitää varata oppilashuollossa riittävästi aikaa (vrt. Päijät-Hämeen oppilashuoltotyön kehittämishanke 2007.) Erityisesti arvojen ja eettisten periaatteiden määrittäminen sekä tietoiset arvovalinnat ovat palveluiden laadun kehittämisen lähtökohta ja toiminnan arvioinnin perusta. Näiden periaatteiden sisältö konkretisoituu laajemmin toimintasuunnitelmissa ja talousarvioissa sekä palveluiden määrällisissä ja laadullisissa tavoitteissa. (STM 2008, s. 12 -13.)

LÄHTEET

- Ahtola, Annarilla. 2007. Koulupsykologintyö Suomessa. Opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön käsityksiä. Lisensiaatintutkielma. Turun yliopisto. Psykologianlaitos.
- Aula, MK. 2009. Lapsi osallistujana ja vaikuttajana. [Viitattu 12.2.2013] Luettavissa: <http://lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/kirjoitukset/kirjoitus/view/1395101>
- Burns, N. & Grove, S. 2001. The practice of nursing research. Conduct, critique & utilization. W.B. Saunders Company. Philadelphia.
- Huhtanen 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: Bookwell. 196-197.
- Isoherranen, K. 2006. Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.
- Kalkkinen, P. & Peltonen 2007. Oppilashuoltotyöryhmät. Teoksessa: Rimpelä, M., Regoroff, A-M., Kuusela, J. & Peltonen, P.(toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa. Peruseräraportti kyselystä 7. -9- luokkien koulun oppilaille. Helsinki. Opetushallitus.
- Konu, Anne. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Terveystieteenlaitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Korkeakoski, E. 2005a. Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa. Osaraportti 2: Tausta ja tulokset. Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvosto. [Viitattu 21.4.2013.]
Luettavissa: http://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KAN_10.pdf
- Koskela, T. 2009. Perusopetuksen oppilashuolto Lapissa opettajien käsityksen mukaan. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2004:8. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Kotamäki, S., Niemi, M., Sirkiä, H., Virnes, E., Räisänen, A. & Hietala, R. 2010. Hyvää vointia Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 49. Saarijärven off-set Oy. Saarijärvi.
- Kuopion perusopetussuunnitelma 2011. [Viitattu 14.2.2013.]
Luettavissa: <http://www.kuopio.fi/documents/12147/62bc94df-4b67-4791-bdcf-ac447e300698>
- Laitinen, K. & Hallantie, M. 2011. Huomisen hyvinvointia. Kehys oppilashuollon kehittämiseksi. Opetus- ja koulutusministeriön julkaisu 2011:19. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino oy.

Lastenoikeuksien sopimus 60/1991. [Viitattu 11.5.2013]

Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 15.8.2013.]

Lue-

sa:<http://www.sosiaaliportti.fi/fi.FI/lastensuojelunkasikirja/ajankohtaista/kasikirjantiedotteet/tiedote/kuraattori>

Lastensuojelulaki417/2007.[Viitattu15.5.2012.]Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Naukkarinen, A. 1999. Tasapainoilua kurinalaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden välillä. Oppilaan ei-toivottuun käyttäytymiseen liittyvän ongelmanratkaisunkehittäminen yhden peruskoulun yläasteen tarkastelun pohjalta. Jyväskylä in studies education, psychology and social reseach 149 Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Opetushallitus 2004a. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallituksen määräykset 1-3/011/2004. Helsinki.

Opetushallitus 2004b.Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset. Opetushallitus. [Viitattu 14.9.2013.]

Luettavissa:

http://www.sakyla.fi/assets/files/kasvatus_ja_opetus/Perusopetuksen_ops_koula_14122011.pdf

Laki.perusopetuslain.muuttamisesta.2010.[Viiattu.16.7.2013.]

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642>

OPM. 2010. Perusopetuksen laatukriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2010:6. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. [Viitattu 19.2.2013.]

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/opm06.pdf?lang=fi>

OPM. 2012.Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Luonnos 30.11.2012. [Viitattu 17.1.2013.]

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/oppilas_ ja_opiskelijahuolto/liitteet/HE_oppilas-_ja_opiskelijahuoltolaiksi_30_11_2012.pdf

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.2013. [Viitattu 11.2.2013.]

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Oppilashuoltoon liittyvä lainsäädäntö. [Viitattu 12.8.2012.]Luettavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3826.pdf

Perusopetusasetus852/1998.[Viitattu15.5.2013.]Luettavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

Perustuslaki1998/629.[Viitattu15.5.2015.]Luettavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>

Perälä, M-L., Salonen A., Halme N. & Nykänen Si. 2011a. Miten lapsiperheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Raportti 36/2011. Terveyden – ja hyvinvoinnin laitos. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere

Perälä, M-L., Halme, N., Hammar, T. & Nykänen, S. 2011b. Hajanaisia palveluja - vai hajanainen kokonaisuus?. Lasten ja perheiden palvelut toimialajohtajien näkökulmasta. THL. Raportti 29/2011.Unigrafia. Helsinki.

Pesonen, A-K. & Heinonen, K. 2005. Oppilashuoltotyöryhmän työn merkitys, arviointi ja kehittämisen. Helsingin Kaupungin opetusviraston julkaisuja. A2:2005. Helsinki. Helsingin kaupunki.

Päijät-Hämeen oppilashuoltotyön kehittämishanke. 2007. Oppilashuoltotyön kehittäminen. Oppilashuoltotyön suunnittelu. [Viitattu:4.2.2013.]
 Luettavissa: <http://www.edu.lahti.fi/~tukipro/cgi-bin/ok.php>.

Rimpelä, M. 2007. Perustietoja kouluista. Teoksessa M. Rimpelä, A.-M. Rogoff, J. Kuusela & H. Peltonen (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskoulussa. Peruseraportti kyselystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Stakes ja Opetushallitus, 35-39.

Rimpelä, M., Kuusela, J., Rigoff, A-M., Saaristo, V. & Wiss, K. 2008a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminenperuskouluissa.2.peruseraporttikyselystä.1.-6.- vuosiluokkienkouluille.Vammala:Opetushallitusja. Stakes.
 [Viitat-
 tu15.5.2013.]Luettavissa:http://www.oph.fi/download/46621_hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen_peruskouluissa2.pdf

Rimpelä, M., Metso, T., Saaristo,V. & Wiss, K. 2008b. Vanhempainyhdistysten ja huoltajien osallisuus peruskoulun ja sen oppilashuollon kehittämisessä. Stakes, Helsinki.

Rimpelä, M., Saaristo, V., Wiss, K. & Ståhl, T. (toim.) 2009. Terveyden edistäminen terveyskeskuksissa 2008. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportteja 19/2009.[Viitattu 4.4.2013.]Luettavissa:
<http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/8913845C-BEB9-4A84-8BD82AF1A7BC448A/0/Terveydenedist%C3%A4minenterveyskeskuksissa.pdf>

Rimpelä, M., Fröjd, S & Peltonen, H (toim.). 2010. Hyvinvoinnin ja terveydenedistäminen perusopetuksessa 2009. Helsinki. Opetushallitus 2010:1.Vammalan Kirjapaino. Satamala.

Ropponen, P. & Vesalainen, M. 2012. Moniammatillinen oppilashuoltotyö kaikkien etuna. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Sipilä -Lähdekorpi P. 2004. "Hirveesti tekijänsä näköistä". Koulukuraattorin työperuskoulun yläluokilla. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuslaitos. Tampere. Tampereen yliopisto.

Sisäasianministeriö. 2007. Vanhemmuus ja toimiva viranomaisyhteistyö. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyn avaimet. Helsinki: Sisäasianministeriön julkaisuja 45/2007.

Sosiaali ja terveysministeriön selvitys 2006:33. Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

STM. 2001. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:4, Helsinki. [Viitattu 4.4.2013.] [Luettavissa:

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/terveys/terveys2015.pdf>

STM. 2009. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20.

STM. 2012. Potilasasiakirjojen laatiminen ja käsittely. Opas terveydenhuollolle. STM Julkaisuja 2012:4.

Svärd, S. & Kaihari-Salminen, K. 2010. Oppilaiden osallisuus. Teoksessa: Rimpelä, Matti & Fröjd, Sari & Peltonen, Heidi (toim.) (2010). Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Helsinki. Opetushallitus 2010:1.Vammalan Kirjapaino. Satamala.

Terveydenhuoltolaki2010.[Viitattu15.5.2015.]Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa. THL.2014.[Viitattu 15.5.2015.] Luettavissa

http://www.thl.fi/attachments/kasvunkumppanit/kouluterveydenhuolto/THL_kouluterveydenhuollon_opelomake_FI.pdf

Tiilikka, A. 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Akateeminen väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suunterveydenhuollosta 2011. [Viitattu 15.5.2013.] Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090380>

Valtioneuvoston asetus opetuksen valtakunnallisista tavoitteista 1435/2001.
[Viitattu 15.5.2012.] Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

Vismanen, Elina. 2011. Oppilashuolto Helsingissä. Odotukset, toiveet ja arjen todellisuus. Helsingin kaupunki. Tutkimuksia 2011:1. Helsingin Kaupungin Tietokeskus.

Övretveit, J. 1993. Coordinating community care. Multidisciplinary teams and care management. Buckingham: Open university press.

LIITE 1

Kuopion kaupunki
Kasvun ja oppimisen palvelualue

Kuopion perusopetuksen oppilashuoltoryhmän toimintaa kartoittava kysely – tiedoksi ja toimenpiteille Kuopion perusopetuksen rehtoreille

Helena Törmi tekee opinnäytetyötä liittyen Kuopion kaupungin perusopetuksen oppilashuoltoryhmien toimintaan. Toivomme, että te rehtorit välitätte oman koulun osalta tämän kyselyn kaikille koulunne oppilashuoltoryhmiin kuuluville vastattavaksi. Tärkeätä on myös se, että kaikki ryhmän jäsenet vastaavat kyselyyn. Tällä tavalla saamme mahdollisimman luotettavaa tietoa oppilashuoltoryhmien nykyisestä toiminnasta ja voimme käyttää tätä tietoa myös kehittämistyön pohjamateriaalina jatkossa. Kyselyn tulokset tulevat olemaan koostettuna kaikkien oppilashuoltoryhmien käytössä.

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta on tulossa voimaan v. 2014 alussa ja tämä kartoitus on erittäin tärkeä myös sitä silmälläpitäen. Kaupungille tulee vahvempi velvoite seurata ja kehittää oppilashuoltoa. Seuranta tulee toteuttamaan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos että Opetushallitus. Laki tulee aiheuttamaan muutoksia myös oppilashuollon käytännön toteuttamiseen.

Tämän kyselyn tulokset mahdollistavat toivottavasti omalta osaltaan sen, että voimme keskittyä erityisesti niihin asioihin, jotka nousevat aineistosta esille kehittämisasioina. Näitä tulevia muutoksia ja kehittämistyötä lähdemme yhdessä suunnittelemaan myöhemmin syksyn aikana.

Juha Parkkisenniemi
Kasvun ja oppimisen tuen johtaja

Kari Raninen
Perusopetusjohtaja

LIITE 2

Kuopion perusopetuksen oppilashuoltoryhmän toimintaa kartoittava kysely

Tämä kysely on osa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon liittyvää opinnäytetyötä ja sen tarkoituksena on tuottaa tietoa Kuopion kaupungin perusopetuksen oppilashuoltoryhmien toiminnasta. Tietoa hyödynnetään jatkossa oppilashuoltoryhmien kehittämistoiminnan tukena ja kyselyn tulokset tuleva kaikkien oppilashuoltoryhmien käyttöön.

Ole hyvä ja vastaa kyselyyn 12.4.2013 mennessä.

Kysely lähetetään jokaiselle Kuopion kaupungin perusopetuksen oppilashuoltoryhmän jäsenelle. Kysely on tarkoitettu vastattavaksi siten, että jokainen oppilashuoltoryhmän jäsen vastaa siihen itsenäisesti (ei yhteisesti oppilashuoltoryhmässä). Kysymyksissä tarkoitetaan "koulun perinteistä oppilashuoltoryhmää"/ asiantuntijaryhmää ei muita oppilashuollollisia kokouksia.

Tutkimuksen tulokset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisten koulujen tai henkilöiden vastauksia pystytä tunnistamaan.

Ole hyvä ja vastaa alla oleviin kysymyksiin valitsemalla sopiva vaihtoehto tai vastaamalla kysymykseen siihen varatulle kohdalle. Vastaa jokaisen edustamasi koulun oppilashuoltoryhmän kohdalla omalla lomakkeellaan, ellei sinulle ole toisin oheistettu.

ESITIEDOT

1. Koulu (jos luokka-asteet esim.1-4.lk., 5-9.lk. jne. voit valita lähinnä sopivan koulumuodon)

Alakoulu

Yläkoulu

Yhtenäiskoulu

2. Koulun oppilasmäärä

Alle 150

150 -300 oppilasta

Yli 300

3. Nykyinen työtehtäväsi

Rehtori

Laaja-alainen erityisopettaja

Opinto-ohjaaja

Koulukuraattori

Koulupsykologi

Kouluterveydenhoitaja

Koululääkäri

Jokin muu, mikä? _____

4. Koulussamme toimii

1 oppilasasioita käsittelevä oppilashuoltoryhmä

2 erillistä oppilashuoltoryhmää, joista toinen käsittelee oppilaskohtaiset asiat ja toinen kouluyhteisöä koskevat oppilashuollolliset asiat

Muu? _____

SUUNNITTELU

5. Koulussamme tehdään koulukohtainen oppilashuoltoryhmän toimintasuunnitelma

Vuosittain

2 vuoden välein

Harvemmin

Suunnitelmaa ei tehdä

En osaa sanoa

6. Tehdäänkö oppilashuoltoryhmän toiminnan arviointi lukuvuosittain?

Kyllä

Ei

7. Oppilashuoltoryhmä asettaa arvioinnin pohjalta tavoitteita työskentelylleen

Hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

8. Oppilashuoltoryhmä toimii asettamiensa tavoitteiden mukaisesti

Hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

OPPILASHUOLORYHMÄN TOIMINTA

9. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti

Kerran viikossa.

Kahden viikon välein.

Kolmen viikon välein.

Kerran kuukaudessa.

Muuten miten? _____

10. Oppilashuoltoryhmän kokoontumistiheys on asioiden käsittelyyn riittävä?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

11. Oppilashuoltoryhmälle varattu on aika riittävä asioiden käsittelyyn?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

12. Miten hyvin mielestäsi oppilashuoltoryhmä tunnistaa oppilaan tuen tarpeen, kun asiaa käsitellään oppilashuoltoryhmässä?

Hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

13. Miten hyvin oppilashuoltoryhmän esittämät toimenpiteet ovat mielestäsi vastanneet oppilaan tarpeita?

Hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

14. Käsitelläänkö seuraavia aihekokonaisuuksia oppilashuoltoryhmässä riittävästi?

1= Riittävästi , 2= Melko riittävästi, 3= Melko vähän, 4= Liian vähän

	1	2	3	4
Oppilaan asioidenkäsittely ()	()	()	()	
Oppilashuoltoryhmän työn suunnittelu	()	()	()	()
Oppilashuoltoryhmän työn arviointi ()	()	()	()	
Oppilashuoltoryhmän työn kehittäminen ()	()	()	()	
Kouluyhteisön oppilas- huoltotyön suunnittelu	()	()	()	()
Kouluyhteisön oppilas- huoltotyön arviointi	()	()	()	()
Kouluyhteisön oppilas- huoltotyön kehittäminen	()	()	()	()

15. Miten hyvin oppilashuoltoryhmässä käsitellään seuraavia asioita?

1= Hyvin, 2= Melko hyvin, 3= Melko huonosti, 4= Huonosti, 5= En osaa sanoa

	1	2	3	4	5
Oppilaan tuen tarpeen kiireellisyys	()	()	()	()	()
Oppilaan tilanteen seuranta	()	()	()	()	()
Oppilaan tukitoimet koulussa, kun ulkopuolelta haetun tuen saaminen kestää	()	()	()	()	()
Ryhmän jäsenten työnjakoon liittyvät asiat	()	()	()	()	()
Pedagogiset arviot ja selvitykset	()	()	()	()	()
Koulu psyykkisenä ja sosiaalisena oppimisympäristönä	()	()	()	()	()
Kouluyhteisön hyvinvointi	()	()	()	()	()

16. Millaisia ennaltaehkäiseviä ja yhteisöllisiä asioita olette käsitelleet oppilashuoltoryhmässä?

Kummiluokkatoiminta

Tukioppilastoiminta

Oppilaskuntatoiminta

Erilaiset hyvinvointikartoitukset esim. koulun hyvinvointiprofiili,

Kouluympäristön ja -yhteisön terveellisyden tarkastukset

Kouluterveyskysely

Luokan ilmapiirikartoitus

Kiusaamiskartoitukset

Luokkien ja ryhmien tukeminen erilaisten ohjelmien avulla

Päihdekasvatustapahtumat

Erilaiset kohdennetut ryhmät (esim. mielenterveys, uni, vanhempainryhmät)

Muuta, mitä? _____

17. Kerro esimerkkejä hyvistä käytänteistä / onnistumisen kokemuksista oppilashuolto-ryhmäsi toiminnassa.

(esim. valmisteluvaihe ennen kokousta, ryhmän toimivuutta tukevat tekijät, hyviä käytänteitä oppilaan tukemisessa, yhteistyö vanhempien / oppilaan kanssa, tiedottaminen jne.,)

HUOLTAJIEN / OPPILAAN OSALLISUUS

**18. Oppilashuoltoryhmän yleisestä toiminnasta huoltajille tiedotetaan
(vain rehtori vastaa)**

Koulun nettisivuilla

Koulun paperitiedotteessa

Vanhempainillassa

Muuten miten? _____

**19. Oppilashuoltoryhmän yleisestä toiminnasta oppilaille tiedotetaan
(vain rehtori vastaa)**

Koulun nettisivuilla

Koulun paperitiedotteessa

Luokkatilanteessa

Muuten miten? _____

**20. Oppilaan asioiden käsittely oppilashuoltoryhmässä sovitaan
(vain rehtori vastaa)**

Kirjallisesti huoltajien kanssa

Puhelimitse huoltajan kanssa

Muulla tavalla, miten? _____

**21. Huoltajat kutsutaan koulussanne mukaan oppilaan asiaa käsitteleviin kokouksiin
(voi olla muu kuin "perinteinen" oppilashuoltoryhmäkokous)**

Usein

Melko usein

Melko harvoin

Harvoin

Ei koskaan

En osaa sanoa

22. Onko koulussanne käytäntö, että opettaja kutsuu huoltajat tapaamiseen ennen kuin oppilaan asiaa käsitellään oppilashuoltoryhmän kokouksessa

(Vain rehtori vastaa)

Aina

Melkein aina

Harvoin

Ei koskaan

23. Keskustellaanko koulussa oppilaan kanssa häntä koskevan asian käsittelystä oppilashuoltoryhmässä (sen jälkeen kun asiasta huoltajien kanssa sovittu) ennen kokousta?

(Vain rehtori vastaa)

Kyllä

Ei

En tiedä

24. Onko huoltajilta pyydetty palautetta oppilashuoltoryhmän toimintaan liittyen?

(Vain rehtori vastaa)

Kyllä.

Ei

Jos vastasit kyllä, millä tavoin palautetta on pyydetty ja millaista palautetta huoltaja ovat antaneet_____

YHTEISTYÖ

25. Merkitse, miten henkilöt osallistuvat oppilashuoltoryhmän kokoukseen

Rehtori	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Eriyisopettaja	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Opinto-ohjaaja	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Koululääkäri	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Kouluterveydenhoitaja	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Koululääkäri	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Koulukuraattori	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Koulupsykologi	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Sosiaalityöntekijä	aina	melkein aina	harvoin	ei koskaan
Joku muu ? _____	aina	melkein aina	joskus	ei koskaan

26. Onko tahoja, jotka eivät tällä hetkellä osallistu oppilashuoltoryhmään, mutta joiden tulisi mielestäsi osallistua?

Ei

Kyllä. Mikä taho? _____

27. Miten hyvin ammattitaitoasi hyödynnetään oppilashuoltoryhmässä?

Hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

En osaa sanoa

28. Miten hyvin oppilashuoltoryhmän toiminnassa hyödynnetään kouluterveydenhuollon tekemiä laajoja tai kohdennettuja terveystarkastuksia?

Hyvin
Melko hyvin
Melko huonosti
Huonosti

29. Runsaiden oppilaan poissaolojen seurauksena oppilaalle tehdään kouluterveydenhuollossa oppilaan terveydentilan tarkastus. Miten hyvin tässä terveystarkastuksessa saatuja tietoja hyödynnetään oppilashuoltoryhmässä?

Hyvin
Melko hyvin
Melko huonosti
Huonosti
En osaa sanoa

30. Käsitelläänkö kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten luokkakohtaiset yhteenvedot oppilashuoltoryhmän kokouksissa?

Kyllä
Ei

31. Vaitiolovelvollisuuden liittyvät asiat haittaava oppilashuoltoryhmän työskentelyä

Paljon
Melko paljon
Melko vähän
Vähän
Ei ollenkaan
Jos haittaa, niin miten? _____

KEHITTÄMINEN

32. Kuvaile, millaisia kehittämistarpeita oppilashuoltoryhmän toiminnassa on?

33. Tarvitaanko oppilashuoltoryhmän toiminnan tueksi lisää osaamista/ koulutusta?

Kyllä, millaista? _____

Ei

34. Koetko tarpeellisena paikalliset vuosittaiset oppilashuoltoryhmien kehittämispäivät?

Kyllä

En

35. Mitä muuta haluat sanoa?

Kiitos vastauksistanne!

